

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

Ἂν ἐδοκίμασες καὶ ἀπέτυχες
μὴ χάνεις τὸ θάρρος σου.
Ἐξακολούθησε τὸν ἀγῶνα
καὶ πάλιν καὶ πάντοτε.

H. P. BLAVATSKY

ΕΤΟΣ 14ον ΤΕΥΧΟΣ 77-78

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1969

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

(Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 10.30 — 12.30)

		Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	70
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	20
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως ἄδ. 50 δεμ.	70
»	**Πρὸς τὴν Μύησιν**	**20**
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	10
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	30
Th. Pascal	Ἡ θεοσοφία εἰς ὀλίγα κεφάλαια	10
J. van der Leeuw	Θεοὶ ἐν ἐξορία	10
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	30
♣ ♣	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	15
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (ἔκδ. 1966)	15
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	20
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	20
»	«Δελτίον Ἀστέρος» Τόμ. 1931 - 34 ἕκαστ.	30
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944	30
»	Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος	70
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β΄ σειρὰ)	70
»	Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς ἄδ. 50 δεμ.	65
Ἰωάν. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Κ. Κιτρινιάρης	Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς	40
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ.25 δ.	40
»	Μ ε λ ε τ ή μ α τ α **ἄδ. 40 δεμ.**	**60**
»	Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία **ἄδ. 50 δεμ.**	**70**
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	70
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1960, 61, 63, 64, 65, 66 χαρτόδετοι ἕκαστος δρχ. 60.

«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956 - 1957 - 1958 χρυσόδετον 90.
Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» 70.

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον, διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

ΙΛΙΣΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 14ον ✱ Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1969 ✱ ΤΕΥΧΟΣ 77-78

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Κερένια κλεψύδρα

Τὴν κέδρινη στέγη σκέπη μου τὴν εἶχα καὶ συντροφιά μου τὴν ἀθωότητα τῶν ζώων. Ἄκουγα τὰ ἐλάχιστα ζωάκια, κόσμον ὁλόκληρον νὰ ξυπνᾶ, νὰ ἕρπει μέσα στὸ δάσος τὴν ἱερὴ τὴν νύχτα. Τὴν ἡμέρα ἦταν τὸ ἡλιακὸ φῶς ρολόϊ μου, τὴ νύχτα μιὰ λαμπάδα ὅπου τὰ διαστήματά της εἶχεν ἡ πεῖρα μου συμμετρικὰ χαράξει μετρημένα ἔτσι νὰ μοῦ λέγουν τὶς ὧρες μὲ τὴ δαπάνη τοῦ κεριοῦ σὲ φῶς, καθὼς σὲ πύργους ἀλλοτινούς, μεσαιωνικοὺς ἡ κερένια αὐτὴ κλεψύδρα μετροῦσε τῶν Ἱπποτῶν τὸ Χρόνο, τὸν Ἀπέραντο Χρόνο, ὅπου σὰν ἠθοποιὸς κάθε στιγμὴ τοῦ βίου μας ἀποσύρεται στὸ βάθος τῶν Αἰωνίων του Διαδρόμων.

ΤΟ ΠΙΟ ΦΤΕΡΩΤΟ ΦΕΡΤΕ ΜΟΥ ΑΛΟΓΟ...

Θέλω νὰ ὑπακούσω στὴν κλήσι τοῦ ταξιδιοῦ μου.
Τὸ πιὸ φρέσκο, τὸ πιὸ γοργὸ φέρτε μου ἄλογο.
Πηγαίνω πρὸς τὴ νίκη μου καὶ τὴν τελειοποίησή μου
τὸ πιὸ ἀστραφτερὸ φέρτε μου ἄλογο,
νὰ τὸ ἀνεβῶ ἔτσι ἀφρισμένο ὅπως θά 'ναι
μέσα στὴ μαύρη νύχτα
τὸ πιὸ γοργό, τὸ πιὸ ἀφράτο φέρτε μου ἄλογο,
νὰ φθάσω στὸν καιρό μου πρὶν γίνει ὁ καλὸς τοῦ πλοίου μας
(ἀπόπλους.
Τὸ πιὸ γοργό, τὸ πιὸ ἀφράτο φέρτε μου ἄλογο.

Δὲ θὰ φύγω σὰν ἕνας 'Αννίβας
γιὰ μιὰν ἔρημη παραλία τῆς Θάψου. Δὲν ἀκολουθεῖ τὴ φυγή
(μου
κανένας Σκιπίωνας, καμιὰ Ζάμα.
Πορεύομαι σὲ τροπαιοῦχον ἄλλο βίο.
Τὸ πιὸ φτερωτὸ φέρτε μου ἄλογο,
νὰ κάμω γρήγορο τὸ τέλος τῶν χιλιομέτρων μου
ποὺ μὲ χωρίζουν ἀπὸ τὸ Καράβι τῆς 'Απεραντωσύνης μου.
Τὸ πιὸ φτερωτὸ φέρτε μου ἄλογο.

Ο ΑΜΑΞΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΟΓΟ

Εἶμαι ἕνας ἁμαξὰς μὲ τὸ ἄλογό του. Τ' ὄχημά μου πορεύεται. Σὲ πανδοχεῖα ξεκουράζεται. Εἶμαι ἕνας ἁμαξᾶς μὲ τὸ ἄλογό του καὶ σύγχρονα ὅλοι μας οἱ ἁμαξάδες καὶ τ' ἄλογα.
Ἡγεμονικὸς ὁ ἡνίοχος προσέχει τὸ ἄλογό του, τ' ἄλογα ποὺ δὲν ἔχουν ἀριθμό. Ὅλα ὑπῆρχαν καὶ ὑπάρχουν «δυνάμει»
ἀπὸ τὰ πρὶν καὶ τὰ πουλιὰ καὶ ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ ψάρια καὶ ἡ θάλασσα
καὶ ἡ βροχὴ μὲ τὴν πηγή της τὰ νέφη
καὶ οἱ ρίζες τῶν φυτῶν
καὶ ἡ Θεϊκὴ ρίζα τῆς φωτιᾶς, ὁ ἄνθρωπος
γιὰ νὰ μετακομίζεται
στοὺς πλανῆτες
μὲ τὶς δικές του τὶς φτεροῦγες.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΟΦΙΑ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Τῶν ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον

'Υπὸ Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Πλούταρχος (46-127) γεννήθηκε στὴ Χαιρώνεια τῆς Βοιωτίας. Ἐσπούδασε φιλοσοφία στὰς Ἀθήνας. Ἐταξίδεψε πολύ, καὶ στὴ Ρώμη σχετίστηκε μὲ τὴν αὐλὴ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ καὶ ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ κατόπιν αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Γυρίζοντας στὴν Ἑλλάδα ἔγινε ἱερεὺς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος στοὺς Δελφοὺς καὶ ἐπιμελητὴς τῶν Πυθίων ἀγώνων.

Θαυμαστὴς τῆς Ὀρφικῆς, Πυθαγορείου, Πλατωνικῆς καὶ Στωϊκῆς φιλοσοφίας, μύστης τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων, ἱερεὺς τῶν Δελφῶν, βαθὺς γνώστης τῆς κλασσικῆς φιλολογίας καὶ ἱστορίας, χαρακτηρίζεται ἀπὸ πλατειὰ μόρφωση, αὐστηρὴ κρίση, εὐγένεια ἤθους, ἁπλότητα καὶ χάρη, μεγάλη συγγραφικὴ γονιμότητα.

Ἔγραψε τοὺς γνωστοὺς σὲ ὅλους «Παραλλήλους Βίους» καὶ τὰ «Ἠθικά», δηλαδὴ 83 πραγματεῖες ἐπάνω σὲ ποικίλα θέματα, φιλολογικά, φιλοσοφικά, μυστηριακά, ἠθικά, κοινωνιολογικά, ἀρχαιολογικά, φυσιογνωστικά.

Στὴ σειρὰ τῶν «Ἠθικῶν» τοῦ Πλουτάρχου περιλαμβάνεται καὶ τὸ «Συμπόσιον τῶν Ἑπτὰ Σοφῶν» Εἶναι ἕνα ὄχι μόνον ἐξαιρετικὰ χαριτωμένο ἔργο, ἀλλὰ καὶ γεμάτο σοφία, τοῦ ὁποίου τὴν περιληπτικὴ ἀφήγηση θὰ ἐπιχειρήσωμε.

Προτοῦ ὅμως εἰσέλθωμε στὴν αἴθουσα τοῦ συμποσίου, θὰ θέσωμε ἕνα ἐρώτημα, ποὺ ἴσως νὰ φανῆ παράδοξο: «Πόσοι ἦσαν οἱ ἑπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος;» Μὴ βιασθῆτε ν' ἀπαντήσετε ὅτι ἦσαν ἑπτά. Ἦσαν πολὺ περισσότεροι.

Ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ ἔχει μυστηριακὴ ἔννοια. Καὶ ὅταν οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν «οἱ ἑπτὰ σοφοί» ἢ «ἑπτὰς ἡ σοφωτάτη», ἐννοοῦσαν «ἡ κοινότης τῶν σοφῶν», ἡ ὁμάδα τῶν μυστῶν τῆς σοφίας. Ἐπρόκειτο γιὰ ἄνδρες μὲ μεγάλη πεῖρα καὶ βαθειὰ γνώση τῆς ζωῆς ποὺ εἶχαν — ὅπως θὰ λέγαμε

σήμερα — «πρακτική σοφία». Αυτοί έδωσαν τὰ σοφὰ γνωμικὰ τῆς ἀρχαιότητος, ποὺ μὲ τόση λιτότητα, μὲ δύο-τρεῖς μόνον λέξεις, ἐξέφραζαν μεγάλες ἀλήθειες. Ἦσαν ὄχι μόνον φιλόσοφοι, ἀλλὰ καὶ νομοθέται, ἀναμορφωταί, ποιηταί, ἄνδρες — ὅπως τοὺς ἔλεγαν — «θεοφιλεῖς, μουσόληπτοι καὶ σοφοὶ περὶ τὰ θεῖα».

Ἔτσι, λοιπόν, εἶναι πολλοὶ οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ ποὺ ἀναφέρονται ὅτι ἀνήκουν στὴ χορεία τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἰδικότερα, τέσσερες κατέχουν ἀδιαφιλονείκητα τὴν ἕδρα τους στὸ συμβούλιο τῶν ἑπτὰ σοφῶν. Εἶναι ὁ Θαλῆς, ὁ Πιττακός, ὁ Βίας, καὶ ὁ Σόλων. Τρεῖς μᾶς λείπουν. Ἀλλ' ἀντὶ γιὰ τρεῖς ἔχομε πολλούς: Τὸν Κλεόβουλο, τὸν Χείλωνα, τὸν Χηνέα Μύσωνα, τὸν Περίανδρο, τὸν Ἀνάχαρσι, τὸν Ἐπιμενίδη, τὸν Ἀναξίμανδρο, τὸν Ἀναξιμένη, τὸν Πυθαγόρα, τὸν Ἐμπεδοκλῆ καὶ ἄλλους. Ὁ Πλούταρχος στὸ Συμπόσιο περιλαμβάνει τοὺς τέσσερες πρώτους, ποὺ εἶναι ὅπως εἴπαμε, «μ ό ν ι μ α μ έ λ η» τοῦ συμβουλίου τῶν ἑπτὰ σοφῶν, κι ἀκόμη τὸν Κλεόβουλο, τὸν Χίλωνα, τὸν Ἀνάχαρσι καὶ τὸν Περίανδρο, στὸ σπίτι τοῦ ὁποίου γίνεται τὸ συμπόσιον. Ἔτσι ἔχομε ὀκτὼ σοφοὺς ποὺ παίρνουν μέρος στὸ Συμπόσιο τῶν ἑπτὰ σοφῶν. Ἂς περιορισθοῦμε, λοιπόν, σ' αὐτοὺς καὶ ἂς τοὺς γνωρίσωμε κάπως καλύτερα.

1. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος. Εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἰονικῆς ἢ Φυσικῆς Σχολῆς καὶ ὀνομάζεται πατὴρ τῆς φιλοσοφίας. Πρῶτος αὐτὸς στὴν Ἑλλάδα προϋπελόγισε ἔκλειψη τοῦ ἡλίου, τὸ 585 π.Χ. Ἀπέφευγε τὴν κρεοφαγία, τὴν οἰνοποσία, καθὼς καί κάθε ἀπώλεια χρόνου. Ἔλεγε ὅτι θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του εὐτυχῆ, διότι γεννήθηκε: ἄνθρωπος καὶ ὄχι θηρίον, ἄνδρας καὶ ὄχι γυναῖκα, Ἕλλην καὶ ὄχι βάρβαρος. Σ' αὐτὸν ἀποδίδονται τὰ γνωμικὰ «Γνῶθι σαυτόν», «Χαλεπὸν ἑαυτὸν γνῶναι», «Μὴ πᾶσι πίστευε».

2. Βίας ὁ Πριηνεύς. Ἦταν δικαστὴς στὴν Πριήνη καὶ ἀγωνιζόταν μὲ πάθος γιὰ τὸ δίκαιον. Σὰν δικαστὴς ποὺ ἦταν εἶπε τὰ ἀποφθέγματα «Οἱ πλεῖστοι κακοί», «Οἱ ἀγαθοὶ εὐαπάτητοι», «Τὶ ποιῶν ἄνθρωπος τέρπεται; Κερδαίνων». Ὁ ἴδιος ὅμως «ἐτέρπετο» διαφορετικά, δότι ὄχι μόνον ὑπερασπιζόταν τοὺς ἀδικουμένους, ἀλλὰ καὶ ὅταν οἱ Πέρσαι κυρίευσαν τὴν πατρίδα του καὶ ὁ καθένας ἔφευγε παίρνοντας ὅ,τι πολύτιμο εἶχε, ὁ Βίας —ἂν καὶ πλουσιώτατος— ἔφυγε χωρὶς νὰ πάρη τίποτε, λέγοντας «Ὅ,τι ἔχω τὸ φέρνω μαζί μου».

3. Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος. Ἦταν αἰσυμνήτης τῆς Μυτιλήνης καὶ διακρίνθηκε γιὰ τὴ σοφὴ του νομοθεσία καὶ γιὰ τὴ συνετή του διοίκηση. Ὁ αἰσυμνήτης ἐκλεγόταν μὲ κοινὴ συμφωνία ἀπὸ τὸν λαό, κυρίως γιὰ νὰ εἰρηνεύση τὴν πόλη, ὅταν οἱ ἀντιθέσεις τῶν πολιτικῶν μερίδων ἔφθαναν σὲ βαθμὸ ἐμφυλίου πολέμου. Κι ἀφοῦ κατέπαυε τὶς ἀντιθέσεις καὶ διόρθωνε τὴ νομοθεσία, λογοδοτοῦσε γιὰ τὴν ἄσκηση τῆς ἀρχῆς

του. Ἡ δικτατορία μὲ τὴ σημερινή της ἔννοια ὀνομαζόταν στὴν ἀρχαιότητα «τυραννία» καὶ ὁ δικτάτωρ «τύραννος». Καὶ ἐπειδὴ συνήθως ἡ ἐξουσία τοῦ τυράννου ἦταν καταπιεστική, πῆρε ἡ λέξη τύραννος τὴ σημερινή της ἔννοια. Ὁ Πιττακός, λοιπόν, ἦταν αἰσυμνήτης τῆς Μυτιλήνης καὶ ἐπειδὴ δοκίμασε ὁ ἴδιος τὴν ἐξουσία καὶ τίς δυνατότητές της, εἶπε τὸ περίφημο ἐκεῖνο «Χαλεπὸν αἶσθλὸν ἔμμεναι», δηλαδή: «Εἶναι δύσκολο νὰ μένη κανεὶς τίμιος». Στὸν Πιττακὸ ἀποδίδονται ἐπίσης τὰ γνωμικὰ «Καιρὸν γνῶθι», «Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι». Ὁ Πιττακὸς ἐγκατέλειψεν ἑκουσίως τὴν ἀρχή, γιὰ νὰ ἀσχοληθῇ ἀποκλειστικὰ μὲ τὰ γράμματα.

4. Σόλων ὁ Ἀθηναῖος. Ἦταν ὁ γνωστὸς νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν, πολυταξιδεμένος καὶ ποιητής. Ἡ ἐξουσία του σὰν νομοθέτου ἦταν αὐτὴ ποὺ περιγράψαμε σὰν αἰσυμνητεία, οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως δὲν θέλανε νὰ μεταχειρισθοῦν αὐτὴ τὴ λέξη, διότι ἦσαν προσκολλημένοι στοὺς δημοκρατικούς τους θεσμούς. Ὁ Σόλων ἔλεγε «Γηράσκω ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος» καὶ εἶχε πεῖ στὸν Κροῖσο «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε». Οἱ φίλοι του τὸν συμβούλευαν νὰ γίνη τύραννος τῶν Ἀθηνῶν, λέγοντάς του ὅτι εἶναι κουτὸς νὰ μὴ σηκώνη τὸ δίχτυ ποὺ εἶναι γεμάτο ψάρια. Ἀλλὰ ὁ Σόλων ἀπαντοῦσε ὅτι ἡ τυραννία δὲν ἔχει διέξοδο.

5. Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος. Ἦταν τύραννος τῆς πόλεως Λίνδου (Ρόδου), ἀλλὰ διακρίθηκε γιὰ τὴ μετριοπάθειά του καὶ τὴ σωφροσύνη του. Λέγεται ὅτι αὐτὸς εἶπε τὰ γνωμικὰ «Μέτρον ἄριστον», «Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ», «Ἡδονῆς κράττει», «Βίᾳ μηδὲν πράττειν».

6. Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος. Ἦταν Ἔφορος στὴ Σπάρτη καὶ ἀναφέρεται σὰν ἱδρυτὴς τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐφόρων. Σ' αὐτὸν ἀπέδιδαν ἄλλοτε τὰ Δελφικὰ γνωμικὰ «Γνῶθι σαὐτὸν» καὶ «Μηδὲν ἄγαν», ποὺ πιθανώτατα ἦσαν ἀρχαιότερα τοῦ Χίλωνος. Ἐπίσης σ' αὐτὸν ἀποδίδονται τὰ γνωμικὰ «Θυμοῦ κράττει», «Πρεσβύτερον σέβου», «Γλῶσσα μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ».

7. Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης. Ἦταν ἀπὸ βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς βαρβαρικῆς Σκυθίας, ἀλλ' ἀπὸ μητέρα Ἑλληνίδα, καὶ ἦρθε στὴν Ἑλλάδα, σὰν στὴν πιὸ πολιτισμένη χώρα τοῦ κόσμου τὸν καιρὸ ἐκεῖνο. Γιὰ τὴ νομοθεσία τοῦ Σόλωνος ἔδειχνε σκεπτικισμό, λέγοντας ὅτι εἶναι ἀφέλεια νὰ νομίζη κανεὶς ὅτι μὲ νόμους θὰ περιορίση τὴν κακία, καὶ ὅτι οἱ νόμοι μοιάζουν μὲ δίχτυα ἀράχνης, ποὺ πιάνουν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατους, ἀλλὰ ποὺ εὔκολα ξεσκίζονται ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς καὶ τοὺς πλούσιους. Καὶ ὅταν πῆγε στὴν ἐκκλησία τοῦ δήμου εἶπε πὼς ἀπορεῖ, διότι βλέπει νὰ μιλοῦν οἱ σοφοί, ἀλλὰ νὰ κρίνουν οἱ ἀμαθεῖς.

8. Περίανδρος ὁ Κορίνθιος. Ἦταν τύραννος τῆς Κορίνθου, στὴν ἀρχὴ μαλακὸς καὶ καλός, ἀργότερα βίαιος καὶ ὠμός. Ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ σκέφτηκε νὰ ἀνοίξη τὸν ἰσθμὸ τῆς Κορίνθου. Προστάτης τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν τε-

χνῶν. Στὸ σπίτι του γίνεται τὸ Συμπόσιο, στὸ ὁποῖο καλούμεθα νὰ παρευρεθοῦμε ἔπειτα ἀπὸ 25 αἰῶνες.

Χαρακτηριστικὴ τῆς σοφίας καὶ συνεπῶς καί τῆς μετριοφροσύνης, ποὺ ἀπεδίδοντο στοὺς ἑπτὰ σοφούς, εἶναι ἡ ὡραιότατη ἱστορία, ποὺ ἀναφέρουν ὁ Διόδωρος Σικελιώτης, ὁ Πλούταρχος, ὁ Διογένης Λαέρτιος καὶ ἄλλοι: Ψαράδες ἀπὸ τὴν Κῶ, ἐπώλησαν σὲ ἐμπόρους ἀπὸ τὴ Μίλητο ὅ,τι βγεῖ ἀπὸ τὸ ψάρεμα, προτοῦ τραβήξουν τὰ δίχτυα τους. 'Αλλὰ μαζὶ μὲ τὰ ψάρια βρέθηκε στὰ δίχτυα κ' ἕνας χρυσὸς τρίποδας (ποὺ ἔλεγαν πὼς τὸν εἶχε ρίξει στὴ θάλασσα ἡ 'Ελένη τοῦ Μενελάου γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Τροία). Ἄρχισε, λοιπόν, καυγᾶς μεταξὺ τῶν ψαράδων καὶ τῶν ἐμπόρων, σὲ ποιούς ἀνήκει ὁ χρυσὸς τρίποδας. Οἱ ψαράδες ἀπὸ τὴν Κῶ ἔλεγαν ὅτι ἐπώλησαν μόνον τὰ ψάρια. Οἱ ἔμποροι ἀπὸ τὴ Μίλητο ἔλεγαν ὅτι ἀγόρασαν ὅλο τὸ περιεχόμενο τῶν διχτυῶν. 'Ο καυγᾶς κατέληξε σὲ πόλεμο μεταξὺ Κῶ καὶ Μιλήτου. Τότε ἡ Πυθία τῶν Δελφῶν ἔδωσε χρησμὸ ὅτι ἔπρεπε νὰ σταματήσουν τὸν πόλεμο καὶ νὰ δώσουν τὸν τρίποδα στὸν σοφώτερο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ κάτοικοι τῆς Κῶ ἔστειλαν τὸν τρίποδα στὸν Θαλῆ τὸν Μιλήσιο. 'Αλλ' ὁ Θαλῆς εἶπε πὼς σοφώτερος εἶναι ὁ Βίας, κ' ἔστειλε σ' αὐτὸν τὸν τρίποδα. 'Ο Βίας πάλι εἶπε πὼς ὁ Πιττακὸς εἶναι σοφώτερος ἀπ' αὐτόν, ὁ Πιττακὸς τὸ ἴδιο γιὰ ἄλλον, κ' ἔτσι ὁ τρίποδας ἔκαμε τὸν γῦρο τῶν ἑπτὰ σοφῶν καὶ ξαναγύρισε στὸν Θαλῆ, ποὺ τότε τὸν ἀφιέρωσε στὸν 'Ισμήνιο 'Απόλλωνα. Τί καλὰ νὰ εἶχαν καὶ οἱ σύγχρονοι σοφοὶ σὲ ἴδιο βαθμὸ ἀνεπτυγμένη τὴ μετριοφροσύνη...

'Αλλ' ἂς ξαναγυρίσωμε στὸ Συμπόσιον. Εἶναι φανερόν, ἀπ' ὅσα εἴπαμε, ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ συμποσίου δὲν ἦταν νὰ φᾶν καὶ νὰ πιοῦν, ἀλλὰ ν' ἀνταλλάξουν ἰδέες, νὰ συζητήσουν φιλοσοφικὰ θέματα.

'Εκτὸς ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ σοφοὺς ποὺ ἀναφέραμε, στὸ συμπόσιο λάβανε μέρος καὶ ἄλλα δευτερεύοντα πρόσωπα. 'Ο μάντις Διοκλῆς, ποὺ μᾶς περιγράφει τὸ συμπόσιο, ὁ ἱερεὺς καὶ αὐλωδὸς Ἄρδαλος, ὁ ἰατρὸς Κλεόδωρος, ὁ ποιητὴς Χερσίας, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Νειλόξενος, ὁ φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ Σόλωνος Μνησίφιλος, καὶ ὁ γνωστὸς Φρύγιος μυθοποιὸς Αἴσωπος, ποὺ εἶχε παρακατινὴ θέση στὸ συμπόσιο καὶ στὶς ὁμιλίες, διότι ἦταν δοῦλος καὶ ὄχι ἐλεύθερος πολίτης. Τὸ ὡραῖο φύλον ἀντιπροσωπευόταν ἀπὸ τὴ σύζυγο τοῦ Περίανδρου Μέλισσα καὶ ἀπὸ τὴν κόρη τοῦ Κλεόβουλου Εὔμητι ἢ Κλεοβουλίνη, ποὺ ἦταν ὀνομαστὴ ποιήτρια αἰνιγμάτων.

Καὶ τώρα ποὺ κατατοπιστήκαμε πάνω στὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου, ἂς παρακολουθήσωμε τὸν Πλούταρχο.

***

'Ο μάντις Διοκλῆς διηγεῖται στὸν φίλο του Νίκαρχο τίς λεπτομέρειες τοῦ συμποσίου τῶν ἑπτὰ σοφῶν καὶ τοῦ λέγει ὅτι τὸ

συμπόσιον ἔγινε στὸ Λέχαιον, παραθαλάσσιο μέρος κοντὰ στὴν Κόρινθο, στὸ σπίτι τοῦ Περιάνδρου, τυράννου τῆς Κορίνθου. Ὁ Περίανδρος εἶχε στείλει ἁμάξι γιὰ κάθε καλεσμένον, διότι ἔκανε ζέστη καὶ ὁ δρόμος ὥς τὴ θάλασσα ἦταν γεμάτος σκόνη καὶ θόρυβο ἀπὸ τ' ἁμάξια κι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ὁ Θαλῆς, ὅταν εἶδε τὸ ἁμάξι, χαμογέλασε γι' αὐτὴ τὴν περιττὴ πολυτέλεια, ποὺ ἦταν ἀνάξια γιὰ σοφούς, κ' ἔδιωξε τὸ ἁμάξι. Ξεκίνησαν λοιπόν, πεζῆ, ἀφίνοντας τὸν σκονισμένο δρόμο καὶ βαδίζοντας ἀπὸ τοὺς ἀγρούς, μὲ τὸν Διοκλῆ, ποὺ τὰ διηγεῖται ὅλα αὐτά, καὶ μὲ τὸν Νειλόξενο, ποὺ ἦταν ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ἄμασι στὸν φιλόσοφο Βία, μ' ἕνα γράμμα σφραγισμένο. Ὁ Νειλόξενος εἶχε τὴν ἰδέα ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἔγραφε ἕνα πρόβλημα πρὸς λύσιν καὶ εἶχε ἐντολή, ἂν ὁ Βίας δὲν τὰ κατάφερνε, νὰ δείξη τὸ γράμμα στοὺς σοφωτέρους τῶν Ἑλλήνων. Ἦταν λοιπόν, εὐχαριστημένος, ποὺ μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ συμποσίου θἄβρισκε μαζεμένους ὅλους μαζὶ τοὺς σοφούς, κ' ἔτσι θὰ ξεπλήρωνε τὴν ἀποστολή του.

Στὸ δρόμο συζητοῦν ἀναφέροντες ὅτι τὸ καλύτερο καὶ συγχρόνως χειρότερο ὄργανο τοῦ σώματος εἶναι ἡ γλῶσσα. Ἔπειτα ὁ Νειλόξενος λέγει στὸν Θαλῆ ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἄμασις τὸν θαυμάζει γιὰ τὴ σοφία του, ἀλλὰ τὸν κατηγορεῖ ὅτι λέγει προσβλητικὰ λόγια γιὰ τοὺς τυράννους. Διότι ὅταν ρώτησαν τὸν Θαλῆ ποιὸ εἶναι τὸ περιεργότερο πράγμα ποὺ ἔχει δεῖ, ἀποκρίθηκε «Γέρος τύραννος». Καὶ κάποτε ἄλλοτε πάλι, σ' ἕνα συμπόσιο ποὺ μιλοῦσαν γιὰ τὰ ζῶα, εἶπε ὅτι τὸ χειρότερο ζῶον, ἀπὸ μὲν τὰ ἄγρια εἶναι ὁ τύραννος, ἀπὸ δὲ τὰ ἥμερα ὁ κόλακας. Ὁ Θαλῆς τότε εἶπε στὸν Νειλόξενον ὅτι δὲν τὸ εἶπε αὐτός, ἀλλὰ ὁ Πιττακός, καὶ ὅτι τὸν Σόλωνα τὸν θεωρεῖ πολὺ σοφόν, ἀκριβῶς διότι δὲν δέχτηκε νὰ γίνη τύραννος. Καὶ ὅτι ὁ Πιττακός, ἂν δὲν γινόταν αἰσυμνήτης, δὲν θὰ ἔλεγε πὼς εἶναι δύσκολο νὰ μένη κανεὶς καλός. «Χαλεπὸν αἰσθλὸν ἔμμεναι». Ὅσο γιὰ τὸν Περίανδρο, ἂν καὶ πάσχει ἀπὸ τὴν τυραννίδα σὰν ἀπὸ κληρονομικὴ ἀσθένεια (τὸ λέγει διότι καὶ ὁ πατέρας τοῦ Περιάνδρου Κύψελος ἦταν κι αὐτὸς τύραννος τῆς Κορίνθου), ἐν τούτοις φαίνεται πὼς βρίσκεται σὲ ἀνάρρωση, διότι χρησιμοποιεῖ ὑγιεινὲς σχέσεις καὶ συναναστρέφεται φρόνιμους ἀνθρώπους καὶ δὲν δέχτηκε τὴ συμβουλὴ ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου Θρασύβουλος.

Ἡ συμβουλὴ τοῦ Θρασύβουλιυ ἦταν ἡ ἀκόλουθη: Ὁ Περίανδρος τὸν εἶχε συμβουλευθῆ μὲ ποιὸν τρόπο θὰ ἦταν ἀσφαλισμένος στὴν ἐξουσία του. Ὁ Θρασύβουλος ἀντὶ γιὰ ἄλλη ἀπάντηση, ὁδήγησε τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ Περιάνδρου σ' ἕνα σπαρμένον ἀγρό, καὶ κεῖ ἄρχισε νὰ κόβη τὰ ψηλότερα στάχυα, ὑποδεικνύοντας ἔτσι ὅτι γιὰ νὰ εἶναι ἀσφαλὴς ὁ τύραννος πρέπει νὰ σκοτώνη τοὺς σημαντικώτερους πολίτες.

Τὴ συμβουλὴ ὅμως αὐτὴ δὲν τὴ δέχτηκε ὁ Περίανδρος, διότι —ὅπως λέγει ὁ Θαλῆς— τύραννος ποὺ προτιμᾶ νὰ κυβερνᾶ ἀνδράποδα παρὰ ἄνδρες ἐλεύθερους, μοιάζει μὲ γεωργὸ ποὺ προτιμᾶ νὰ θερίζη ἦρα παρὰ στάρι. Καὶ ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἀσφάλεια, παραβλέποντας τὸ δίκαιο, θάπρεπε νὰ κυβερνοῦν πρόβατα, ἄλογα, βόδια, καί ὄχι ἀνθρώπους. Ἀλλὰ παρασυρθήκαμε —λέγει ὁ Θαλῆς— σὲ συζητήσεις ἀκατάλληλες γιὰ τὴν περίσταση, ἀντὶ νὰ προετοιμασθοῦμε γιὰ τὸ δεῖπνο. Διότι ὅπως προετοιμάζεται ἐκεῖνος ποὺ καλεῖ σὲ δεῖπνο, ἔτσι πρέπει νὰ προετοιμάζεται κ' ἐκεῖνος ποὺ πηγαίνει σ' αὐτό. Καὶ ἀναφέρει ὁ Θαλῆς ὅτι οἱ Συβαρίτες κάνουν τὶς προσκλήσεις τῶν γυναικῶν ἕνα χρόνο πρίν, γιὰ νὰ ἔχουν τὸν καιρὸν νὰ ἑτοιμάσουν μὲ ἡσυχία τὰ φαρέματά τους καὶ τὰ στολίδια τους. Ἡ ἀληθινὴ ὅμως προετοιμασία γιὰ νὰ πάη κανένας ὅπως πρέπει σὲ δεῖπνο, ἀπαιτεῖ περισσότερον ἀκόμη χρόνο, διότι εἶναι δυσκολώτερο νὰ βρῆ κανένας τὸν κατάλληλο στολισμὸ τῆς ψυχῆς, παρὰ τὸν ἄχρηστο στολισμὸ τοῦ σώματος. Διότι ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος δὲν μεταφέρει τὸν ἑαυτό του στὸ δεῖπνο σὰν ἀγγεῖο γιὰ νὰ τὸ γεμίση, ἀλλὰ γιὰ νὰ πῆ κάτι σοβαρὸ ἢ ἀστεῖο καὶ νὰ συζητήση ὅ,τι ἡ περίσταση ἀπαιτεῖ γιὰ νὰ περάσουν καλὰ καὶ εὐχάριστα. Διότι φαγητὰ καὶ κρασιά, ποὺ δὲν σ' ἀρέσουν, μπορεῖς νὰ τ' ἀποφύγης, ἀλλὰ κουραστικὸ σύντροφο στὸ τραπέζι, δὲν μπορεῖς νὰ τὸν ἀποφύγης. Ὥστε καλὰ ἔκανε ὁ Χίλων, ποὺ ὅταν πῆρε τὴν πρόσκληση τοῦ Περιάνδρου γιὰ τὸ συμπόσιο, προτοῦ ἀπαντήση ἂν δέχεται, ζήτησε νὰ μάθη τὰ ὀνόματα τῶν καλεσμένων. Ὅσο γιὰ τὸν σκελετό, ποὺ συνηθίζουν νὰ τοποθετοῦν οἱ Αἰγύπτιοι στὰ συμπόσια, ἀνάμεσα στοὺς καλεσμένους, δὲν εἶναι βέβαια εὐχάριστος συμπότης, ἀλλὰ μὲ τὴν παρουσία του παρακινεῖ σὲ φιλία καὶ ἀγάπη, συμβουλεύοντας νὰ μὴ μακραίνουν οἱ ἄνθρωποι μὲ ἐχθρότητες καὶ μὲ κακίες τὸν τόσο σύντομο βίο.

Αὐτὰ λέγοντας ἔφθασαν στὸ σπίτι τοῦ Περιάνδρου καὶ βρῆκαν τὴν Κλεοβουλίνη νὰ χτενίζη τὸν Ἀνάχαρσι. Ὁ Θαλῆς τὴ φίλησε μὲ φιλοσοφικὴ οἰκειότητα καὶ τῆς εἶπε νὰ κάμη ὡραῖο τὸν ξένο γιὰ νὰ μὴ φαίνεται μὲ ἄγρια ὄψη, ἐνῶ εἶναι πάρα πολὺ ἥμερος. Ἐπαινεῖ στὸν Νειλόξενο τὴν Κλεοβουλίνη γιὰ τὰ αἰσθήματά της, τὸν νοῦ καὶ τὸν χαρακτῆρα της, καὶ λέγει πὼς μ' αὐτὲς τὶς ἀρετὲς κάνει μαλακότερο καὶ δημοφιλέστερο τὸν πατέρα της.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ γίνεται ἕνα ἐπεισόδιο. Ὁ Ἀλεξίδημος, νόθος γιὸς τοῦ τυράννου Θρασυβούλου, βγῆκε ἔξω φρενῶν ἀπὸ τὴν αἴθουσα τοῦ συμποσίου, φωνάζοντας ὅτι ὁ Περίανδρος τὸν προσέβαλε διότι δὲν τὸν τοποθέτησε σὲ τιμητικὴ θέση στὸ δεῖπνο. Ὁ Θαλῆς τοῦ ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ Σπαρτιάτης Δαμωνίδας σὲ ἀνάλογη περίσταση εἶπε «Καλὰ ἔγινε ἔτσι, γιὰ νὰ τιμηθῆ καὶ αὐτὴ ἡ θέση». Καὶ προσθέτει ὅτι ἀντὶ νὰ ἐξετάζωμε τὴν πρωτοκαθεδρία, καλύτερα νὰ φροντίζωμε νὰ βρι-

σκόμαστε σὲ ἁρμονία μὲ τοὺς γείτονές μας. Ἀλλὰ ὁ Ἀλεξίδημος δὲν ἄκουγε τίποτα κ' ἔφυγε φωνάζοντας: «Ὅλα αὐτὰ εἶναι λόγια. Στὴν πραγματικότητα κ' ἐσεῖς οἱ σοφοὶ τίς τιμὲς κυνηγᾶτε».

Ὅταν μπῆκαν στὴν αἴθουσα τοῦ συμποσίου, ὁ Θαλῆς ρώτησε: «Ποῦ τοποθετήθηκε ὁ κύριος ποὺ παρεξηγήθηκε;» Κι ὅταν τοὔδειξαν τὴ θέση, πῆγε καὶ ξαπλώθηκε αὐτὸς ἐκεῖ κάτω («ξαπλώθηκε» κι' ὄχι «κάθησε», διότι οἱ ἀρχαῖοι ἔτρωγαν ξαπλωμένοι μὲ τὸ πλευρὸ σὲ ντιβάνια, «κατακεκλιμένοι»).

Ὁ Διοκλῆς, διηγούμενος στὸν Νίκαρχο ὅσα ἔγιναν στὸ συμπόσιο, παρατηρεῖ ὅτι τὸ δεῖπνο ἦταν ἁπλούστερο ἀπὸ τὸ συνηθισμένο, κ' ἐκφράζει τὴ σκέψη ὅτι ἡ πρόσκληση σοφῶν κ' ἐναρέτων ἀνθρώπων δὲν δημιουργεῖ πρόσθετες δαπάνες, ἀλλὰ μᾶλλον τὶς περιορίζει, διότι ἀφαιρεῖ τὶς περιττὲς φροντίδες γιὰ προμήθεια πολλῶν φαγητῶν καὶ μύρων, γλυκισμάτων καὶ ἀκριβῶν κρασιῶν. Προσθέτει ὅμως τὴν πονηρὴ σκέψη ὅτι ὁ Περίανδρος, ζῶντας μέσα στὴν πολυτέλεια, σὰν τύραννος ποὺ ἦταν, ἴσως ἐπίτηδες ἔκανε τώρα ἐπίδειξη λιτότητος ἀπέναντι τῶν σοφῶν ποὺ εἶχε καλεσμένους, καὶ ὄχι μονάχα στὰ φαγητά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ γυναῖκα του Μέλισσα τῆς ἀφαίρεσε τὰ πολύτιμα κοσμήματα ποὺ φοροῦσε συνήθως, καὶ τὴν παρουσίασε τώρα στολισμένη μὲ ἁπλότητα.

Ἀφοῦ ἔφαγαν καὶ σήκωσαν τὰ τραπέζια, ἡ Μέλισσα μοίρασε στεφάνους κ' ἔγιναν οἱ ἀπαραίτητες σπονδές, γιὰ ν' ἀρχίσουν νὰ πίνουν, ἐνῶ ἡ αὐλητρίδα συνώδευε τὶς θρησκευτικὲς σπονδὲς μὲ τὴν τέχνη της τοῦ αὐλοῦ. Ἔπειτα ἡ αὐλητρίδα ἔφυγε γιὰ νὰ τοὺς ἀφήση ἥσυχους ν' ἀρχίσουν τὸ κρασὶ καὶ πρὸ πάντων τὴ συζήτηση.

Τότε ὁ ἱερέας κι αὐλωδὸς Ἄρδαλος ρώτησε τὸν Ἀνάχαρσι ἂν οἱ Σκύθες ἔχουν αὐλητρίδες. Ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε «Οὔτε ἀμπέλια». Δηλαδή, ἀφοῦ δὲν ἔχουν ἀμπέλια, δὲν ἔχουν οὔτε κρασιά, κ' ἑπομένως οὔτε συμπόσια, οὔτε σπονδὲς, οὔτε αὐλητρίδες. Τότε ὁ Ἄρδαλος, θέλοντας νὰ τὸν πειράξη, τὸν ξαναρώτησε: «Ἀλλὰ θεοὺς ἔχουν οἱ Σκύθες;» ὑπονοώντας ὅτι χωρὶς μουσικὴ δὲν μποροῦν νὰ γίνουν ἱερουργίες. «Βεβαιότατα —ἀποκρίθηκε ὁ Ἀνάρχασις— ἔχουν θεοὺς ποὺ νιώθουν τὴ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὄχι ὅπως συμβαίνει μὲ σᾶς τοὺς Ἕλληνες, ποὺ ἐνῶ νομίζετε ὅτι ἔχετε καλύτερη γλῶσσα ἀπὸ τοὺς Σκύθες, πιστεύετε ὅτι οἱ θεοὶ ἀκοῦν μὲ περισσότερη εὐχαρίστηση τὰ κόκκαλα καὶ τὰ ξύλα (δηλαδὴ τοὺς αὐλοὺς καὶ τὶς κιθάρες).

Ἔπειτα ἔδωσαν τὸν λόγο στὸν Νειλόξενο, γιὰ νὰ διαβάση τὴν ἐπιστολὴ ποὺ ἔφερε στὸν Βία. Ὁ Βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων Ἄμασις ἔγραφε ὅτι εἶχε διαγωνισμὸ σοφίας μὲ τὸν βασιλέα τῶν Αἰθιόπων. Καί ὅτι ἐνῶ νίκησε σὲ ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ βρῆκε μπαστούνια μ' ἕνα πρόβλημα ποὺ τοῦ ἔβαλε ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων, δηλαδὴ νὰ πιῆ ὅλη τὴ θάλασσα.

Ἂν ὁ Ἄμασις τὸ λύση, θὰ πάρη πολλὰ χωριὰ τῶν Αἰθιόπων δικά του. Ἂν δὲν τὸ λύση θὰ παραχωρήση τὴν περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὴν Ἐλεφαντίνη. Ζητάει, λοιπόν, τὴν βοήθεια τοῦ Βία

Ἀφοῦ διαβάστηκε τὸ γράμμα, ὁ Βίας εἶπε: «Τὶ λὲς Νειλόξενε, θὰ θελήση ὁ Ἄμασις ποὺ εἶναι βασιλιὰς τόσων πολλῶν ἀνθρώπων κ' ἔχει ἐξαίρετη χώρα, νὰ πιῆ τόση θάλασσα γιὰ ἀσήμαντα χωριά;» Ὁ Νειλόξενος γέλασε κι ἀποκρίθηκε: «Παραδέξου, Βία, πῶς θὰ θελήση νὰ τὸ κάμη καὶ σκέψου τὶ μπορεῖ νὰ γίνη». «Ἂς ἀπαντήση λοιπόν, στὸν Αἰθίοπα —εἶπε ὁ Βίας— νὰ σταματήση τὰ ποτάμια ποὺ χύνονται στὸ πέλαγος, ἐνῶ αὐτὸς θὰ πίνη τὴ θάλασσα, διότι ἡ παραγγελία εἶναι γι αὐτὴν ποὺ ὑπάρχει τώρα, καὶ ὄχι γιὰ κείνην ποὺ θὰ σχηματισθῆ στὸ ἀναμεταξύ».

Ὁ Νειλόξενος ἐνθουσιάστηκε μὲ τὴ λύση τοῦ προβλήματος, κ' ἐνῶ οἱ ἄλλοι παινεύανε τὴν ἀπάντηση τοῦ Βία, ὁ Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος εἶπε στὸν Νειλόξενο, ὅτι προτοῦ ὁ Ἄμασις πιῆ τὴ θάλασσα καὶ στερέψη τὸ πέλαγος, καλὰ θἄκανε νὰ ταξιδέψη καὶ νὰ πῆ στὸν Ἄμασι ὅτι, ἀντὶ νὰ ρωτάη μὲ τὶ τρόπο θὰ ξοδέψη τόση ἁρμύρα, καλύτερα νὰ ρωτάη μὲ τί τρόπο θὰ κάνη τὴ βασιλεία του πόσιμη καὶ γλυκειὰ στοὺς ὑπηκόους του. Διότι καὶ σ' αὐτὸ εἶναι ὁ Βίας ἱκανότατος νὰ τὸν συμβουλεύση. Τότε ὁ Περίανδρος εἶπε ὅτι μαζὶ μὲ τὸ ἐμπόρευμα ποὺ θὰ μεταφέρη ὁ Νειλόξενος στὸν Ἄμασι (δηλαδὴ τὴν ἀπάντηση τοῦ Βία γιὰ τὴ θάλασσα), καλὸ θὰ ἦταν νὰ προσθέσουν ὅλοι τους τέτοιες συμβουλὲς σὰν δῶρα, δηλαδὴ μὲ ποιὸν τρόπο πρέπει νὰ ἐξασκεῖται ἡ βασιλεία.

Ὁ Χίλων πρότεινε ν' ἀρχίση ὁ Σόλων, διότι εἶχε τὸ τελειότερο ἀξίωμα, σὰν νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ νομοθέτης Σόλων εἶπε: «Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος θὰ γινόταν ἰδιαίτερα ἔνδοξος, ἂν ἀντὶ τῆς μοναρχίας ἔκανε δημοκρατία».

Δεύτερος ὁ δικαστὴς Βίας εἶπε: «Ἂν εἶχε γιὰ γνώμονα συμπεριφορᾶς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του».

Τρίτος ὁ φιλόσοφος Θαλῆς εἶπε πῶς θεωρεῖ εὐτυχισμένο τὸν ἄρχοντα, ἂν γεράση καὶ πεθάνη ἀπὸ φυσικὸ θάνατο.

Τέταρτος ὁ σκεπτικιστὴς Ἀνάχαρσις εἶπε: «Ἂν δὲν εἶναι μόνον αὐτὸς φρόνιμος».

Πέμπτος ὁ τύραννος Κλεόβουλος: «Ἂν δὲν ἔχη ἐμπιστοσύνη σὲ κανέναν ἀπ' ὅσους συναναστρέφεται».

Ἕκτος ὁ αἰσυμνήτης Πιττακός: «Ἂν ὁ βασιλεὺς κατορθώση ὥστε οἱ ὑπήκοοί του ὄχι νὰ τὸν φοβοῦνται, ἀλλὰ νὰ φοβοῦνται μήπως αὐτὸς πάθη τίποτα».

Ἕβδομος ὁ Σπαρτιάτης Χίλων εἶπε πῶς ὁ ἄρχων δὲν πρέπει νὰ σκέπτεται σὲ τίποτα σὰν θνητός, ἀλλὰ σὲ ὅλα σὰν ἀθάνατος.

Ἀφοῦ εἶπαν ὅλοι τὴ γνώμη τους, ζήτησαν νὰ πῆ καί ὁ Περίανδρος τὴ δική του. Ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου, μελαγχολικὸς ἀπ' ὅσα ἄκουσε, διότι τοῦ φαίνον-

ταν δυσκολοκατόρθωτα, εἶπε: «Ἐγὼ ἔχω νὰ προσθέσω ὅτι ὅλες οἱ γνῶμες ποὺ εἴπατε ἀποτρέπουν ἀπὸ τὴν ἐξουσία τὸν φρόνιμον ἄνθρωπο».

Ὁ Σόλων τότε πρόσθεσε ὅτι πραγματικὰ κάνει πιὸ μετριοπαθῆ τὸν ἄρχοντα καὶ πιὸ μαλακὸ τὸν τύραννον, ὅποιος τὸν πείθει πὼς εἶναι καλύτερο γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο νὰ μὴν ἄρχη, παρὰ νὰ ἄρχη. Τότε ὁ Αἴσωπος εἶπε: «Γιατὶ νὰ πιστέψωμε τὸν Σόλωνα καὶ ὄχι τὸν χρησμὸ ποὺ δόθηκε στὸν Σόλωνα, ὅτι εἶναι εὐτυχισμένη ἡ πόλις ποὺ ἀκούει ἕναν μόνο κήρυκα;» Ὁ Σόλων ἀποκρίθηκε: «Ἀλλὰ καὶ τώρα οἱ Ἀθηναῖοι, μὲ τὴ δημοκρατία ποὺ ἔχουν, ἕναν κήρυκα ἀκοῦνε, τὸν Ν ό μ ο. Ἐσὺ ὅμως —εἶπε στὸν Αἴσωπο— εἶσαι ἱκανὸς νὰ καταλαβαίνης τὴ γλῶσσα τῶν ζώων καὶ τῶν πουλιῶν (ἐπειδὴ στοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου μιλοῦν τὰ ζῶα καὶ τὰ πουλιά), ὄχι ὅμως καὶ τὴ γλῶσσα τοῦ Θεοῦ (δηλαδὴ τοὺς χρησμοὺς τῆς Πυθίας), Κ' ἐνῶ φαντάζεσαι ὅτι εἶναι εὐτυχισμένη ἡ πόλις ποὺ ὑπακούει σ' ἕναν καὶ μόνον, νομίζεις ὅτι στὸ συμπόσιο εἶναι σωστὸ νὰ μιλοῦν ὅλοι καὶ γιὰ ὅλα». Βέβαια,-ἀποκρίθηκε ὁ Αἴσωπος, διότι δὲν ἔκαμες ἀκόμη νόμο ποὺ ν' ἀπαγορεύη στοὺς δούλους νὰ μεθοῦν, σὰν ἐκεῖνον ποὺ ἔκαμες ποὺ ἀπαγορεύει στοὺς δούλους νὰ ἐρωτεύωνται καὶ νὰ γυμνάζωνται».

Ὕστερα ἀπὸ διάφορα λογοπαίγνια, ξαναγύρισαν στὸ γράμμα τοῦ Ἄμασι καὶ ὁ Νειλόξενος τοὺς εἶπε μία - μία τὶς ἀπαντήσεις ποὺ εἶχε δώσει ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων στὰ ἐρωτήματα ποὺ τοῦ ἔβαλε ὁ Ἄμασις, δηλαδὴ τί εἶναι τὸ ἀρχαιότερο —ὁ χρόνος, τί εἶναι τὸ μεγαλύτερο —ὁ κόσμος, τί εἶναι τὸ σοφώτερο— ἡ ἀλήθεια, τί τὸ ὡραιότερο- τὸ φῶς, τί τὸ καθολικώτερο-ὁ θάνατος, τί τὸ ὠφελιμώτερο —ὁ Θεός, τί τὸ βλαβερώτερο — ὁ κακὸς δαίμονας, τί τὸ δυνατότερο — ἡ τύχη, τί τὸ εὐκολώτερο — τὸ εὐχάριστο. Τότε ὁ Θαλῆς ρώτησε ἂν ὁ Ἄμασις παραδέχτηκε γιὰ σωστὲς τὶς ἀπαντήσεις, ποὺ δόθηκαν, διότι ὁ ἴδιος καμμιὰ ἀπ' αὐτὲς δὲν βρίσκει σωστή. Ἐξηγεῖ τὸ γιατὶ καί δίνει τὶς δικές του ἀπαντήσεις.

Τί τὸ ἀρχαιότερο; Ὁ χρόνος, ἀποκρίθηκε ὁ Αἰθίοπας. Ὄχι, εἶπε ὁ Θαλῆς, ἀφοῦ ἕνα μέρος τοῦ χρόνου εἶναι παρελθόν, ἄλλο παρὸν καὶ ἄλλο μέλλον. Διότι τὸ μέλλον εἶναι νεώτερο καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ παρόντος. Τὸ ἀρχαιότερο εἶναι ὁ Θεός, διότι εἶναι ἀγέννητος.

Τὶ τὸ μεγαλύτερο; Ὁ κόσμος, ἀποκρίθηκε ὁ Αἰθίοπας. Ὄχι, εἶπε ὁ Θαλῆς. Μεγαλύτερο εἶναι ὁ χῶρος, διότι αὐτὸς περιέχει τὸν κόσμο.

Τὶ τὸ σοφώτερο; Ἡ ἀλήθεια, ἀποκρίθηκε ὁ Αἰθίοπας. Λάθος, εἶπε ὁ Θαλῆς, διότι εἶναι σὰ νὰ λέμε ὅτι φῶς εἶναι τὸ μάτι. Ἀλλὰ ὁ χρόνος, διότι ἄλλα τὰ ἔχει ἤδη ἀνακαλύψει καὶ ἄλλα θὰ τὰ ἀνακαλύψη στὸ μέλλον,

Τὶ τὸ ὡραιότερο; Τὸ φῶς, ἀποκρίθηκε ὁ Αἰθίοπας. Ὄχι, εἶπε ὁ Θαλῆς, διότι τότε πῶς παραβλέπει τὸν ἴδιο τὸν ἥλιο; Ὡ-

ραιότερο εἶναι ὁ κόσμος, διότι κάθε τι μὲ τάξη εἶναι μέρος του.

Τὶ τὸ καθολικώτερο; Ὁ θάνατος, εἶχε ἀπαντήσει ὁ Αἰθίοπας. Ὄχι, λέγει ὁ Θαλῆς, διότι δὲν ἰσχύει γιὰ τοὺς ζωντανούς. Ἀλλὰ ἡ ἐλπίδα, διότι αὐτὴ ὑπάρχει καὶ σὲ ὅσους δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο.

Τὶ τὸ ὠφελιμώτερο; Ὁ Θεός, ἀποκρίθηκε ὁ Αἰθίοπας. Ἀλλ' αὐτὴ τὴν ἀπάντηση ὁ Θαλῆς τὴν ἔδωσε γιὰ τὸ ἀρχαιότερο. Τὸ ὠφελιμώτερο —λέγει ὁ Θαλῆς— εἶναι ἡ ἀρετή, διότι μὲ τὴν καλὴ χρήση τὰ κάνει ὅλα ὠφέλιμα.

Τὶ τὸ βλαβερώτερο; Ὁ κακὸς δαίμονας, ἀποκρίθηκε ὁ Αἰθίοπας. Ἡ κακία —λέγει ὁ Θαλῆς— διότι μὲ τὴν παρουσία της βλάπτει καὶ τὰ καλά.

Τὶ τὸ δυνατότερο; Ἡ τύχη, εἶχε ἀπαντήσει ὁ Αἰθίοπας. Παράλογο —λέγει ὁ Θαλῆς— διότι ἂν ἦταν τὸ δυνατότερο, δὲν θ' ἄλλαζε τόσον εὔκολα. Τὸ δυνατότερο εἶναι ἡ ἀνάγκη, διότι εἶναι τὸ μόνο ἀνίκητο. «Ἀνάγκα καὶ Θεοὶ πείθονται».

Τὶ τὸ εὐκολώτερο; Τὸ εὐχάριστο, ἀποκρίθηκε ὁ Αἰθίοπας. Ὄχι, ἀπαντᾶ ὁ Θαλῆς, διότι στὶς ἡδονὲς πολλοὶ πολλὲς φορὲς κουράζονται. Εὐκολώτερο εἶναι τὸ σύμφωνο μὲ τὴ φύση.

Ὅλοι συμφώνησαν μὲ τὶς ἀπαντήσεις τοῦ Θαλῆ, καὶ ὁ γιατρὸς Κλεόδωρος εἶπε: «Νὰ τὶ πρέπει νὰ ρωτοῦν καὶ ν' ἀποκρίνωνται οἱ βασιλεῖς. Καὶ στὸν βάρβαρο ποὺ φιλοδώρησε τὸν Ἄμασι μὲ τὴ θάλασσα, χρειαζόταν ἡ ἀπάντηση «νὰ τρώῃ κρεμμύδια καὶ ζεστὸ ψωμί». (Αὐτὴ ἦταν μιὰ περιφρονητικὴ ἔκφραση τῶν ἀρχαίων, ποὺ εἶναι ἄγνωστο ἀπὸ ποῦ προέρχεται).

Ἔπειτα ἀπὸ ἄλλα λογοπαίγνια, ὁ Ἀθηναῖος Μνησίφιλος, φίλος καί θαυμαστὴς τοῦ Σόλωνος, καὶ παιδαγωγὸς τοῦ Θεμιστοκλέους, ἐπρότεινε, ὅπως πιὸ πρὶν εἶπε καθένας τὴ γνώμη του, γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ φέρωνται οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ τύραννοι, ἔτσι τώρα νὰ πῇ καθένας τὴ γνώμη του, γιὰ τὸ ποιὰ εἶναι ἡ καλύτερη δημοκρατία.

Ὅλοι συμφώνησαν καὶ πάλι πρῶτος ὁ νομοθέτης Σόλων εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δημοκρατία εἶναι ἐκείνη, στὴν ὁποία καὶ ὅσοι δὲν ἀδικοῦνται, καταγγέλουν καὶ τιμωροῦν ἐκείνους ποὺ ἀδικοῦν, ὅσο καὶ οἱ ἀδικούμενοι.

Δεύτερος ὁ δικαστὴς Βίας εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δημοκρατία εἶναι ἐκείνη, στὴν ὁποία ὅλοι φοβοῦνται τὸν νόμο, ὅπως τὸν τύραννο.

Τρίτος ὁ φιλόσοφος Θαλῆς εἶπε πὼς εἶναι ἐκείνη, ποὺ δὲν ἔχει οὔτε ὑπερβολικὰ πλούσιους, οὔτε ὑπερβολικὰ φτωχοὺς πολίτες.

Τέταρτος ὁ Ἀνάχαρσις εἶπε ὅτι καλύτερη δημοκρατία εἶναι ἐκείνη, στὴν ὁποία, ἐνῶ ὅλα τὰ ἄλλα κρίνονται μὲ ἰσότητα, ἡ ὑπεροχὴ ὁρίζεται μὲ βάση τὴν ἀρετὴ καὶ ἡ κατωτερότης μὲ βάση τὴν κακία.

Πέμπτος ὁ Κλεόβουλος ὅτι τὴ μεγαλύτερη σοφρωσύνη παρουσιάζει ἡ δημοκρατία, ὅπου οἱ πολιτικοὶ φοβοῦνται περισσότερο τὴν ἠθικὴ κατηγορία, παρὰ τὸν νόμο.

Ἕκτος ὁ αἰσυμνήτης Πιττακὸς ὅτι καλύτερη εἶναι ἡ δημοκρατία, στὴν ὁποία δὲν ἐπιτρέπεται, οὔτε στοὺς κακοὺς νὰ ἄρχουν, οὔτε στοὺς καλοὺς νὰ μὴν ἄρχουν.

Ἕβδομος ὁ Σπαρτιάτης Χίλων εἶπε ὅτι καλύτερη δημοκρατία εἶναι ἐκείνη, στὴν ὁποία ἀκούγονται πάρα πολὺ οἱ νόμοι καὶ πολὺ λίγο οἱ ρήτορες.

Τελευταῖος ὁ Περίανδρος ἔκαμε τὴν παρατήρηση ὅτι, ἀπὸ ὅσα εἶπαν, φαίνεται πὼς ὅλοι παινεύουν τὴ δημοκρατία, ποὺ μοιάζει περισσότερο μὲ ἀριστοκρατία (δηλαδὴ μὲ ἀρχὴ τῶν ἀρίστων).

Τότε ὁ Διοκλῆς, ποὺ διηγεῖται ὅσα ἔγιναν στὸ συμπόσιο, εἶπε ὅτι βασίλεια καὶ πόλεις λίγοι κυβερνοῦν, ἐνῶ σπίτια ὅλοι ἔχουν. Θὰ πρέπει, λοιπόν, οἱ σοφοὶ νὰ ποῦν τὴ γνώμη τους, γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ κυβερνιέται τὸ σπίτι. Ὁ Αἴσωπος παρατήρησε ὅτι ὁ Ἀνάχαρσις δὲν ἔχει σπίτι, διότι οἱ Σκύθες δὲν ζοῦν μέσα σὲ σπίτια, ἀλλὰ μέσα σ' ἁμάξια. Ὁ Ἀνάχαρσις τοῦ ἀποκρίθηκε πὼς κάνει λάθος νὰ νομίζῃ ὅτι σπίτι εἶναι τὰ ξύλα, ἡ λάσπη καὶ τὰ κεραμίδια καὶ ὄχι ἡ συζυγικὴ ζωή, τὰ παιδιά, οἱ φίλοι καὶ οἱ ὑπηρέτες. Καὶ πὼς ὅταν ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν νοῦ καὶ φρόνηση, εἶναι εὐτυχισμένο τὸ σπίτι, καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ σημασία ἂν εἶναι μόνον μιὰ φωλιὰ μερμυγκιῶν ἢ πουλιῶν.

Γι αὐτὸ καὶ ὁ Σόλων δὲν ξιπάστηκε ὅταν εἶδε τοὺς θησαυροὺς τοῦ παλατιοῦ τοῦ Κροίσου καὶ ζήτησε νὰ δῆ τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἦσαν ὄ χ ι γ ύ ρ ω στὸν Κροῖσο, ἀλλὰ μ έ σ α στὸν Κροῖσο. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπάντηση ποὺ ἔδωσε ὁ Ἀνάχαρσις γιὰ τὴν οἰκιακὴ ζωή.

Ὁ Σόλων εἶπε ὅτι καλὸ εἶναι τὸ σπίτι, ὅπου τὴν περιουσία, οὔτε ὅταν τὴν ἀποκτοῦν τὴν παρακολουθεῖ ἀδικία, οὔτε ὅταν τὴ φυλάσσουν δυσπιστία, οὔτε ὅταν τὴν ξοδεύουν τὴν παρακολουθεῖ μεταμέλεια.

Ὁ Βίας εἶπε ὅτι καλὸ εἶναι τὸ σπίτι, μέσα στὸ ὁποῖο ὁ νοικοκύρης φέρεται μὲ τὴ θέλησή του, ὅπως φέρεται ἔξω ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου.

Ὁ Θαλῆς εἶπε πὼς εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ ἐπιτρέπει στὸν νοικοκύρη νὰ ἔχῃ πολὺ διαθέσιμο χρόνο.

Ὁ Κλεόβουλος εἶπε ὅτι καλὸ σπίτι εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ ὁ νοικοκύρης ἔχει περισσότερους νὰ τὸν ἀγαποῦν, παρὰ νὰ τὸν φοβοῦνται.

Ὁ Πιττακὸς πὼς εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ δὲν χρειάζεται τίποτα περιττὸ καὶ δὲν τοῦ λείπει τίποτα ἀναγκαῖο.

Ὁ Χίλων εἶπε ὅτι τὸ σπίτι πρέπει νὰ μοιάζῃ μὲ βασιλευόμενη πόλη, διότι καὶ ὁ Λυκοῦργος, σὲ κάποιον ποὺ τοῦ ἔδωσε συμβουλὴ νὰ κάμῃ στὴ Σπάρτη δημοκρατία, εἶπε: «Κάμε πρῶτα ἐσὺ δημοκρατία στὸ σπίτι σου».

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ συμπόσιο ἡ Μέλισσα καὶ ἡ Κλεοβουλίνη, καὶ τότε οἱ συμπόται ἄρχισαν νὰ πίνουν κρασὶ μὲ μεγάλα ποτήρια καὶ ν' ἀνταλλάσσουν διάφορα πειράγματα. Ὁ Πιττακὸς παρατήρησε ὅτι ὁ Σόλων δὲν ἔπινε, διαψεύδοντας τὸ

ποίημά του, στὸ ὁποῖο ἔλεγε: «Τώρα τὸν ἔρωτ' ἀγαπῶ, τραγούδι καὶ κρασί, διότι αὐτὰ δίνουν ζωὴ εὔθυμη στοὺς ἀνθρώπους». Ὁ Ἀνάχαρσις ἀπαντᾶ: «Διότι φοβᾶται σένα, Πιττακέ, καὶ τὸν σκληρό σου νόμο, ποὺ διπλασιάζει τὴν τιμωρία γιὰ κάθε σφάλμα ποὺ θὰ κάνη κανεὶς μεθυσμένος».

Ὁ θαυμαστὴς τοῦ Σόλωνος Μνησίφιλος λέγει ὅτι τὸ κρασὶ δὲν εἶναι σκοπός, ἀλλὰ μέσον γιὰ νὰ γεννήση ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους τὴ συμπάθεια καὶ τὴ φιλία, ὅπως ἡ μουσικὴ εἶναι μέσον γιὰ νὰ μορφωθοῦν τὰ ἤθη καὶ νὰ καταπραϋνθοῦν τὰ πάθη. Ἐπίσης ὁ ἔρωτας εἶναι μέσον γιὰ νὰ γεννάη τὴν ὁμορφοσύνη τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὶς γυναῖκες τους καὶ νὰ ἑνώνη, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἡδονῆς, μαζὶ μὲ τὰ σώματα, καὶ τὶς ψυχές τους. Μεταξὺ σοφῶν ὅμως δὲν χρειάζεται κρασὶ γιὰ νὰ γεννήση τὴ φιλία, διότι ἀρκεῖ ὁ λόγος, ποὺ βάζουν στὴ μέση οἱ Μοῦσες.

Τότε ὁ Χερσίας ρωτάει, ἂν ἄραγε ὁ Ζεὺς βάζη μετρημένο τὸ νέκταρ στοὺς ἄλλους Θεούς, ὅπως ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὅτι ἔβαζε «δαιτρόν», δηλαδὴ μετρημένο, τὸ κρασὶ ὁ Ἀγαμέμνων στοὺς ἡγεμόνες τῶν Ἀχαιῶν. Καὶ ἔπειτα ζητάει τὴ γνώμη τῶν σοφῶν, ἂν δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη ἕνα ὅριον ἰδιωτικῆς περιουσίας γιὰ τὸν καθένα, ποὺ νὰ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ τὶς ἀνάγκες του. Ὁ Κλεόβουλος, ποὺ εἶχε πεῖ τὸ γνωμικὸ «Μέτρον ἄριστον», ἀπαντᾶ ὅτι γιὰ ἕναν ἄνθρωπον ἀνόητο καὶ ταπεινὸ δὲν ὑπάρχει κανένα μέτρο περιουσίας, διότι κάθε φορὰ ἔχει διαφορετικὲς ἀνάγκες, ὅπως ὁ σκύλος τοῦ Αἰσώπου, ποὺ τὸν χειμῶνα κουλουριάζεται ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ σκέπτεται νὰ χτίση σπιτάκι νὰ μπῆ μέσα, καὶ τὸ καλοκαῖρι ξαπλώνεται τεντωμένος καὶ βρίσκει πὼς εἶναι πολὺ μεγάλος γιὰ νὰ χωρέση σὲ σπιτάκι. Ὁ γιατρὸς Κλεόδωρος παρατηρεῖ ὅτι καὶ οἱ σοφοὶ δὲν ἔχουν ἐξ ἴσου μοιρασμένες ἀναμεταξύ τους τὶς περιουσίες τους. Ἀλλὰ ὁ Κλεόβουλος τοῦ ἀπαντᾶ ὅτι καὶ αὐτός, σὰν γιατρός, δὲν παραγγέλνει τὰ ἴδια φάρμακα καὶ τὴν ἴδια δίαιτα στοὺς ἀρρώστους του, δίδοντας σὲ καθέναν ὅ,τι τοῦ ἁρμόζει.

Τότε ὁ Ἄρδαλος ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἐπιμενίδης ἀπέχει ἀπ' ὅλα τὰ φαγητὰ καὶ ζῆ μ' ἕνα ἁπλὸ παρασκεύασμα, ποὺ τὸ ἑτοιμάζει προχείρως μονάχος του, καὶ μένει ὅλη τὴν ἡμέρα χωρὶς γεῦμα καὶ δεῖπνο. Ὁ Σόλων λέγει ὅτι πρῶτος ὁ Ἡσίοδος δίδαξε τὴ λιτότητα κ' ἔδωσε στὸν Ἐπιμενίδη τὴν ἰδέα τοῦ λιτοῦ αὐτοῦ τρόπου ζωῆς. Ζητοῦν τότε ἀπὸ τὸν Σόλωνα νὰ τοὺς πῆ σχετικὰ μὲ τὴ δίαιτα τοῦ Ἐπιμενίδη, μὲ τὸν ὁποῖον ἦσαν ἰδιαίτεροι φίλοι.

(Ἀλλὰ πρῶτα νὰ ποῦμε ποιὸς ἦταν ὁ Ἐπιμενίδης. Καταγόταν ἀπὸ τὴ Φαιστὸ τῆς Κρήτης καὶ ἦταν —ὅπως γράφει ὁ Πλούταρχος στοὺς Παραλλήλους Βίους του— «υἱὸς τῆς νύμφης Βάλτης, ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα». Ἔζησε πάνω ἀπὸ 150 χρόνια καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν τὸν εἶχε δεῖ νὰ τρώγη. Συναναστρεφόταν τὶς Μοῦσες καὶ εἶχε κοιμηθῆ μέ-

σα σ' ἕνα σπήλαιο τῆς Κρήτης 57 ὁλόκληρα χρόνια. Ὁ Σόλων τὸν εἶχε καλέσει στὰς **Ἀθήνας,** σύμφωνα μὲ προτροπὴ τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, γιὰ νὰ καθαρίση τὴν πόλη ἀπὸ τὴν ἐπιδημία, τὴν ὁποία προκάλεσε τὸ Κυλώνειον ἄγος. Ὁ Ἐπιμενίδης θεράπευσε τὴν πόλη μὲ καθαρμοὺς καὶ μὲ μεγάλες φωτιὲς ποὺ ἄναψε στοὺς δρόμους, ἀνήγειρε βωμὸν στὶς Εὐμενίδες καὶ «Ἀγνώστῳ Θεῷ», καὶ ἔφυγε γιὰ τὴν Κρήτη, ἀφοῦ ἀρνήθηκε κάθε ἄλλη ἀμοιβή, ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν κλάδο τῆς ἱερῆς ἐλιᾶς τῆς Ἀκροπόλεως. Αὐτὸς ἦταν ὁ Ἐπιμενίδης, ποὺ ἀναφέρεται ἐπίσης σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφούς).

Ὁ Σόλων μιλώντας γιὰ τὴ δίαιτα τοῦ Ἐπιμενίδη, λέγει ὅτι τὸ μεγαλύτερο ἀγαθὸ εἶναι νὰ μὴ χρειάζεται κανένας καθόλου τροφή. Δεύτερο ἔρχεται τὸ νὰ χρειάζεται πάρα πολὺ λίγη τροφή. Τὸ ἴδιο λέγει καὶ ὁ Σωκράτης στ' ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος: «Ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτῳ τοῦ θείου. Καὶ τὸ μὲν θεῖον κράτιστον, τὸ δὲ ἐγγυτάτῳ τοῦ θείου ἐγγυτάτω τοῦ κρατίστου».

Ἀλλὰ σ' αὐτὸ διεφώνησε ὁ γιατρὸς Κλεόδωρος, ποὺ ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο τῆς τροφῆς, λέγοντας ὅτι ἡ κατάργησή της εἶναι ἡ διάλυση τοῦ σπιτιοῦ. Διότι ἐξαφανίζεται ἡ Ἑστία, οἱ ὑποδοχές, τὰ συμπόσια καὶ οἱ φιλοξενίες, ποὺ εἶναι οἱ πρῶτες ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ κοινωνικότητος ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Κι' ἀκόμη, μὲ τὴν κατάργηση τῆς τροφῆς, ἀλλάζει ὁλόκληρος ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς, ἀφοῦ οἱ περισσότερες ἐνέργειες τῶν ἀνθρώπων προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς τροφῆς. Τὸ νὰ ἐπιδιώκη —λέγει— κανένας κάθε ἡδονὴ καὶ μὲ κάθε τρόπον εἶναι δεῖγμα ἀνοησίας, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποφεύγη κάθε ἡδονὴ μὲ κάθε τρόπον, εἶναι δεῖγμα ἀναισθησίας. Ἂς ἀφήσωμε, λοιπόν, τὴν ψυχὴ νὰ ἔχη μερικὲς ἄλλες ἀνώτερες ἡδονές, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα νὰ ἔχη τὴν ἡδονὴ τῆς τροφῆς. Καὶ τὴν ἡδονὴ τῆς τροφῆς μποροῦμε νὰ τὴν ἀπολαύσωμε στὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἐνῶ τὰ ἔργα τῆς Ἀφροδίτης γίνονται στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας.

Ἀφοῦ τελείωσε τὸ ἐγκώμιο τῆς τροφῆς, παίρνει τὸν λόγο ὁ Σόλων, γιὰ ν' ἀναπτύξη τὴν ἀντίθετη ἄποψη. Λέγει ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι, ταριχεύοντας τοὺς νεκρούς, πετοῦν τὰ ἐντόσθια, διότι τὰ θεωροῦν σὰν ἀκάθαρτο μέρος τοῦ σώματος. Διότι ἡ ἀνάγκη τῆς τροφῆς εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐξοντώσεως τῶν ζωντανῶν ὀργανισμῶν ποὺ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴ διατροφή μας. Καὶ δὲν εἶναι ἀρκετὸ αὐτὸ ποὺ διδάσκουν οἱ Ὀρφικοί, δηλαδὴ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν κρεοφαγία, διότι καὶ τὰ φυτὰ εἶναι ζωντανά, ἀφοῦ τρέφονται καὶ μεγαλώνουν. Τὸ τέλειον, λοιπόν, εἶναι νὰ μὴ χρειάζεται κανένας τίποτα. Δὲν εἶναι, λοιπόν, σωστὸ —ρωτάει—, μαζὶ μὲ τὴν ἀδικία, νὰ πετάξωμε καὶ τὴν κοιλιά, τὸ στομάχι καὶ ὅλα τ' ἄλλα ὄργανα, ποὺ μοιάζουν μὲ μαγειρικὰ σκεύη καὶ ζυμωτήρια, καὶ δὲν μᾶς γεννοῦν τὸν πόθο γι' ἀνώτερα πράγματα; Ἡ ψυχὴ τῶν περισσοτέ-

ρων ἀνθρώπων εἶναι κλεισμένη μέσα στὸ σῶμα, ἂν μέσα σ' ἕναν μύλο, καὶ διαρκῶς περιτριγυρίζει, σὰν σὲ μαγγανοπήγαδο, γύρω ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς τροφῆς. Κ' ἐμεῖς πρὸ ὀλίγου στὸ δεῖπνο εἴχαμε πέσει μὲ τὰ μοῦτρα στὸ φαΐ, ἐνῶ τώρα ποὺ σηκώθηκε τὸ τραπέζι καὶ ἔχομε ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς τροφῆς, στεφανωμένοι, καταγινόμαστε σὲ συζητήσεις, κ' ἔχομε τὴν ἄνεση καὶ τὴ διάθεση γιὰ συναναστροφή. Ἂν, λοιπόν, ἡ τωρινή μας κατάσταση, στὴν ὁποία δὲν χρειαζόμαστε τροφή, διατηρηθῆ σ' ὅλη μας τὴ ζωή, δὲν θὰ ἔχωμε πάντοτε καιρὸ — ρωτάει — νὰ συναναστρεφώμαστε χωρὶς νὰ φοβώμαστε τὴ φτώχεια ἢ νὰ ἐπιθυμοῦμε τὸν πλοῦτο; Διότι μὲ τὴν ἀνάγκη τῶν ἀπαραιτήτων ἐγκαθιδρύεται καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν περιττῶν. Μὲ τὴν κατάργηση τῆς τροφῆς θὰ ἀλλάξη ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς, μὲ ἀποτέλεσμα ὅμως ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ ὅλες τὶς ἄχρηστες ἀσχολίες. Ἀπὸ τὴν τροφὴ προέρχονται οἱ περισσότερες ἀρρώστειες, κι' ἔτσι καταρρέει τὸ ἐπιχείρημα ὅτι χρειάζεται γιὰ νὰ δυναμώνη τὸ σῶμα. Πολλὲς φορὲς εἶναι δυσκολώτερο νὰ χωνέψης, παρὰ νὰ προμηθευθῆς τὴν τροφή. Ἡ τροφὴ προξενεῖ περισσότερες λύπες, παρὰ ἡδονές. Ἡ ἡδονὴ πιάνει λίγον τόπο καὶ χρόνο, ἐνῶ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν προετοιμασία της μᾶς γεμίζει μὲ ἀσχήμιες καὶ μὲ λύπες. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὅμηρος, σὰν ἀπόδειξη τῆς ἀθανασίας τῶν θεῶν, φέρνει ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τροφή.

«Οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ' οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον.
τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται».

«Δὲν τρώγουν φαγητὸ ποτέ, λαμπρὸ κρασὶ δὲν πίνουν.
Αἷμα γι αὐτὸ δὲν ἔχουνε, κι ἀθάνατους τοὺς λένε».

Καὶ καθὼς οἱ Δαναΐδες — ἐξακολουθεῖ ὁ Σόλων — ἂν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴ δουλεία νὰ γεμίζουν τὸ χωρὶς πάτο πιθάρι, δὲν θὰ ξέρουν τὶ νὰ κάνουν, ἔτσι κ' ἐμεῖς ἀποροῦμε τί θὰ κάνωμε ἂν ἐπαύαμε νὰ φροντίζωμε γιὰ τὸ ἀχόρταγο στομάχι μας. Διότι εὐχαριστιόμαστε σὲ μιὰ ζωὴ ἀφοσιωμένη μόνο στὶς ἀνάγκες μας καὶ ξεχνᾶμε κάθε τι ἀνώτερο. Ἂν ἡ ψυχὴ ἀπαλλασσόταν ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὶς φροντίδες τῆς διατροφῆς τοῦ σώματος, θὰ ἐλευθερωνόταν ἀπὸ τὴ δουλεία καὶ θ' ἀφοσιωνόταν ἀπερίσπαστη στὴ μελέτη τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τῆς ἀληθείας.

Αὐτὰ εἶπε ὁ Σόλων, καὶ τότε μπῆκε στὸ Συμπόσιο ὁ ἀδελφὸς τοῦ Περίανδρου Γόργος, ὁ ὁποῖος μίλησε μυστικὰ στὸν Περίανδρο, ποὺ τὸν ἄκουγε μὲ κατάπληξη. Κι ὅταν τελείωσε, ὁ Περίανδρος εἶπε: «Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν εἴδηση ποὺ μοῦ ἔφεραν, ἀλλὰ διστάζω, διότι ἄκουσα κάποτε τὸν Θαλῆ νὰ λέγη ὅτι τὰ πιθανὰ πρέπει νὰ τὰ λέμε, ἀλλὰ τὰ ἀνεξήγητα νὰ τὰ ἀποσιωποῦμε». Τότε ὁ Βίας ἀπήντησε ὅτι ὁ Θαλῆς ἔχει πεῖ ἐπίσης πὼς τοὺς κακοὺς καὶ ἀνόητους δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τοὺς πιστεύῃ οὔτε καὶ στὰ πιστευτά, ἀλλὰ στοὺς τίμιους καὶ

φρόνιμους νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνη καὶ γιὰ τὰ ἀπίστευτα. «Τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν». Τότε ὁ Περίανδρος παίρνει θάρρος καὶ λέγει στὸν ἀδελφό του Γόργο νὰ ἐπαναλάβῃ δυνατὰ τὰ νέα ποὺ ἔφερε.

Ὁ Γόργος διηγεῖται μιὰ καταπληκτικὴ ἱστορία διασώσεως ἀπὸ δελφίνια τοῦ κιθαρῳδοῦ Ἀρίονος, ποὺ τὸν πέταξαν στὴ θάλασσα οἱ ναῦτες τοῦ πλοίου μὲ τὸ ὁποῖο ταξίδευε, καὶ τὰ δελφίνια τὸν μετέφεραν στὴν ξηρὰ ἐνῶ ὁ Ἀρίων, στὶς πλάτες τῶν δελφινιῶν βλέποντας τὸν γεμᾶτον ἀπὸ ἄστρα οὐρανὸ καὶ τὴ σελήνη ν' ἀνατέλη πάνω ἀπὸ τὴ γαλήνια θάλασσα, συλλογιζόταν ὅτι δὲν εἶναι ἕνας ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Δίκης «Ἔτσι Δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὁρᾷ», ἀλλὰ μὲ ὅλα τ' ἀστέρια ἐπιβλέπει ὁ Θεὸς ὅσα συμβαίνουν στὸν κόσμο.

Ὁ Διοκλῆς ἀναφέρει τὴ μυθολογικὴ διάσωση τοῦ υἱοῦ τῆς Ἰνοῦς Μελικέρτη ἀπὸ δελφίνια καὶ ὁ Σόλων διηγεῖται κι αὐτὸς ὅτι ὅταν σκότωσαν τὸν Ἡσίοδο στὸ Λοκρικὸ Νέμειον καὶ πέταξαν τὸ σῶμα του στὴ θάλασσα, τὸ παρέλαβαν δελφίνια, τὰ ὁποῖα τὸ ἔφεραν ἀνέπαφο στὸ Ἀντίρριο, τὴ στιγμὴ τῆς τελέσεως ἀπὸ τοὺς Λοκροὺς τῆς συνηθισμένης θυσίας, κατὰ τὴν πανήγυρη τῶν Ρίων, ἡ ὁποία—ὅπως προσθέτει ὁ Σόλων— ἐξακολουθοῦσε καί τὴν ἐποχή του νὰ τελῆται στὴν τοποθεσία ἐκείνη.

Μετὰ τὸν Σόλωνα, ὁ Πιττακός διηγεῖται κι αὐτὸς τὴν ἱστορία τοῦ Ἔναλου, ποὺ ἔπεσε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ σώσῃ τὴν κόρη ποὺ ἀγαποῦσε, τὸν ὁποῖον ἐπίσης ἔσωσαν, μαζὶ μὲ τὴν ἀγαπημένη του, τὰ δελφίνια καὶ τοὺς ἀπεβίβασαν στὴ Λέσβο.

Καὶ προσθέτει ὁ Πιττακὸς ὅτι ὅποιος γνωρίζει τὶ διαφέρει τὸ ἀδύνατο ἀπὸ τὸ ἀσυνήθιστο καὶ τὸ παράλογο ἀπὸ τὸ παράδοξο, κι ὅποιος οὔτε πιστεύει τυφλά, οὔτε δυσπιστεῖ ἀδικαιολόγητα, αὐτὸς εἶναι ποὺ ἐφαρμόζει τὸ «Μηδὲν ἄγαν» ποὺ εἶχε πεῖ ὁ Χίλων.

Ὁ Ἀνάχαρσις λέγει ὅτι ἂν αὐτὸ ποὺ παραδέχεται ὁ Θαλῆς εἶναι σωστό, δηλαδὴ ὅτι στὰ κυριώτερα καὶ μεγαλύτερα πράγματα τοῦ κόσμου ὑπάρχει ψυχή, τότε δὲν πρέπει κανένας ν' ἀπορῇ, διότι τὰ ὡραιότερα συμβάντα γίνονται μὲ τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ, ποὺ μεταχειρίζεται σὰν ὄργανά του τὶς ψυχές, τῶν ὁποίων ὄργανα εἶναι τὰ σώματα,

Ἔπειτα ὁ Χερσίας, μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες ἀνέλπιστες σωτηρίες, ἀναφέρει μιὰ χαριτωμένη ἱστορία διασώσεως τοῦ Κύψελου, πατέρα τοῦ Περιάνδρου, ποὺ ὅταν ἦταν βρέφος πῆγαν νὰ τὸ σκοτώσουν, γιὰ πολιτικοὺς λόγους, καὶ τὸ βρέφος χαμογέλασε στοὺς σταλμένους φονεῖς του, ποὺ ἀφοπλίστηκαν ἀπὸ τὸ χαμόγελο τοῦ βρέφους κ' ἔφυγαν χωρὶς νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀποστολή τους. Εὐγνωμονώντας ὁ Κύψελος τοὺς θεοὺς, ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ χαμογελάσῃ, ἔκτισε τὸν θησαυρὸ τῶν Κορινθίων στοὺς Δελφούς.

Ἔτσι ἔρχεται στὸ συμπόσιο ὁ λόγος γιὰ τοὺς Δελφοὺς καὶ ὁ Χερσίας ζητάει νὰ μάθῃ τὶ ση-

μαίνουν τὰ γνωμικὰ ποὺ ἦσαν γραμμένα ἐκεῖ, δηλαδὴ τὸ «Μηδὲν ἄγαν», τὸ «Γνῶθι σαὐτόν», καὶ πρὸ πάντων τὸ δυσκολοεξήγητο ἐκεῖνο «Ἐγγύα πάρα δ' ἄτα». Αὐτὸ ἔκανε πολλοὺς νὰ μένουν ἄγαμοι, ἐξηγόντας το «Γάμος καὶ δίπλα του ἡ συφορά», ἄλλους νὰ ἀρνοῦνται ἐγγυήσεις, ἐξηγόντας το «Ἐγγύησις καὶ δίπλα της ἡ συφορά», καὶ μερικοὺς νὰ μένουν ἄφωνοι, ἐξηγόντας το «Διαβεβαίωση καὶ δίπλα της ἡ συφορά».

Ὁ Πιττακὸς ὅμως ἀποφεύγει νὰ ἐξηγήση τὰ τρία αὐτὰ σοφὰ γνωμικὰ καί παραπέμπει τὸν Χερσία στὸν Αἴσωπο, ποὺ φαίνεται πὼς ἔχει κάμει σχετικοὺς μύθους γιὰ τὸ καθένα ἀπ' αὐτά. Ἀλλὰ ὁ Αἴσωπος λέγει ὅτι ὁ Χερσίας, σὰν ποιητὴς ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος, ἀποδίδει τὴν ἔμπνευση αὐτῶν τῶν γνωμικῶν σὲ στίχους τοῦ Ὁμήρου.

Τότε ὁ Σόλων, γιὰ νὰ τελειώση τὸ συμπόσιο, λέγει ὅτι πρέπει ἐπίσης ν' ἀκολουθοῦν τὸν σοφώτατον Ὅμηρο καὶ ὅταν λέγη:

«Νὺξ δ' ἤδη τελέθει· ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι».
«Ἐνύχτωσε, κι εἶναι καλὸ νὰ πείθεσαι στὴ νύχτα».

Αὐτὸ τὸ εἶχε πεῖ ὁ κήρυκας Ἰδαῖος, σταματώντας τὴ μονομαχία Αἴαντα καὶ Ἕκτορα, διότι εἶχε νυχτώσει καὶ ἦταν πιὰ ὥρα νὰ πᾶνε ὅλοι νὰ κοιμηθοῦν.

Ἀναφέροντας, λοιπόν, ὁ Σόλων τὸν Ὁμηρικὸ στίχο, δίνει τὸ σύνθημα τῆς διαλύσεως τοῦ συμποσίου καὶ προτείνει νὰ φύγουν, ἀφοῦ κάμουν σπονδὴ στὶς Μοῦσες, στὸν Ποσειδῶνα καὶ στὴν Ἀμφιτρίτη.

Ἔτσι τελειώνει ὁ Πλούταρχος τὸ Συμπόσιο τῶν ἑπτὰ σοφῶν.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΕΥΤΥΧΙΑ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ

Τοῦ ΠΑΡΙ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΥ (1936)

Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος στὸν κόσμο ποὺ νὰ μὴ ζητᾷ τὴν Εὐτυχία, ἐνῶ εἶναι πολὺ ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποὺ ζητοῦν τὴν Ἀλήθεια. Κι' αὐτὸ διότι δέν ξέρουν, ὅτι μόνο στὴν Ἀλήθεια θὰ βρεθῆ ἡ πραγματικὴ Εὐτυχία.

Τί εἶναι ὅμως ἡ Εὐτυχία ποὺ ἀκατάπαυστα καί μὲ τόση ἐπιμονὴ ζητοῦμε ὅλοι μας, σ' ὅλη μας τὴ ζωή; Καὶ τί εἶναι Ἀλήθεια; Καὶ ποιὰ εἶναι ἡ σχέσις μεταξύ των; Νὰ τὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητήση νὰ ξεκαθαρίση κάθε ἄνθρωπος μέσα του, διότι διαφορετικὰ θὰ περάση ὅλη του τὴ ζωὴ κυνηγῶντας ἀσύλληπτα φαντάσματα, ἀφοῦ δὲν θὰ ξέρη καθαρὰ οὔτε ὁ ἴδιος τὶ κυνηγᾷ. Ἴσως μερικοὶ θὰ διαμαρτυρηθοῦν, λέγοντας ὅτι ξέρουν πολὺ καλὰ τὶ ἐπιδιώκουν καὶ ποῦ θὰ βροῦν τὴν Εὐτυχία. Ἂς ἐξετάσωμε, ὅμως, νὰ ἰδοῦμε τί σημαίνει αὐτό.

Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα ἂς ἰδοῦμε τί ἐννοοῦμε ὡς Εὐτυχία. Ἐννοοῦμε μιὰ παροδικὴ εὐχαρίστησι ἡ ὁποία, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, ὅπως θὰ ἰδοῦμε σὲ λίγο, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι σταθερὴ καὶ ἀναγκαστικὰ θὰ τὴν διαδεχθῆ μία δυσάρεστη κατάστασις, ἢ ἐννοοῦμε μιὰ πραγματική, σταθερὴ κι' ἀκλόνητη Εὐτυχία — μιὰ ἀληθινὴ εὐτυχία δηλαδή; Ἂν ἐννοοῦμε τὴν παροδικὴ εὐχαρίστησι, αὐτὴν τὴν συναντοῦμε, βέβαια,

ἀρκετὰ συχνὰ στὴ ζωή μας, γιὰ νὰ τὴν χάσωμε πάλι σὲ λίγο καὶ νὰ βρεθοῦμε σὲ μιὰ κατάστασι χειρότερη ἀπὸ τὴν προηγούμενη. Ἂν ἐννοοῦμε τὴν δεύτερη, τὴν σταθερή, ἀκλόνητη εὐτυχία — αὐτὴν δὲν τὴν βρίσκει κανένας· καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ οἱ περισσότεροι νομίζουν ὅτι οὔτε κἂν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξη καὶ γι' αὐτὸ τὴν χαρακτηρίζουν ὡς οὐτοπία καὶ ἀρκοῦνται στὸ κυνήγημα τῶν παροδικῶν εὐχαριστήσεων. Μποροῦν, ὅμως, πράγματι, νὰ μᾶς ἱκανοποιήσουν οἱ παροδικὲς αὐτὲς εὐχαριστήσεις, ἔστω καὶ ἂν δὲν πιστεύωμε στὴν δυνατότητα μιᾶς πιὸ ἀληθινῆς καὶ σταθερῆς εὐτυχίας; Καὶ δεύτερον· ὑπάρχει πράγματι ἡ ἀληθινὴ αὐτὴ Εὐτυχία; Ἂς τὰ ἐξετάσωμε προσεκτικώτερα.

Ἐὰν κανεὶς δὲν ζῇ ἐντελῶς μηχανικὰ κι' ἀσυναίσθητα, ἂν προσέχη λιγάκι τὴ ζωὴ καί τὸν ἑαυτόν του, γνωρίζει ἐκ πείρας πλέον ὅτι δὲν κατώρθωσε πουθενὰ καὶ σὲ τίποτε νὰ βρῇ μιὰ πραγματικὴν ἱκανοποίησι. Δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ παρετήρησε, ὅτι διαρκῶς κυνηγᾶ κάτι, στὸ ὁποῖο νομίζει ὅτι θὰ βρῇ τὴν εὐτυχία, κι' ὅτι ἂν μὲν δὲν τὸ ἐπιτύχη θὰ εἶναι διαρκῶς δυστυχισμένος, μὲ μιὰ διαρκῆ λαχτάρα κι' ἕνα διαρκὲς παράπονο μέσα του — κι' ἂν ὅμως τὸ ἐπιτύχη θὰ δῇ ἀμέσως σὲ λίγο νὰ ἔρχεται ἡ ἀπογοήτευσις, διότι βλέπει ὅτι ἐκεῖνο ποὺ κυνηγοῦσε καὶ τὸ ἐπέτυχε, δὲν ἦταν ἔτσι ὅπως τὸ ἐπίστευε. Καὶ τότε ἀρχίζει νὰ κυνηγᾶ κάτι ἄλλο, διότι νομίζει ὅτι ἀπατήθηκε στὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπιθυμίας του. Μὰ ὅταν τὸ ἐπιτύχη κι' αὐτὸ τὸ ἄλλο, δὲν μένει καὶ πάλι εὐχαριστημένος καὶ νομίζει πὼς πάλι ἀπατήθηκε καὶ ψάχνει γιὰ κάτι καινούριο ποὺ θὰ τοῦ δώση σταθερώτερη τάχα εὐτυχία καί ἱκανοποίησι — κι' ἔτσι περνάει ἡ ζωή μας καὶ χάνεται...

Κι' εἶναι τόση ἡ πίεσις μέσα στὸν ἄνθρωπο γιὰ μιὰ τελειότερη εὐτυχία, κι' εἶναι κάποτε τόσο ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὸ διαρκὲς αὐτὸ κυνῆγι, ὥστε πολλὲς φορὲς κουρασμένος, σταματᾶ πιὰ σὲ κάτι καὶ ἀφίνει τὸν ἑαυτόν του νὰ πιστεύση ὅτι αὐτὸ ζητοῦσε κι' ὅτι εἶναι ἱκανοποιημένος μ' αὐτὸ ποὺ βρῆκε καὶ δὲν ζητᾶ πιὰ τίποτε ἄλλο. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ζῇ μέσα στὴν αὐταπάτη κι' αὐτὸ ποὺ νομίζει εὐτυχία, εἶναι κάτι τό τόσο ἀμφίβολο ὥστε οὔτε ἐπιτρέπει κἂν στὸν ἑαυτόν του νὰ τὸ καλοεξετάση διότι νοιώθει κατὰ βάθος ὅτι δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θἄπρεπε νὰ εἶναι καὶ φοβᾶται μήπως τὸ ἀντιληφθῇ καθαρώτερα αὐτὸ καὶ βγῇ ἀπὸ τὴν αὐταπάτη του. Γι' αὐτὸ ἀποφεύγει μὲ φόβο τὴν ἀμφιβολία καὶ τὴν συζήτησι ἀκόμη γιὰ τὴν εὐτυχία του — διότι ἔχει ἕνα διαρκῆ φόβο μήπως τὴ χάση. Μὰ ἡ ἀληθινὴ εὐτυχία δὲν μπορεῖ νὰ φοβᾶται καμμιὰν ἀμφιβολία, καμμιὰν ἔρευνα, καὶ δὲν ἔχει κανένα φόβο μήπως χαθῇ.

Γιατί ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν μπορῇ νὰ βρῇ πουθενὰ τὴν πραγματικὴ καὶ πλήρη ἱκανοποίησι καὶ γιατί νὰ ἐξακολουθῇ νὰ τὴν ζητᾶ παρ' ὅλα αὐτὰ μὲ τόση ἐπιμονή;

Δὲν τὴν βρίσκει πουθενά, διό-

τι τὴν ψάχνει ἐκεῖ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ βρεθῆ καὶ δὲν παύει νὰ τὴ ζητᾶ διότι ὁ ἄνθρωπος στὴν οὐσία του, στὸ βάθος τοῦ ἀτόμου του δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἐπιθυμία εὐτυχίας. Πράγματι, ἂν ἐξετάσωμε τὸν ἑαυτό μας, θὰ ἰδοῦμε πὼς τὸ πολυσύνθετο αὐτὸ συγκρότημα, ποὺ εἶναι τὸ ἀνθρώπινο ἄτομο, μὲ τὶς πολυποίκιλες ψυχικὲς καταστάσεις, στὸ βαθος του εἶναι κάτι τὸ πολὺ ἁπλὸ — μιὰ ἐπιθυμία εὐτυχίας, ποὺ κι' αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ τρισυπόστατη ἐπιθυμία ὑπάρξεως. Ὅταν κρίνωμε τοὺς ἀνθρώπους ἐξωτερικά, ἐπιφανειακά, βλέπομε μιὰ τέτοια ποικιλία ὥστε νὰ μὴ κατορθώνωμε νὰ βροῦμε δυὸ ἐντελῶς ὅμοιους ἀνθρώπους, καὶ ὅμως ὅλοι των, στὸ βάθος των, εἶναι ἐντελῶς ὅμοιοι, διότι ὅλοι των ἔχουν τὴν ἴδια ἐπιθυμία ὑπάρξεως, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος τοῦ καθενὸς μὲ τὴν πιὸ μεγάλη ποικιλία, ἀναλόγως τῶν ἰδεῶν του, τῶν πεποιθήσεών του, τῶν συναισθημάτων του, τῆς ἰδιοσυγκρασίας του κ.λ.π.

Ὅλη ἡ δρᾶσις, τόσον ἡ φυσικὴ ὅσον καὶ ἡ διανοητικὴ ἢ συναισθηματικὴ ἔχει τὴν ἴδια βασικὴ κινητήριο δύναμι: τὴν ἐπιθυμία εὐτυχίας ποὺ εἶναι ταυτόσημη, ὅπως θὰ ἰδοῦμε, μὲ τὴν ἐπιθυμία ὑπάρξεως.

Ὁσεσδήποτε καὶ ὁποιεσδήποτε πράξεις τῶν ἀνθρώπων καί ἂν πάρωμε νὰ ἐξετάσωμε, θὰ βροῦμε στὸ βάθος των τὴν ἴδια κινητήριο δύναμι — τὴν ἐπιθυμία εὐτυχίας. Δὲν εἶναι ἑπομένως δύσκολο ν' ἀντιληφθοῦμε ὅτι παρ' ὅλες τὶς ἐξωτερικὲς διαφορὲς (ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πείρας καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐξελίξεως τοῦ καθενός), βασικῶς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐντελῶς ἴδιοι — κι' αὐτὴ ἡ βασικὴ ὁμοιότης καὶ συγγένεια εἶναι αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε «ἀνθρώπινη φύσις». Σβύστε μέσα σ' ἕναν ἄνθρωπο ἐντελῶς τὴν ἐπιθυμία, καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ ἐξαφανισθῆ ὡς ἕνα ξεχωριστὸν ὄν.

Ἡ βασικὴ αὐτὴ ἐπιθυμία ὑπάρξεως παίρνει τρεῖς μορφές: Τὴν ἐπιθυμίαν ὑπάρξεως — τὴν ἐπιθυμίαν αὐξήσεως — καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπεκτάσεως (πολλαπλασιασμοῦ). Δηλαδὴ ἡ ἐπιθυμία (ἡ θέλησις), ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀτόμου μας, ἡ ὁποία μᾶς συντηρεῖ αὐτὴ καὶ μόνη ὡς ἄτομα, ὡς ξεχωριστὰς ὑπάρξεις καὶ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν κινητήριον δύναμιν ὅλων τῶν ποικίλων ἐκδηλώσεών μας, εἶναι ἡ ἐπιθυμία νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι ὑπάρχομε. Κάθε τι λοιπὸν ποὺ μᾶς κάνει νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι ὑπάρχομε, μᾶς εὐχαριστεῖ. Ἑπομένως μᾶς εὐχαριστεῖ καὶ κάθε τι ποὺ μᾶς κάνει νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι ὑπάρχομε περισσότερο ἢ ὅτι ὑπάρχομε καὶ σὲ ἄλλους, (ἐπιθυμία αὐξήσεως καὶ ἐπιθυμία πολλαπλασιασμοῦ). Κάθε τι πάλι, ποὺ μᾶς κάνει νὰ αἰσθανώμεθα τὸν ἑαυτόν μας ὀλιγώτερον ἔντονα ἢ ἐλαττωμένον, μᾶς προξενεῖ λύπη, πόνο.

Οἱ ἄνθρωποι ὅμως δὲν προσκολλῶνται μόνον εἰς τὰ ὄργανα διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζονται (αἰσθήσεις, συναισθήματα, σκέψεις) ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐξωτερικὰ ἀντι-

κείμενα τῶν ἐπιθυμιῶν των τὰ ὁποῖα θεωροῦν ὡς ἰδικά των. Κάθε τι «δικό μας» ἀποτελεῖ ἕνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ἑπομένως ἡ ἀπώλειά του μᾶς προξενεῖ πόνο (ἀποκτήματα, περιουσία, πρόσωπα, κ.λ.π.), διότι αἰσθανόμεθα τὸν ἑαυτόν μας νὰ μικραίνη. Ἐπίσης ἕνας ἔπαινος, μιὰ διάκρισις, ἡ δόξα, μᾶς ἱκανοποιεῖ διότι μᾶς κάνει νὰ αἰσθανώμεθα τὸν ἑαυτόν μας αὐξανόμενον. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἀπόκτησις γνώσεων, τὸ νὰ ξέρωμε ἐμεῖς κάτι ποὺ δὲν τὸ ξέρουν οἱ ἄλλοι, τὸ νὰ «ξεχωρίζωμε» ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τοὐναντίον, μιὰ κατηγορία, μιὰ ταπείνωσις, μιὰ περιφρόνησις, μιὰ ἧττα μας ὁποιαδήποτε, μᾶς λυπεῖ καὶ μᾶς ἐξοργίζει, διότι μᾶς κάνει νὰ αἰσθανώμεθα τὸν ἑαυτόν μας μικρότερο, ἐλαττωμένο.

Δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε καμμιὰν ἀνθρώπινη δρᾶσι ποὺ νὰ μὴν ἔχη τὴν πηγή της, νὰ μὴν ὀφείλεται βασικῶς σ' αὐτὴν τὴν τριπλὴν ἐπιθυμία.

Ὑπάρχουν μερικὰ ἐλατήρια δράσεως τὰ ὁποῖα ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν φαίνονται νὰ ἔχουν τὴν πηγὴν των στὴν βασικὴν αὐτὴν ἐπιθυμία, ὅπως π.χ. τὸ καθῆκον, ὅπως καὶ ὡρισμένες μας ἄλλες πεποιθήσεις καὶ ἰδέες.

Τὸ καθῆκον πολλὲς φορὲς δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ, ἀλλὰ τὸ ἐκτελοῦμε. Ἂν ψάξωμε ὅμως βαθύτερα μέσα στὸ Εἶναι μας, θὰ ἰδοῦμε ὅτι τὸ ἐκτελοῦμε γιὰ ν' ἀποφύγωμε ἄλλες μεγαλύτερες στενοχώριες, οἱ ὁποῖες θὰ μᾶς ἐνοχλοῦσαν χειρότερα ἂν δὲν τὸ ἐκτελούσαμε (φόβος τῆς κοινῆς γνώμης, φόβος κατακραυγῆς, φόβος ἀόριστος κάποιας τιμωρίας διὰ τὴν μὴ ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός μας κ.λ.π.),

Ἐπίσης, ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἰδέες ἢ πεποιθήσεις μας οἱ ὁποῖες μᾶς κάμνουν νὰ ἐνεργοῦμε κάποτε ἀντίθετα πρὸς ἐκεῖνο ποὺ μᾶς εὐχαριστεῖ. Ὅλες αὐτὲς θὰ μπορούσαμε νὰ τὶς περιλάβωμε μέσα σὲ μιὰ κατηγορία, τὴν κατηγορία τῆς ἐννοίας τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Χάριν τοῦ ὀρθοῦ ἢ τοῦ δικαίου ἐνεργοῦμε κάποτε καὶ ἀντίθετα πρὸς τὸ συμφέρον μας, δηλαδὴ πρὸς τὸ εὐχάριστο. Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρήσωμε κατὰ πρῶτον, ὅτι πολλὲς φορὲς δὲν πρόκειται πράγματι γιὰ μιὰ θυσία ἐκ μέρους μας, ἢ παράβλεψι ἑνὸς ὑλικοῦ μας ἢ ἄλλου συμφέροντος, διότι ἡ ἰδέα ὅτι ἀγωνιζόμεθα χάριν τοῦ ὀρθοῦ ἢ τοῦ δικαίου μᾶς δίδει μιὰ μεγαλύτερη εὐχαρίστησι ἀπὸ ἐκείνην ποὺ θυσιάζομε τάχα. Ἔτσι κάθε «θυσία», ἐὰν μὲν εἶναι οἰκειοθελής, εἶναι καὶ μιὰ ἱκανοποίησις τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐὰν δὲ γίνεται μὲ κάποια βία τοῦ ἑαυτοῦ μας, τότε προέρχεται ἀπὸ φόβο ἢ ἀπὸ ἐλπίδα κάποιας μελλοντικῆς ἀνταμοιβῆς, ὅπως εἴδαμε καὶ στὸ καθῆκον.

Καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀγάπη μας, ποὺ θεωροῦμε τὸ πιὸ εὐγενικὸ καὶ ἀλτρουϊστικό μας αἴσθημα, ζητοῦμε ἀνταπόδοσι, διότι μᾶς εὐχαριστεῖ νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι μᾶς ἀγαποῦν, μᾶς σκέπτονται, μᾶς προσέχουν. Αὐτὸ δίδει σημασία στὸ ἄτομό μας, ὅταν δὲν εἶναι ἐκ μέρους μας ἀ-

πλῶς καὶ μόνο συναίσθημα κατοχῆς. Γι' αὐτὸ πονοῦμε ὅταν τὸ παιδί μας, ὁ σύζυγός μας, ἢ ἡ σύζυγός μας, ὁ φίλος ἢ ἡ φίλη μας, δὲν μᾶς ἀνταποδίδουν τὴν ἀγάπη μας.

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν τίποτε, οὔτε στὴν ἀγάπη μας, οὔτε στὰ ἰδανικά μας, ποὺ νὰ μὴν κρύβη μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, τὴν ἐπιδίωξι μιᾶς εὐτυχίας, μιᾶς ἱκανοποιήσεως γιὰ μᾶς. Ὑπάρχει, ἀλλὰ εἶναι τόσο λίγο στὴ σημερινή μας ἀνθρωπότητα, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ τὸ βροῦμε ἀπολύτως ἁγνὸ καὶ νὰ μὴ χρωματίζεται ἀπὸ τὴν ἐγωϊστικὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀντίθετο πόλο τῆς βασικῆς αὐτῆς ἐπιθυμίας ἀτομικῆς ὑπάρξεως (ὑπάρξεως - αὐξήσεως - πολλαπλασιασμοῦ) καὶ εἶναι ἡ ἐκδήλωσις τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς, εἶναι ἀνάγκη νὰ μιλήσωμε καὶ γι' αὐτὴν σὲ λίγο.

Μ' αὐτὴ λοπὸν τὴ βασικὴ ἐπιθυμία μέσα μας, ξεκινᾶμε στὸ μακρινὸ ταξίδι τῆς πείρας. Ὁ πρωτόγονος καὶ ὁ ἄγριος ζητοῦν νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς αἰσθήσεις των πρὸ παντὸς — διότι νομίζουν πὼς ἐκεῖ θὰ εὕρουν τὴν εὐτυχία (εὐχαρίστησι ἢ ἱκανοποίησι θὰ ἦταν καταλληλότερη ἔκφρασις, ἀλλ' ἂς μεταχειρισθοῦμε τὴν ἴδια πάντα λέξι γιὰ νὰ μᾶς δείχνει ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο βασικὸ ἐλατήριο).

Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναπτύξει τὰ συναισθήματά του καὶ τὴν σκέψι του, καὶ συνταυτίζει τὸν ἑαυτόν του πρὸς τὶς αἰσθήσεις μόνο τοῦ σώματός του καὶ ἐπομένως μόνο μ' αὐτὲς καὶ σ' αὐτὲς μπορεῖ νὰ αἰσθανθῆ ὅτι ὑπάρχει, ἢ ὅτι ὑπάρχει περισσότερο. Γι' αὐτό, τὴν εὐτυχία τὴν ζητᾶ στὴν ἱκανοποίησι αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων, διὰ τῶν ὁποίων αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ὡς ὑπάρχοντα καὶ αὐξανόμενον.

Ὅταν, κατόπιν, ἀναπτυχθοῦν τὰ συναισθήματά του, ὁ ἄνθρωπος παρασύρεται ἀπὸ τὰ πάθη του καὶ τοὺς δυνατούς του πόθους, προσπαθῶντας νὰ τοὺς ἱκανοποιήση ὅλους, νομίζοντας ὅτι ἐκεῖ θὰ βρῆ τὴν εὐτυχία. Ἔχει συνταυτήσει τὸν ἑαυτό του πρὸς τὰ συναισθήματά του κυρίως καὶ διὰ μέσου αὐτῶν αἰσθάνεται καὶ τὸν ἑαυτό του ὡς ἐντονώτερα ὑπάρχοντα, ἢ αὐξανόμενον. Ἀπὸ τὸ στάδιο αὐτὸ τῆς ἐξελίξεως κι' ἐμπρός, ὁ ἄνθρωπος εἶναι συνήθως ἕνα σύνθετον ὂν ἀπὸ αἰσθήσεις, συναισθήματα κι' ἐπιθυμίες καὶ σκέψεις καὶ πεποιθήσεις, μὲ προσκόλλησιν (συνταύτισιν) πότε περισσότερο στὶς αἰσθήσεις, πότε στὰ συναισθήματα καὶ πότε στὶς σκέψεις καὶ τὴν λογική.

Ὁ πιὸ πολιτισμένος ἄνθρωπος π.χ. αἰσθάνεται συνήθως κάποια περιφρόνησι, ἴσως καὶ κάποιαν ἀποστροφὴ γιὰ ὅλα αὐτά, καὶ ζητᾶ νὰ βρῆ τὴν εὐτυχία στὰ λεπτότερα συναισθήματα, στὴ σκέψι, στὴν ἀπόκτησι γνώσεων. Ὁ ἀκόμη πιὸ ἐξελιγμένος, στὴν πραγματοποίησι ἰδανικῶν, στὴν ἀφοσίωσι ἢ τὴν ἀνεύρεσι τῆς Ἀλήθειας ποὺ κρύβει μέσα της ἡ Ζωὴ κ.λ.π.

Τί παρατηροῦμε στὶς διάφορες

αὐτὲς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου; Ὅτι ἀλλάζει συνεχῶς τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπιθυμίας του, ὄχι ὅμως καὶ ἡ οὐσία τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς.

Τὸ ἀντικείμενο ἢ τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκει ἀλλάζουν ἀναλόγως τοῦ σταδίου τῆς ἐξελίξεως στὸ ὁποῖο βρίσκεται.

Τί σημαίνει ὅμως «ἐξέλιξις» σχετικῶς μὲ αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴ βάσι, τὴν τριπλῆν αὐτὴν ἐπιθυμία ἢ κινητήριο δύναμι κάθε ἀνθρώπου; Σημαίνει ἁπλούστατα ἀπόκτησιν πείρας ὡρισμένων πραγμάτων — ἢ καλλίτερα εἶναι, ἡ γνῶσις ποὺ ἀποκτᾶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν πεῖρα, ὅτι ὡρισμένα πράγματα δὲν μποροῦν νὰ τοῦ δώσουν τὴν εὐτυχία ποὺ ψάχνει νὰ βρῆ. Αὐτὴ ἡ γνῶσις καὶ τίποτε ἄλλο τὸν κάνει ν' ἀλλάζη διαρκῶς τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐπιθυμίας του καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐσωτερικὴ ἐξέλιξι τοῦ ἀνθρώπου. **Αὐτὴ ὅμως ἡ** γνῶσις πλουτίζει καί ἐξευγενίζει τὸν ἄνθρωπο στὴν ἐμφάνισί του: στὴ δρᾶσι του, τὰ αἰσθήματά του, τὶς σκέψεις του. Ὁσονδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἄλλαξαν τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐπιθυμίας του, ἡ ἐπιθυμία του μένει ἡ ἴδια καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τὸν τυραννῆ ὅπως καὶ στὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐξελίξεώς του — ἢ μᾶλλον περισσότερο τώρα, διότι ἔχει ἐπίγνωσι τοῦ πράγματος αὐτοῦ καὶ βρίσκεται καὶ σὲ συνεχεῖς συγκρούσεις πρὸς τὸν ἑαυτό του.

Γι' αὐτὸ καὶ στὴν σημερινὴν ἀνθρωπότητα ὑπάρχουν πολλοὶ περισσότεροι ἀπογοητευμένοι κι' ἀπελπισμένοι παρὰ στὴν πρωτόγονη ἀνθρωπότητα.

Ὡς πότε ὅμως τὸ αἰώνιο αὐτὸ κυνῆγι; Ποῦ θὰ μᾶς φέρη; Θὰ μᾶς δώση στὸ τέλος τὴν ποθούμενη ἀληθινὴ εὐτυχία ἢ ὄχι;

Εἴδαμε ὅτι ἡ φύσις τῆς ἐπιθυμίας μας γιὰ τὴν Εὐτυχία εἶναι τέτοια ὥστε νὰ ἀλλάζη διαρκῶς ἀντικείμενο, ν' ἀπογοητεύεται μόλις ἐπιτύχη τὸ ποθούμενο καὶ νὰ ζητᾶ πάλι κάτι ἄλλο, χωρὶς ὅμως νὰ ἀλλάζη αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ἐπιθυμία.

Ἐφ' ὅσον ὅμως, ὑπάρχει ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθῆ, ποὺ ἀλλάζει διαρκῶς ἀντικείμενον, ὄχι μόνο δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ βροῦμε ἕνα σταμάτημα σὲ μιὰ διαρκῆ, σταθερὴ καὶ ἀναλλοίωτη εὐτυχία, ἀλλὰ καὶ ἡ θλῖψις θὰ εἶναι περισσότερη ἀπὸ τὴ χαρά, διότι ὅπως ἡ πραγματοποίησις μιᾶς ἐπιθυμίας μᾶς δίδει εὐχαρίστησι, ἔτσι καὶ ἡ μὴ πραγματοποίησίς της μᾶς δίδει πόνο.

Ἐξ ἄλλου ἡ προσπάθειά μας γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς ἐπιθυμίας μας εἶναι γεμάτη ἀγωνία, φόβους, ἀμφιβολίες, ἀνησυχίες καὶ ταραχές. Μὰ καὶ ὅταν ἐπιτύχωμε τὸ ποθούμενο, ὑπάρχει καὶ τότε ὁ συνεχὴς φόβος μήπως τὸ χάσωμε. Πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά, ἔρχεται καὶ ἡ ἀπογοήτευσις, ὅπως εἴδαμε, διότι ποτὲ ἡ ἱκανοποίησίς μας δὲν εἶναι πλήρης. Βλέπομε λοιπὸν ὅτι καὶ ὅταν πραγματοποιεῖται ἡ ἐπιθυμία μας, ὁ πόνος, ἡ στενοχώρια, τὸ καρδιοκτύπι, ὁ φόβος καὶ ἡ ἀπογοήτευσις κατόπιν, εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὴν παροδι-

κὴ χαρά, ποὺ μᾶς δινει ἡ πραγματοποίησις αὐτή.

Μὰ τότε λοιπόν, ὑπάρχει ἡ ἀληθινή, διαρκὴς κι' ἀμετάβλητη εὐτυχία; Μήπως εἶναι ἕνα πλᾶσμα τῆς φαντασίας μας μονάχα;

Γιατὶ ὅμως τότε νὰ ὑπάρχη αὐτὸς ὁ διαρκὴς κι' ἄσβεστος πόθος μέσα σ' ὅλους μας γιὰ μιὰ τέτοια εὐτυχία, καὶ γιατὶ νὰ μὴν ἱκανοποιούμεθα πλήρως σὲ καμμιὰν ἀπὸ τὶς ἄλλες αὐτὲς εὐτυχίες ποὺ δοκιμάζομε, ὁσεσδήποτε καὶ ὁποιεσδήποτε κι' ἂν ἔχωμε δοκιμάσει;

Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη βάλει μέσα μας ἡ Φύσις τὴν ἐπιθυμία αὐτή, ἂν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ; Τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχει μέσα μας καὶ δὲν ἐξαφανίζεται κι' ὅταν ἀκόμη ἀπογοητευθοῦμε ἀπ' ὅλες ἐκεῖνες τὶς εὐτυχίες ποὺ ζητοῦμε στὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα καὶ στὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα, δὲν μᾶς δείχνει ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχη ἀφοῦ σ' αὐτὴν τείνει ὅλη μας ἡ ὕπαρξις; Ἂν δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῆ αὐτὴ ἡ βασικὴ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεώς μας, τότε θἄπρεπε ἡ Φύσις ἢ ἡ Ζωὴ νὰ εἶναι λανθασμένη στὴν οὐσία της — κι' ἡ Φύσις δὲν μπορεῖ νἄναι λανθασμένη.

Τὸ γεγονὸς ὅμως αὐτὸ μᾶς δείχνει καὶ κάτι ἄλλο. Ὅτι αὐτὸ ποὺ βρίσκομε κάθε φορὰ ποὺ ἱκανοποιεῖται μιὰ ἐπιθυμία μας καὶ ποὺ τὸ ὀνομάζομε εὐτυχία, πραγματικὰ δὲν εἶναι εὐτυχία, διότι ἂν ἦταν ἡ εὐτυχία θὰ μᾶς ἱκανοποιοῦσε πλήρως καὶ δὲν θὰ τὴν βαρενόμασταν σὲ λίγο, οὔτε θ' ἀπογοητευόμασταν ἀπ' αὐτήν.

Ἑπομένως, βρισκόμαστε σὲ μιὰν αὐταπάτη νομίζοντας ὅτι αὐτὸ ποὺ αἰσθανόμαστε ὅταν ἱκανοποιοῦμε μιὰν ἐπιθυμία μας εἶναι πράγματι ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦμε—δηλαδὴ ἡ εὐτυχία. Γιὰ νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε, ὅμως, ἀκόμη καθαρώτερα αὐτό, εἶναι ἀνάγκη νὰ καταλάβωμε καλὰ αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία μας. Ἂν δηλαδὴ εἶναι δυνατὸν διὰ τῆς ἐπιθυμίας μας αὐτῆς, νὰ βροῦμε ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦμε— ἐκεῖνο ποὺ θὰ μᾶς ἱκανοποιήση πλήρως. Ἡ κατανόησις αὐτὴ ὅμως δὲν πρέπει νὰ εἶναι μιὰ ἁπλῆ διανοητικὴ κατανόησις ἀλλὰ μιὰ πραγματικὴ κατανόησις διὰ τῆς ζωῆς—μὲ τὸ νὰ ζοῦμε ἐκεῖνο ποὺ καταλάβαμε, καὶ μὲ τὸ νὰ ζοῦμε μὲ ἐπίγνωσι καὶ ὄχι μηχανικά. Ὅταν λοιπόν, κατορθώσωμε ν' ἀντικούσωμε καθαρὰ αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία μας, τότε βλέπομε ὅτι μᾶς ἔχει φυλακισμένους μέσα σ' ἕνα φαῦλο κύκλο. Ἡ ἐπιθυμία μας αὐτὴ εἶναι τὸ συναίσθημα τῆς μὴ πληρότητός μας. Αἰσθανόμεθα ὅτι εἴμεθα ἐλλειπεῖς, ὅτι διαρκῶς κάτι μᾶς λείπει, κι' ὅτι θὰ γίνωμε πλήρεις ἂν ἀποκτήσωμε τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐπιθυμίας μας, τὸ ὁποῖο νομίζομε ὅτι θὰ μᾶς συμπληρώση, ὥστε νὰ μὴν ἐπιθυμοῦμε πιὰ τίποτε. Ὁσαδήποτε ὅμως κι' ἂν ἀποκτήσωμε, τὸ συναίσθημα τῆς μὴ πληρότητός μας ἐξακολουθεῖ, γι' αὐτὸ κι' ἡ ἐπιθυμία μας ἀλλάζει διαρκῶς ἀντικείμενα καὶ κατευθύνσεις — διότι μέσα στὸν κόσμο τοῦ σχετικοῦ, ὅπου ζοῦμε, δὲν ὑπάρχει ἕνα τέρμα πρὸς καμμιὰ κατεύθυνσι. Αὐτὸ

ὅμως ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς ἕνα φαῦλο κύκλο, διότι ὅπως ἡ ἐπιθυμία μας γεννιέται ἀπὸ τὸ συναίσθημα τῆς μὴ πληρότητός μας, ἔτσι καὶ τὸ συναίσθημα τῆς μὴ πληρότητός μας γεννιέται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία μας, διότι αἰσθανόμεθα τὴν ἔλλειψιν ἑνὸς πράγματος μόνον ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιθυμοῦμε, μόλις παύσωμεν νὰ τὸ ἐπιθυμοῦμε, παύομε νὰ αἰσθανόμεθα ὅτι μᾶς λείπει.

Εἶναι ὅμως καὶ κάτι ἄλλο ποὺ μᾶς δείχνει ὅτι βρισκόμαστε σ' ἕνα φαῦλο κύκλο ἐφ' ὅσον κυνηγοῦμε τὴν ἱκανοποίησι αὐτῆς μας τῆς ἐπιθυμίας στὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα. Ἂς δοῦμε τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ὀνομάζομε «εὐτυχία». Δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἱκανοποίησις τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων αὐτῆς τῆς βασικῆς μας ἐπιθυμίας. Κάθε τι ὅμως ποὺ μᾶς φαίνεται ἐπιθυμητὸ καὶ ποὺ τοῦ δίδομε τόση σημασία, ὥστε νὰ τὸ ἐπιδιώκωμε μὲ ὅλα τὰ μέσα, δὲν ἔχει ἀπολύτως καμμιὰ πραγματικὴ ἀξία αὐτὸ καθ' ἑαυτό. Τὴν ἀξία τὴν ὁποίαν ἔχει γιὰ μᾶς, τοῦ τὴν δίδομε ἐμεῖς μὲ τὴν ἐπιθυμία μας. Μόλις παύσωμε νὰ ἐπιθυμοῦμε κάτι, παύει νὰ ἔχῃ αὐτὸ τὸ κάτι κάποιαν ἀξία γιὰ μᾶς. Αὐτὸ εἶναι ὁλοφάνερο. Γι' αὐτό, καὶ τὸ ἴδιο πρᾶγμα μπορεῖ νὰ ἔχῃ μεγάλην ἀξία γιὰ τὸν ἕνα καὶ καμμιὰν γιὰ τὸν ἄλλον—μπορεῖ νὰ κάμῃ προσωρινὰ εὐτυχισμένον τὸν ἕνα καὶ ν' ἀφήσῃ ἐντελῶς ἀδιάφορον ἕναν ἄλλον. Κάτι περισσότερο μάλιστα, μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἐντελῶς δυσάρεστο στὸν ἄλλον. Ἑπομένως εὐτυχία, ὅπως τὴν ἐννοοῦμε συνήθως, εἶναι ὄχι ἡ ἀπόκτησις ἑνὸς ποθητοῦ πράγματος (ἀφοῦ δὲν ἔχει ἀξίαν αὐτὸ καθ' ἑαυτό), ἀλλ' ἁπλῶς ἡ ἱκανοποίησις τῆς ἐπιθυμίας μας γι' αὐτό, ποὺ σημαίνει ἡ ἀπαλλαγὴ μας ἀπὸ τὴν τυραννικὴ ἐπιμονὴ αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας μας. Κάθε ἐπιθυμία μας δημιουργεῖ μίαν δυσάρεστον κατάστασιν, ἕως ὅτου ἱκανοποιηθῇ. «Εὐτυχία» εἶναι ἡ ἀπαλλαγή μας, ἡ ἀπολύτρωσίς μας ἀπὸ τὴν δυσάρεστο αὐτὴ κατάστασι ἀφ' ἑνός, καὶ τὸ συναίσθημα ὅτι αὐξάνομε ἀφ' ἑτέρου. Ὅσο παράξενο καὶ ἂν μᾶς φαίνεται αὐτό, ἐν τούτοις, εἶναι ἡ γυμνὴ πραγματικότης. Γι' αὐτὸ κι' οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν ἐπιθυμίες καὶ ἀνάγκες ἀκόμη, μόνο γιὰ τὴν εὐχαρίστησι τῆς ἱκανοποιήσεώς των, διότι αὐτὴ τὴν ἱκανοποίησι τὴν πιστεύουν ὡς «εὐτυχία». Μπορεῖ ὅμως νὰ θεωρηθῇ αὐτὸ πράγματι ὡς «εὐτυχία»; Ὄχι βέβαια. Ἡ πραγματικὴ εὐτυχία δὲν εἶναι μιὰ παροδικὴ ἱκανοποίησις, ἕνα παροδικὸ συναίσθημα, ὁσονδήποτε συχνὰ καὶ ἂν κατορθώνωμε νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνωμε, ἀλλὰ μία κατάστασις. Ἡ μόνιμη ὅμως αὐτὴ κατάστασις δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ μὲ τὴν ἱκανοποίησι μιᾶς διαρκῶς ἀνανεουμένης ἐπιθυμίας. Πῶς ὅμως, θὰ βγοῦμε ἀπὸ αὐτὸν τὸν φαῦλο κύκλο; Ὅταν ἀντιληφθοῦμε καὶ νοιώσωμε, ὅτι πραγματικὰ βρισκόμαστε σ' ἕναν τέτοιο κύκλο.

Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, κυνηγοῦμε τὴν εὐτυχία ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας καὶ ζοῦμε τὴ ζωή μας ἀσυναίσθητα, παρασυρμένοι ἀπ' αὐ-

τὴ τὴν ἐπιθυμία—ἡ εὐτυχία θὰ εἶναι διαρκῶς ἀσύλληπτη γιὰ μᾶς. Μονάχα ὅταν τὸ καταλάβωμε αὐτό, μονάχα ὅταν τὸ συναισθανθοῦμε, ὅταν ἀποκτήσωμε τὸ «γνῶθι σ' αὐτόν» κι' ἀρχίσωμε νὰ ζοῦμε ἐνσυνείδητα, θὰ μπορέσωμε νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὰ δίκτυα τῆς ἐπιθυμίας μας αὐτῆς ποὺ μᾶς κρατᾶ αἰχμαλώτους μέσα σ' ἕνα φαῦλο κύκλο. Διότι τότε θὰ δοῦμε ὅτι ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐμποδίζει εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός μας — αὐτὴ μας ἡ ἐπιθυμία εὐτυχίας. Θ' ἀντιληφθοῦμε ὅτι ἡ ἄγνοιά μας, ἡ μὴ κατανόησις τῆς πραγματικότητος, τῆς ζωῆς, μᾶς κρατάει σκλάβους μέσα στὸν κύκλο τοῦ ἑαυτοῦ μας τοῦ ἐγώ μας, τῆς ἐπιθυμίας μας νὰ αἰσθανώμεθα τὸν ἑαυτόν μας νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ αὐξάνεται ὡς ἕνα ξεχωριστὸ ὄν. Καὶ τότε ὅλες οἱ διάφορες ἐπιθυμίες μέσα μας θὰ μεταμορφωθοῦν σὲ μιὰ δυνατὴ ἐπιθυμία γιὰ τὴν 'Αλήθεια—διότι θὰ νοιώσωμε ὅτι καμμιὰ ἀληθινὴ εὐτυχία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, μὰ καὶ νὰ νοηθῆ κἄν, χωρὶς τὴν κατανόησι τῆς 'Αληθείας, τῆς πραγματικῆς οὐσίας τῆς ζωῆς, τῆς ὑπάρξεως. Τότε θὰ δοῦμε ὅτι ἡ 'Αλήθεια ὄχι μόνο δὲν εἶναι ἀντίθετη στὴν Εὐτυχία, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἡ ἴδια ἡ οὐσία της. Διότι ἂν ἡ 'Αλήθεια δὲν ἦταν πραγματικὴ εὐδαιμονία, δὲν θὰ ἦταν 'Αλήθεια. Τὸν καιρὸ ποὺ κυνηγοῦμε τὶς πρόσκαιρες, παροδικὲς ἀπολαύσεις, περιφρονοῦμε τὴν ἀναζήτησι τῆς 'Αληθείας καί θεωροῦμε οὐτοπιστὰς ἢ ἀνόητους ἐκείνους ποὺ τὴν ζητοῦν—διότι εἴμεθα σκλαβωμένοι ἀπὸ τὸν διαρκῆ αὐτὸ πόθο τῆς εὐχαριστήσεως, τῆς ἱκανοποιησεως καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ νομίζομε ὅτι ἡ ἀναζήτησις τῆς 'Αληθείας μᾶς ἀπομακρύνει ἀπ' αὐτά. Πῶς ὅμως μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὴν ἀληθινὴ γαλήνη κι' εὐδαιμονία ἂν δὲν ἔχῃ τὴν ἀπόλυτο γνῶσι ὅτι βρίσκεται μέσα στὴν 'Αλήθεια, ὅτι δὲν ματαιοπονεῖ, κι' ἔχει τὴ διαρκῆ ἀμφιβολία μήπως βρίσκεται σ' ἕνα στραβὸ δρόμο; Πῶς μποροῦμε νὰ νοιώσωμε τὴν πληρότητα αὐτήν, ἂν δὲν βρεθοῦμε μέσα στὴν 'Αλήθεια καὶ δὲν γίνωμε καὶ μεῖς αὐτὴ ἡ 'Αλήθεια;

Τί εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ 'Αλήθεια; Ποῦ βρίσκεται καί πῶς μπορεῖ νὰ τὴν ἀνακαλύψη ὁ ἄνθρωπος;

'Αλήθεια εἶναι ἡ Ζωή.

Τὸ μόνο ποὺ ὑπάρχει, ἡ μόνη πραγματικότης τριγύρω μας καὶ μέσα μας εἶναι ἡ ζωή. Ὅλα τὰ προβλήματά μας, ὅλα τὰ φαινόμενα, ὅλα τὰ γεγονότα δὲν εἶναι διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, τῆς παγκόσμιας ζωῆς; Δὲν ἔχουν τὴν πηγή τους σ' αὐτήν; Μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ τίποτε, νὰ νοηθῆ τίποτε ἔξω ἀπὸ αὐτήν; Ὅλοι οἱ νόμοι τῆς Φύσεως, τὸ κάθε τι ποὺ ὑπάρχει, ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, δὲν εἴμεθα προϊόντα αὐτῆς τῆς ζωῆς; Ἂν καταλάβωμε λοιπὸν καλὰ τὸν ἑαυτό μας καὶ τὴν τριγύρω μας ζωή, καταλάβαμε τὴν 'Αλήθεια. Τὸ νὰ μπορέσωμε νὰ βροῦμε τὴν πραγματικότητα ποὺ κρύβει μέσα της ἡ ζωή, εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τῆς 'Αληθείας. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη

'Αλήθεια ἔξω ἀπὸ τὴν ζωή—καὶ ἡ ἀληθινὴ κατανόησίς της εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τῆς 'Αληθείας.

Μπορεῖ ὅμως νὰ γίνῃ αὐτό; Εἶναι δυνατόν;

Εἶναι, διότι καὶ μεῖς ἀποτελοῦμε ἕνα μέρος τῆς ὅλης ζωῆς, τῆς ἀλήθειας, κι' ἐπομένως στὴν οὐσία μας εἴμεθα αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Ἡ οὐσία αὐτὴ τῆς ζωῆς, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἡ ἴδια μέσα σ' ὅλες τὶς μορφὲς τῆς Φύσεως, μέσα στὸ κάθε τι ποὺ ὑπάρχει. Ἐπομένως δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι μία καὶ ἑνιαία, διαφορετικὰ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἡ οὐσία κάθε μορφῆς ποὺ ὑπάρχει μέσα στὸ Σύμπαν καὶ ποὺ ἐκδηλώνεται ὡς ἀκατάπαυστη κίνησις. Ἡ οὐσία αὐτὴ τῆς ἑνότητος τῆς ζωῆς ἐκδηλώνεται μέσα σὲ κάθε ὕπαρξι μὲ τὴν τάσιν τῆς ἑνώσεως, τὴν τάσιν τῆς ἐναρμονίσεώς της πρὸς τὸν βασικὸν ρυθμὸν τοῦ Σύμπαντος, εἶναι μία πίεσις τῆς ζωῆς γιὰ νὰ γκρεμίσῃ κάθε ἐμπόδιο ποὺ στέκεται στὴν ἕνωσί της αὐτή, στὴν ἐναρμόνησι τῆς μορφῆς αὐτῆς, πρὸς τὸ ὅλον, εἶναι αὐτὴ, ποὺ μᾶς σπρώχνει ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας, πρὸς τὰ ἄλλα ὄντα. Εἶναι ἡ ἀγάπη, ποὺ τόσο συχνὰ μᾶς φαίνεται ἀντίθετη στὴ βασική μας ἐπιθυμία ἀτομικῆς ὑπάρξεως — αὐξήσεως—πολλαπλασιασμοῦ. Ἡ τάσις αὐτὴ μέσα μας, ἡ ἑνωτικὴ αὐτὴ πίεσις τῆς ζωῆς ποὺ ἐκδηλώνεται ὡς ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους, στὴν ἀρχὴ χρωματίζεται καί κυριεύεται ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ μας αὐτὴ ἐπιθυμία, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀκόμη ἐγωϊστική. Σιγὰ-σιγὰ ὅμως ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴ σκλαβειά της καὶ γίνεται διαρκῶς πιὸ δυνατὴ καὶ πιὸ ἀληθινή, ἕως ὅτου κάποια μέρα σπάσῃ πιὰ κάθε ἐμπόδιο ποὺ τὴν περιορίζει — καὶ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ 'Αλήθεια. Πῶς ὅμως θὰ φθάσωμε σ' αὐτήν; Ὑπάρχει κάποιος τρόπος;

Ὑπάρχει.

Καὶ μάλιστα εἶναι πολὺ ἁπλὸς — μὰ καὶ πολὺ δύσκολος. Ἀρκεῖ νὰ μπορέσωμε ν' ἀντικρύσωμε τὴ ζωὴ μὲ ἐντελῶς καθαρὰ μάτια. Εἶναι πολὺ ἁπλὸ αὐτό, ἀλλὰ θὰ ἰδοῦμε καὶ πόση σταθερότητα κι' ἐπιμονὴ ἀπαιτεῖ γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ἁπλὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ καταλάβωμε καλὰ τὸν ἑαυτό μας, τὸν ὁποῖο δὲν γνωρίζομε καθόλου. Ἐκεῖνος ποὺ νομίζει ὅτι γνωρίζει καλὰ τὸν ἑαυτό του, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ κάμῃ οὔτε ἕνα βῆμα πρὸς τὴν 'Αλήθεια. Ἐκεῖνο ποὺ γνωρίζομε συνήθως ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας εἶναι ὡρισμένες ἐκδηλώσεις του, ὡρισμένες μόνον ἰδιότητές μας, γιὰ τὶς ὁποῖες μάλιστα αἰσθανόμεθα καί κάποια ἀνομολόγητη εὐχαρίστησι, ἔστω κι' ἂν δὲν εἶναι πολὺ καλές, ἐπειδὴ αὐτὲς εἶναι ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἰδιοσυγκρασία μας καὶ μᾶς κάνουν νὰ αἰσθανώμεθα τὸν ἑαυτό μας, διότι τὸν ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ τελεία κατανόησις τοῦ ἑαυτοῦ μας. Δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ γνωρίζωμε διανοητικὰ μερικὲς ἰδιότητές μας,

μερικὰ προτερήματα καὶ ἐλαττώματά μας, ἀλλὰ νὰ γνωρίζωμε καὶ νὰ αἰσθανώμεθα τὸν ἑαυτό μας πέρα γιὰ πέρα καὶ διαρκῶς. Πρέπει νὰ παύσωμε νὰ εἴμεθα ἕνα αὐτόματο, γιὰ νὰ γίνωμε ἕνα ἐνσυνείδητο ἄτομο. Ν' ἀνακαλύπτωμε τὴν αἰτία καὶ τὴν πηγὴ γιὰ κάθε τι ποὺ γίνεται μέσα μας — συναισθήματα, ἐπιθυμίες, τάσεις, σκέψεις, δράσεις, κ.λ.π. Νὰ ἔχωμε δηλαδὴ πλήρη ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ποὺ δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ ζοῦμε ἀληθινά, νὰ ζοῦμε ἔντονα καὶ μὲ ἐπίγνωση.

Κι' αὐτὸ εἶναι ἀκριβῶς τὸ δύσκολο, διότι ἐσυνηθίσαμε νὰ ζοῦμε μέσα στὴ σημερινὴ κοινωνία μας ψεύτικα. Ζοῦμε σὰν αὐτόματα, σκλάβοι τῆς τρομερῆς δυνάμεως τῆς συνηθείας καὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ περιβάλλοντος. Εἴμεθα πραγματικοὶ σκλάβοι ἐνῶ νομίζομε, κι' αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ ἐπικίνδυνο — ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι. Ἐνεργοῦμε καὶ ζοῦμε σὰν ἀντρείκελα ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν συνηθειῶν, τῶν πεποιθήσεων, τῶν προλήψεων, τῶν κατευθύνσεων ποὺ μᾶς ἐπεβλήθησαν ἀσυναίσθητα, καὶ πιστεύομε ὅτι ἐνεργοῦμε μὲ ἀπόλυτη ἐλευθερία θελήσεως καὶ κατόπιν τῆς ἀτομικῆς μας ἐγκρίσεως. Εἴμεθα τόσο πολὺ σκλάβοι τοῦ περιβάλλοντός μας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν διαφόρων συνηθειῶν μας ἀφ' ἑτέρου, ὥστε δὲν μποροῦμε νὰ δοῦμε κἂν ὅτι εἴμαστε σκλάβοι καὶ ὅταν μᾶς τὸ ὑποδεικνύουν, διαμαρτυρόμεθα, λέγοντας ὅτι «ἐμεῖς» τοὐλάχιστον ξέρομε τὶ κάνομε καὶ ὅτι ἐνεργοῦμε εὐσυνείδητα. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητον μιὰ ἀπόλυτη εἰλικρίνεια καὶ ἀμεροληψία στὴν ἐξέτασιν αὐτὴ τοῦ ἑαυτοῦ μας ποὺ θὰ ἀναλάβωμε —διότι τὰ δεσμά μας εἶναι πολλά, ποικίλα καὶ ὕπουλα. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερη δυσκολία: νὰ δοῦμε, ν' ἀντιληφθοῦμε καί νὰ ὁμολογήσωμε εἰλικρινὰ στὸν ἑαυτό μας, ὅτι δὲν εἴμεθα πραγματικὰ ἐλεύθεροι καὶ νὰ ποθήσωμε αὐτήν μας τὴν ἐλευθερία. Τότε θ' ἀρχίσωμε νὰ ζοῦμε ἐνσυνείδητα καὶ θ' ἀρχίσωμε νὰ κατανοοῦμε πραγματικὰ καὶ κατάβαθα τὸν ἑαυτό μας.

Καὶ τὶ εἶναι στὴν πραγματικότητα αὐτὸς ὁ ἑαυτός μας, ἡ συναίσθησις ποὺ ἔχομε τοῦ ἑαυτοῦ μας;

Μερικὰ συναισθήματα, μερικὲς σκέψεις, πεποιθήσεις, ἐξωτερικὲς ἐντυπώσεις διὰ τῶν αἰσθήσεών μας, μερικοὶ φόβοι καὶ ἐλπίδες, ἐπιθυμίες καὶ ἀμφιβολίες, ἀνησυχίες καὶ εὐχαριστήσεις. Κι' ὅλα αὐτὰ ἐκδηλώνονται κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ συνδυασμούς, ἀπὸ τὴν βασικὴ κινητήριο δύναμι τῆς τριπλῆς ἐπιθυμίας ὑπάρξεως —αὐξήσεως— πολλαπλασιασμοῦ, ἀναλόγως τῆς πείρας ποὺ ἔχομε ἀπὸ τὴ ζωή, καὶ τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν. Αὐτὸ εἴμεθα καὶ τίποτε ἄλλο. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ τὸ λέμε μονάχα καὶ νὰ τὸ περιγράφωμε, πρέπει καὶ νὰ τὸ νοιώσωμε, νὰ τὸ αἰσθανθοῦμε.

Πῶς ὅμως γίναμε αὐτὸ ποὺ εἴμαστε; Καὶ γιατὶ δὲν μποροῦμε ν' ἀντικρύσωμε τὴ ζωὴ μὲ καθαρὰ μάτια;

'Ακριβῶς διότι εἴμεθα σκλά-

βοι, ἐνῶ πιστεύομε πὼς εἴμεθα ἐλεύθεροι.

Ὁ κάθε ἄνθρωπος γεννιέται φυσικὰ σ' ἕναν ὡρισμένο τόπο καὶ μέσα σ' ἕνα ὡρισμένο περιβάλλον. Ἀναλόγως τοῦ μέρους, καὶ τοῦ περιβάλλοντος ποὺ ἔτυχε νὰ γεννηθῆ, θ' ἀποκτήση ἀπὸ μικρὸς μίαν ὡρισμένην ἐθνικότητα, μίαν ὡρισμένην θρησκεία, ὡρισμένες πεποιθήσεις, πίστεις, συνήθειες, παραδόσεις, προλήψεις. Μὲ τὴν ἐπίδρασι τοῦ πρώτου περιβάλλοντος ποὺ θὰ γνωρίση ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ θὰ ἔλθη στὸν κόσμο, δηλαδὴ τῆς οἰκογενείας του καὶ κατόπι τοῦ σχολείου, ὅλα αὐτὰ θὰ τοῦ γίνουν δευτέρα φύσις, καί μάλιστα σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται κὰν ὅτι τὰ ἀπέκτησε ἀσυναισθήτως καὶ πιστεύει ὅτι εἶναι δικά του καὶ ὅτι τὰ ἐγκρίνει μὲ τὴν ἐλευθέρα του θέλησι. Ὅλ' αὐτὰ ὅμως θὰ τὸν κρατοῦν σκλάβο τους σ' ὅλη του τὴ ζωὴ καὶ δὲν θὰ τὸν ἀφίνουν ν' ἀντικρύση τὴ ζωὴ μὲ καθαρὰ καὶ ἐλεύθερα μάτια — τὸ κάθε τι στὴ ζωή, κάθε γεγονός, κάθε δρᾶσι του, κάθε ἀντίληψι καινούρια, θὰ τὴν ἀντικρύση μέσα ἀπὸ τὸ πρῖσμα αὐτῶν τῶν κληρονομημένων περιορισμῶν. Τὴν ζωή, μὲ ὅλες της τὶς ἐκδηλώσεις καὶ συμβάντα, θὰ τὴν ἀντικρύση ὡς Ἕλλην, ἢ ὡς Γάλλος, ἢ Γερμανὸς —ὡς χριστιανὸς ἢ ὡς μωαμεθανὸς ἢ βουδδιστὴς— ὡς ἕνας ἀστός, ἢ ὡς ἕνας ἐργάτης ἢ εὐγενὴς — ὡς ἔμπορος ἢ ὡς ὑπάλληλος ἢ πολιτευόμενος — ὡς παραδεχόμενος τὴν τάδε ἢ τὴν δεῖνα φιλοσοφία — καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Κι' αὐτὰ ἀκριβῶς ὅλα δὲν θὰ τὸν ἀφίνουν νὰ τὴν ἀντικρύση ἁπλῶς ὡς ἕνας ἄνθρωπος καὶ τίποτε ἄλλο. Καὶ συχνὰ εἴμαστε ὑπερήφανοι γιὰ ὅλα αὐτά. Λέμε: «Μπορεῖ νὰ εἶναι ἔτσι, ὅμως ἡ δική μου ἡ πίστις, οἱ δικές μου οἱ πεποιθήσεις εἶναι οἱ ὀρθότερες. Τί ἀξία ὅμως ἔχει αὐτό; Ὅλοι οἱ ἄλλοι τὸ ἴδιο πιστεύουν. Καὶ δὲν εἶναι ἀρκετοὶ ὅλοι του αὐτοὶ οἱ περιορισμοὶ ποὺ ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸ περιβάλλον, ἀλλὰ θὰ δημιουργήση καὶ ἄλλους δικούς του, δικές του συνήθειες, κλίσεις, ἰδέες, ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, τῶν συμφερόντων του, τοῦ ἐπαγγέλματός του. Προσκολλόμεθα στὴν τάδε σχολή, στὴ δεῖνα ἰδεολογία, στὸ δεῖνα κόμμα καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, καὶ γινόμεθα φανατικοί, ἀποκλειστικοί, περιωρισμένοι, καὶ τὰ βλέπομε ὅλα μὲ τὰ μάτια αὐτῶν τῶν προσκολλήσεων. Κάθε ὅμως προσκόλλησις εἶναι κι' ἕνας περιορισμός. Καὶ μέσα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ χρωματισμένα γυαλιά, ἀντικρύζομε τὴ ζωὴ καί νομίζομε ὅτι τὴ γνωρίζομε καὶ τῆς ἀποδίδομε τὰ χρώματα ποὺ ἔχουν τὰ γυαλιά μας, πιστεύοντας πὼς εἶναι δικά της πραγματικὰ χρώματα.

Ὁ καθένας ποὺ θὰ θελήση νὰ σκεφθῆ εἰλικρινὰ κι' ἀμερόληπτα, θ' ἀναγνωρίση ὅτι ἔτσι πραγματικὰ εἶναι. Νὰ γιατὶ δὲν καταλαβαίνομε τὴ ζωὴ στὴν πραγματικότητά της, στὴ γύμνιά της, καὶ νὰ γιατὶ εἶναι τόσο δύσκολο νὰ τὴν ἀντικρύσωμε μὲ ἐντελῶς καθαρὰ κι' ἐλεύθερα

μάτια. Βλέπομε τώρα, ὅτι ὅπως πιστεύομε ὅτι γνωρίζομε τὸν ἑαυτό μας, ἐνῶ δὲν τὸν γνωρίζομε, ἔτσι καὶ πιστεύομε ὅτι γνωρίζομε τὴ ζωή μας, ἐνῶ δὲν τὴ γνωρίζομε. Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ νοιώσωμε ὅτι δὲν τὴν γνωρίζομε. Ζοῦμε ψεύτικα, ἄψυχα, ἀσυνείδητα, τεχνητά, διότι ἔχομε ἕτοιμη τὴν ἀπάντησι γιὰ ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς. Ἀπὸ μικροὶ μᾶς ἔδωσαν μιὰν ἐξήγησι γιὰ τὴ ζωὴ καὶ μεῖς τὴν παραδεχτήκαμε διότι εἴμαστε νωθροί, βαριόμαστε νὰ σκεφθοῦμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας, ν' ἀνακαλύψωμε μόνοι μας, νὰ καταλάβωμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Καὶ πιστεύομε ἔτσι, πὼς ἐξηγήσαμε τὴ ζωὴ καὶ πὼς τὴν ξέρομε πέρα γιὰ πέρα. Μᾶς παρουσίασαν τὴ ζωὴ μὲ τὶς διάφορές των ἐξηγήσεις, πεποιθήσεις καὶ αὐθεντίες, σὰν ἕνα λυμένο πρόβλημα ἀντὶ νὰ μᾶς τὴν παρουσιάσουν σὰν ἕνα μυστήριο ποὺ ἔπρεπε νὰ ἐρευνήσωμε καὶ νὰ ξεσκεπάσωμε.

Ἐφ' ὅσον ἀντικρύζομε τὴ ζωὴ σὰν κάτι γνωστό, ἢ τὴν ἀντικρύζομε μέσα ἀπὸ τὸ πρῖσμα μιᾶς προσχηματισμένης ἰδέας, μιᾶς θεωρίας, μιᾶς πεποιθήσεως ὁποιασδήποτε, εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν γνωρίσωμε στὴν πραγματικότητά της, ἔτσι ὅπως πραγματικὰ εἶναι. Εἶναι ἀδύνατο νὰ γνωρίσωμε τὴν Ἀλήθεια ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ ζωὴ στὴν πραγματικότητά της.

Ἐκεῖνος ποὺ θέλει εἰλικρινὰ νὰ γνωρίση τὴ ζωή, τὴν Ἀλήθεια, πρέπει νὰ μπορέση νὰ τὴν ἀντικρύση μὲ καινούρια μάτια. Πρέπει νὰ καταλάβη ὅτι εἶναι ἕνας σκλάβος τοῦ παρελθόντος, σκλάβος τοῦ περιβάλλοντος, σκλάβος του ἑαυτοῦ του, καὶ νὰ ποθήση εἰλικρινὰ νὰ ἐλευθερωθῆ. Πρέπει νὰ ἀτενίση τὴ ζωὴ ὄχι σὰν κάτι γνωστό, μὰ σὰν ἕνα μυστήριο ποὺ πρέπει νὰ ἐξερευνήση. Τότε θ' ἀρχίση ν' ἀμφιβάλη γιὰ ὅλες τὶς κληρονομημένες ἢ ἀποκτημένες ἀξίες, θ' ἀρχίση νὰ ζῆ μὲ ἐπίγνωσι καὶ ἔντονα, καί νὰ ἐξετάζη ὅλα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μὲ τὰ δικά του πιὰ ἐλεύθερα μάτια καὶ κάθε τι ποὺ θ' ἀνακαλύπτη, θὰ εἶναι πιὰ δικό του ἀληθινὰ — καὶ γι' αὐτὸ θἆναι κι' ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια. Διότι ἡ Ἀλήθεια δὲν εἶναι μιὰ θεωρία, δὲν εἶναι ἕνα σύστημα, δὲν εἶναι ἕνα πρόβλημα ποὺ μποροῦμε νὰ τὸ λύσωμε μόνο μὲ συλλογισμούς. Ἡ Ἀλήθεια εἶναι μιὰ ἀνακάλυψις. Εἶναι ἐδῶ τριγύρω μας, κρυμμένη μέσα στὴ ζωή. Πρέπει νὰ τὴν ἀνακαλύψωμε ζῶντας την. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἔχωμε καμμιὰ προκατάληψη, καμμιὰ ἰδέα τὸ τί εἶναι ἡ Ἀλήθεια, καμμιὰ προσχηματισμένη γνώμη — διότι αὐτὴ ἡ προσχηματισμένη ἰδέα θὰ μᾶς ἐμποδίση νὰ δοῦμε τὴ Ζωὴ— Ἀλήθεια ἔτσι ὅπως εἶναι, θὰ μᾶς κάνη νὰ τὴ δοῦμε χρωματισμένη, παραμορφωμένη. Θέλομε νὰ ἐπιβάλωμε τὴ δική μας ἀντίληψι στὴ Ζωὴ — νομίζομε ὅτι μποροῦμε νὰ τὴν κάνωμε ὅ,τι ἐμεῖς θέλομε, ἀντὶ νὰ τὴν ἀφίσωμε νὰ μᾶς διαπλάση ἐκείνη.

Ὅσο δύσκολη κι' ἂν φαίνεται ἡ ἀπελευθέρωσις αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ διάφορα δεσμά του ποὺ τὸν κάνουν νὰ ζῆ σὰν ἕνα ἀνδρείκελο καὶ ὄχι σὰν ἕνα

ζωντανὸ ἀνθρώπινο ἄτομο, κρύβει ὅμως μέσα της μιὰν ἐξαιρετικὴ χαρά: τὴ χαρὰ τοῦ ἐρευνητοῦ καὶ τοῦ δημιουργοῦ καλλιτέχνου. Τὸ νὰ ζῆ κανεὶς ἔντονα, ἐνσυνείδητα, δημιουργικά, εἶναι ἡ μόνη ζωὴ ποὺ ἀξίζει σ' ἕναν ἀληθινὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι θὰ φθάση στὴν πλήρη κατανόησι τῆς Πραγματικότητος, τῆς Ἀληθείας, καὶ στὴν πλήρη ἐναρμόνησι τοῦ ἑαυτοῦ του, ὥστε νὰ νοιώση κάποτε τὸ ἄτομό του νὰ ἐξαφανίζεται, διότι ὁ ἴδιος ἔχει γίνει ἡ Ἁρμονία τῆς ἴδιας τῆς Ζωῆς. Τότε ἡ δρᾶσις του δὲν θὰ καθορίζεται, πιὰ ἀπὸ τὴν βασικὴ ἐκείνη τριπλῆ ἐπιθυμία, μὰ θὰ εἶναι μιὰ ἀνεξάρτητη, ἐλεύθερη δημιουργία, χωρὶς κανένα ἄλλο ἀτομικὸ ἐλατήριο, ἀλλὰ μονάχα γιὰ χάρι αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς δημιουργίας. Τότε, γιὰ πρώτη φορὰ θὰ νοιώση τὴν πραγματικὴ καὶ διαρκῆ εὐδαιμονία καὶ θὰ πεισθῆ, χωρὶς καμμιὰ πλέον ἀμφιβολία, ὅτι μόνο στὴν πλήρη Ἀλήθεια μπορεῖ νὰ βρεθῆ ἡ πλήρης Εὐτυχία.

ΠΑΡΙΣ ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΣ

ΕΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΔΩΡΟ

γιὰ σᾶς καὶ τοὺς φίλους σας

ΙΛΙΣΟΣ: ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1956—1957—1958

Περίληψις περιεχομένων (ἀλφαβητικῶς):

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤ.: Ὑποθῆκαι βιοτικῆς καὶ δύο ἄλλα φιλοσοφικὰ δοκίμια ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ κληρονομία.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΙΩ.: Ἀγοραῖαι μαντεῖαι καὶ πνευματισμός, Τὰ λυτρωτικὰ φτερὰ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, Μεγαλόπρεπες ψυχὲς σὲ μορφὲς ταπεινῶν ἀνθρώπων, Βαθειὲς ἀλήθειες ἀπὸ στόμα ἁπλοῦ ἀνθρώπου, Καλωσύνη καὶ γνωστικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου, βιογραφία Σπυρ. Νάγου.

ΘΗΒΑΙΟΣ ΧΡ.: Περὶ Ἀληθείας.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΔΗΜ.: Ἡ Πυθαγόρειος φιλοσοφία, Οἱ φιλόσοφοι Ἀλχημισταί, Ἡ Ἰνδικὴ Σοφία, Οἱ Κάβειροι, Οἱ Ἐλευσίνιοι, Οἱ Ὀρφικοί.

ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ ΑΝΔΡ.: Ἐγκόσμια μεταφυσικὴ (ποιήματα).

ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ ΝΙΚ.: Τὸ λαοῦτο τοῦ ἀγγέλου (διήγημα).

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ: Συνομιλίες στὴν Ἑκάλη, Ὁμιλίες στὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν εἰρήνη τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πνεύματος, Γιὰ μιὰ ἐσωτερικὴ ἐπανάσταση, Ὁμαδικὸς καὶ ἀτομικὸς κόσμος χωρὶς εἰρήνη, ἀπάνθισμα ὁμιλιῶν 1927—1934.

ΛΟΥΒΑΡΙΣ Ν.: Ὁ «Διδάσκαλος τῆς δικαιοσύνης» καὶ τὸ Τάγμα τῶν Ἐσσαίων.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ: Πιστεύω (ποίημα).

ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΣΤΗΣ: Τὸ ἄνθος τοῦ Λευκοῦ Λωτοῦ, Οἱ Ροδόσταυροι, Ἡ ἄποψις τῆς μετενσαρκώσεως, Ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ.

ΝΑΓΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ: Διόνυσος.

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ: Σοφία, Δύναμη, Ὀμορφιὰ καὶ Ἀγάπη, Ἓν τὸ πᾶν, ἀπὸ τὸν «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» (ποιήματα).

ΡΑΜ ΣΡΙ: Ὁ ἄνθρωπος, Ἀδελφότης στὴν καθημερινὴ ζωή, ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα ἀκροατῶν τῶν ὁμιλιῶν του.

ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ: Σειρὰ μελετῶν γιὰ τὴν Μεταφυσικὴ στὴν Ἑλληνικὴ Ποίησι: Θεοσοφικὲς ἐπιδράσεις στὸν Παλαμᾶ, Ὑπερ-

βατικὲς ἀνησυχίες στὸν Ζαχ. Παπαντωνίου, Μεταφυσικὴ ἄρνησις στὸν Γ. Ἀθάνα, Ὀρφικὴ Μύησις τοῦ Σικελιανοῦ, Ἡ Πίστις στὸν Σολωμό, Ἀντίλαλοι τῆς Βίβλου στὸν Κάλβο, Κοσμογονικὰ προβλήματα στὸν Προβελέγγιο, Προφήτης πανελευθερίας ὁ Ν. Καζαντζάκης, Χωρὶς πνευματοδοξία ὁ Καβάφης.

ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ: Γιατί βαθειά μου δόξασα, Ἱερὰ ὁδὸς (ποιήματα)

ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤ.: Ὁ Ἀναμενόμενος, Μακάριος ὁ ὁδοιπόρος (ποιήματα).

ΤΖΑΖΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛ.: Ἰλισός, πνευματικὸν κέντρον τῆς ἀρχαιότητος.

καὶ πολλὰ ΑΡΘΡΑ — ΜΕΛΕΤΕΣ Ἑλλήνων καὶ ξένων στοχαστῶν.

Βιογραφίες τῆς Ἕλενας Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ καὶ τοῦ Χένρυ Στὴλ Ὄλκοτ, ἡ Ἄννα Φράνκ, Μιὰ ἡμέρα μὲ τοὺς Γιόγκι κλπ., κλπ.

★

Ο «ΙΛΙΣΟΣ» προσφέρει

ΤΟΝ ΕΙΔΙΚΟ ΤΟΜΟ 1956—1958

κατὰ τὸ διάστημα μέχρι 31ης Ἰανουαρίου 1970

ΜΟΝΟΝ ΑΝΤΙ ΔΡΑΧ. 50

440 σελίδες σ' ἕναν καλλιτεχνικὸ χρυσόδετο τόμο

ΓΙΑ ΣΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΑΣ

ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΕΚΛΕΚΤΟ ΔΩΡΟ

Κάτι ποὺ δὲν μοιάζει μὲ τίποτε ἄλλο

ΕΠΩΦΕΛΗΘΗΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Ἡ Βραυρὼν

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος. (Μουσεῖον Δήλου)

Σπουδαία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπὸ τὴν λατρεία, ποὺ ἐγίνετο ἐκεῖ στὴ θεὰ Ἄρτεμι, τὴ μεγάλη θεὰ τῆς ἁγνότητος. Σπουδαία ὅμως καὶ σήμερα, σὰν χῶρος ἀρχαιολογικός, ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀνασκαφὲς τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας. Μὲ τις ἀνασκαφὲς αὐτες ἦλθαν στὸ φῶς ὁ ναὸς τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος, δωρικὸς στὸν ρυθμό, ποὺ ἔχει τώρα ἀναστηλωθῆ ἐν μέρει, ἡ στοὰ τῶν Ἄρκτων, ὁ οἶκος τῆς Ἰφιγενείας καὶ ἄλλες οἰκοδομές. Ἐπίσης

εὑρέθησαν διάφορα ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, ἐπιγραφὲς καὶ ἕνα πλῆθος ἀπὸ ἀφιερώματα, ποὺ ἔχουν τοποθετηθῆ μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια στὸ Μουσεῖο ποὺ κτίστηκε κοντὰ στὸν χῶρο τῶν ἀνασκαφῶν.

Ὁ ἀρχαιολογικὸς χῶρος εἶναι πολὺ προσιτὸς στὸν ἐπισκέπτη. Μιὰ μικρὴ διακλάδωσις τοῦ δρόμου Μαρκόπουλου — Πόρτο Ράφτη, ποὺ ἀρχίζει κοντὰ στὸ Μαρκόπουλο, μᾶς φέρνει σύντομα κοντὰ στὰ ἀρχαῖα.

* * *

Ἡ τοποθεσία τῆς Βραυρῶνος, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν, εἶχε κατοικηθῆ ἀπὸ τὴ νεολιθικὴ ἐποχή, ἐξελίχθηκε δὲ σὲ πόλι ἀπὸ τὰ μυκηναϊκὰ χρόνια. Ἡ λατρεία ὅμως τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος ἀναφαίνεται ἐκεῖ ἀργότερα, κατὰ τὴ γεωμετρικὴ ἐποχή.

Γιὰ τὴν λατρεία τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος στὴ Βραυρῶνα ὑπάρχει καὶ ἕνας μῦθος, ποὺ εἶναι ἀρκετὰ εὔγλωττος, ὄχι βέβαια γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ χρόνου ποὺ ἄρχισε ἐκεῖ ἡ λατρεία τῆς θεᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὴν μορφὴ αὐτῆς. Ὁ μῦθος ἔχει συντεθῆ γύρω τάχα ἀπὸ τὴν Ἰφιγένεια, τὴν κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονος. Εἶναι ὁ μῦθος ἐπάνω στὸν ὁποῖον καὶ ὁ Εὐριπίδης ἔγραψε τὴν τραγωδία του «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις». Κατὰ τὸν μῦθο λοιπὸν αὐτὸν ἡ Ἰφιγένεια, ποὺ ἦταν ἱέρεια στὸν ναὸ τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος στὴν χώρα τῶν Ταύρων, ὅπου τὴν εἶχε τοποθετήσει ἡ θεὰ ὅταν τὴν ἔσωσε στὴν Αὐλίδα, παίρνει τὴν ἐντολή, σύμφωνα μὲ χρησμὸ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, νὰ μεταφέρῃ τὸ ξόανον τῆς θεᾶς ἀπὸ τὴν Ταυρικὴ στὴν Ἀττική. Ἡ δὲ θεὰ Ἀθηνᾶ ὑποδεικνύει νὰ κτισθῆ «ἐν Ἀλλαῖς τῆς Ἀττικῆς», κοντὰ στὴν Βραυρῶνα, ναὸς ἀφιερωμένος στὴν Ταυροπόλον Ἄρτεμιν, στὸν ὁποῖον νὰ κατατεθῆ τὸ ξόανον, ἡ δέ Ἰφιγένεια νὰ μείνῃ ἐκεῖ ὡς ἱέρεια τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ θανάτου της. Τὸ συμπέρασμα λοιπὸν ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸν μῦθον αὐτὸν εἶναι ὅτι ἡ λατρεία τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος τῆς Βαυρῶνος ἦταν μορφῆς μυστηριακῆς. Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν τελετὴ τῶν Διονυσίων, ποὺ ἐγίνετο στὴν Βραυρῶνα κατὰ τὰ ἱστορικὰ χρόνια κάθε πέντε ἔτη.

* * *

Ἐπίσης κατὰ τὰ ἱστορικὰ χρόνια ἐγίνετο στὴν Βραυρώνα ἀνὰ πενταετία καὶ μία ἄλλη ἑορτή, τὰ Βραυρώνεια, γιὰ νὰ τιμηθῆ σ' αὐτὴν ἡ Βραυρωνία Ἄρτεμις, ἡ Ἀρχηγέτις. Τὴν ἐποπτεία γιὰ τὴν καλὴ διεξαγωγὴ τῆς ἑορτῆς τὴν εἶχαν δέκα ἄρχοντες Ἀθηναῖοι, ἕνας ἀπὸ κάθε φυλή, ποὺ ἐλέγοντο ἱεροποιοί. Οἱ ἴδιοι, ἐξήταζαν τὰ ζῶα ποὺ θὰ ἐθυσιάζοντο, μήπως εἶχαν κανένα ψεγάδι, μῶμον» γι' αὐτὸ ὠνομάζοντο καὶ «μωμοσκόποι».

Κατὰ τὰ Βραυρώνια, δέκα κοριτσάκια ἡλικίας δέκα ἐτῶν, ἕνα ἀπὸ τὴν κάθε φυλὴ τῶν Ἀθηναίων, διαλεγμένα ἀπὸ τίς εὐγενέστερες καὶ τὶς πιὸ ἐνάρετες οἰκογένειες, ἀφιερώνοντο στὴ θεὰ μέχρι τοῦ γάμου των. Τὰ κοριτσάκια αὐτὰ τὰ ἔλεγαν «ἄρκτους», ἡ πρᾶξις δὲ αὐτὴ ἐλέγετο «ἀρκτεία» καὶ ἡ τέλεσις τῆς ἑορτῆς

«ἀρκτεύεσθαι». Ἡ ἄρκτος στὴν Βαυρῶνα ἦτο τὸ ἱερὸ ζῶον τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος. Μέσα δὲ στὸ Μουσεῖο τῆς Βραυρῶνος ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἀγάλματα ποὺ εἰκονίζουν τὶς μικρὲς αὐτὲς παρθένες, τὶς ἄρκτους.

* * *

Ποία ὅμως ἦταν ἡ ἔννοια ποὺ εἶχε ἡ θεὰ Ἄρτεμις κατὰ τὴν ἀρχαιότητα; Καὶ στὸ θέμα τοῦτο ἰσχύει ὁ γενικὸς κανόνας γιὰ τὶς λατρευτικὲς ἔννοιες τῶν ἀρχαίων. Ἄλλη ἔννοια εἶχε ἡ κάθε λατρεία μέσα στοὺς ναοὺς καὶ ἄλλη, πολὺ διαφορετική, στὶς λαϊκὲς μᾶζες. Γιὰ νὰ δοθῇ λοιπὸν ὀρθὴ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημά μας πρέπει καὶ τὸ θέμα τοῦτο— νὰ χωριστῇ στὰ δύο. Πῶς θεωροῦσε τὴν θεὰ Ἄρτεμιν ἡ λαϊκὴ παράδοσις καὶ ποία ἔννοια ἔδιδε σ' αὐτὴν τὸ Ἱερατεῖον. Ἡ ἀπάντησις γιὰ τὴν ἔννοια ποὺ εἶχε ἡ θεὰ κατὰ τὴν λαϊκὴ ἀντίληψι εἶναι εὔκολο νὰ δοθῇ. Οἱ διάφοροι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μᾶς ἔχουν δώσει πολλὲς πληροφορίες ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Γιὰ τὴν ἔννοια ὅμως ποὺ ἔδιδε στὴν θεὰ τὸ Ἱερατεῖο, ἡ ἀπάντησις εἶναι πάντοτε δύσκολη. Τοῦτο δὲ διότι καθὼς ξέρομε, τὰ ἐσωτερικὰ νοήματα τῆς ἀρχαίας λατρείας, οἱ βαθειὲς πνευματικὲς ἔννοιες αὐτῆς, κρατήθηκαν μυστικές. Ἦτο ἡ φύσις, τὴν ὁποίαν εἶχαν αὐτὲς οἱ ἀλήθειες τέτοια, ποὺ δὲν ἔπρεπε νὰ τὶς μάθουν οἱ πολλοί. Θὰ προσπαθήσωμε ὅμως κάτι νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὴν ἄποψι αὐτή, ὄχι βέβαια γιὰ νὰ ἐκθέσωμε γνώσεις ἄγνωστες, ἀλλὰ γιὰ νὰ δώσωμε κάτι, πῶς νὰ τὸ ποῦμε, κατὰ προσέγγισι. Προσωπικές μας ἰδέες θὰ ἐκφράσωμε, σχηματισμένες ἀπὸ ὅσα ξέρομε γιὰ τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς ἐσωτερικῆς λατρείας, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ κάπως τὸ κενό. Ἂς καταπιαστοῦμε λοιπόν...

Καὶ πρῶτα - πρῶτα ἡ θεὰ Ἄρτεμις, γιὰ τὸν πολὺ κόσμο παρίστανε τὴν ἄγρια φύσι, τὴν παρθένο φύσι. Γι' αὐτὸ τὸ βασίλειό της τὸ τοποθετοῦσαν στοὺς ἀκαλλιέργητους τόπους ποὺ μένουν ἁγνοί, διότι δὲν τοὺς βεβήλωσε τὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔχει τὶς κακίες του. Κάτι τὸ ἀνάλογο θὰ ἔπρεπε νὰ σημαίνη μιὰ βαθύτερη ἔννοια γιὰ τὴν θεά, μὲ βάσι βέβαια τὴν ἁγνότητα, ὄχι τὴν ἁγνότητα τῆς ἀπρόσωπης φύσεως, ἀλλὰ τὴν ἁγνότητα τῆς ψυχῆς ἢ μᾶλλον τὴν ἁγνότητα τοῦ πνεύματος. Τοῦ πνεύματος ἐκείνου ποὺ ἔχει ξεπεράσει τὸν θάνατο, τοῦ ἀθανάτου πνεύματος. Τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο εἶναι ἁγνό, δὲν ἔχει κακίες, εἶναι ἀμιγὲς θὰ ἐλέγαμε κακιῶν. Γι' αὐτὸ ἡ θεὰ Ἄρτεμις ἐθεωρεῖτο παρθένος.

Ἡ λαϊκὴ πίστις πάλι, τὴν θεωροῦσε σὰν θεὰ ποὺ προστάτευε τὸ κυνήγι. Χαμηλὴ ἡ ἀντίληψις αὐτή. Γιὰ τὴν λαϊκὴ ὅμως πίστι ἦταν τοῦτο ἀρκετό... Εἶχε σχηματιστῇ, καθὼς φαίνεται, ἡ γνώμη αὐτὴ ἀπὸ τὶς γλυπτὲς παραστάσεις τῆς θεᾶς. Καθὼς γνωρίζομε ἡ θεὰ παριστάνετο νέα, εὐκίνητη, μὲ φαρέτρα, βέλη καὶ μὲ τόξο. Συνοδό της εἶχε τὴν ἔλαφο, σὰν σύμβολο τῆς ἁγνότητος, ἄλλοτε δὲ ἕνα σκύλο κυνηγετικό. Ἡ βαθύτερη ὅμως ἔννοια, καθὼς νομίζομε, ἦταν ὅτι μὲ τὰ βέλη της ἡ θεὰ ἔδιδε κάτι ἀπὸ

τὴν ἁγνότητά της στοὺς ἄξιους νὰ δεχθοῦν κάτι τὸ πολύτιμο. Γι' αὐτὸ τὰ βέλη της, κατὰ τὸν μῦθο, ἦσαν ἀργυρᾶ.

Ἀπὸ ἄλλο μῦθο εἶναι γνωστὴ ἡ γενεαλογία τῆς θεᾶς. Κόρη τοῦ Ὀλυμπίου θεοῦ Διὸς καὶ τῆς νύμφης Λητοῦς. Δίδυμη μὲ τὸν θεὸ Ἀπόλλωνα. Πρωτότοκη αὐτὴ καὶ δευτερότοκος ὁ ἀδελφός της, ὁ θεὸς τοῦ φωτός. Κατὰ τὸν μῦθο, ἅμα γεννήθηκε ἡ θεὰ ἐβοήθησε τὴ μητέρα της στὴν γέννησι τοῦ ἀδελφοῦ της. Ἡ ἀλληγορία αὐτή, ποὺ εἶναι τόσο διάφανη, ἔχει βαθειὰ σημασία. Πρῶτα γεννιέται ἡ ἁγνότης στὴν ψυχὴ καί ὕστερα ἡ ψυχὴ φωτίζεται. Ἡ ἁγνότης εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐκμαιεύει τὸ φῶς. Τὴν μεγάλη αὐτὴ ἀλήθεια τὴν βλέπομε νὰ τονίζεται στὶς ἀρχαῖες παραδόσεις. Εἶναι τὸ «ἅλαδε μύσται» τῶν Ἐλευσινίων ἢ ἡ λουτροφόρος ἱέρεια τῶν Καβείρων. Τῆς μυήσεως προηγεῖτο ὁ ἐξαγνισμός. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ἀκόμη καὶ τοῦτο. Στὴν Ἐλευσῖνα, ἔξω ἀπὸ τὰ μεγάλα προπύλαια, ὑπῆρχε ναὸς ἀφιερωμένος στὴν θεὰ Ἄρτεμιν. Τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ αὐτοῦ σώζονται καὶ σήμερα. Στὴν Πελοπόννησο πάλι ἐγίνοντο κοιναὶ ἑορταί, γιὰ τὴν θεὰ Δήμητρα, τὴν Κόρη καὶ τὴν θεὰ Ἄρτεμιν.

Ἡ λαϊκὴ ὅμως πίστις παρεξήγησε καὶ τὸν μῦθο αὐτόν. Καὶ ἔτσι ἐθεώρησε τὴν θεὰ Ἄρτεμι σὰν θεά... ποὺ... προστάτευε τοὺς τοκετούς. Στὸ Μουσεῖο τῆς Βραυρῶνος ὑπάρχουν πολλὲς ἐπιγραφὲς ποὺ ἀναφέρουν ἕνα σωρὸ ἀφιερώματα ποὺ εἶχαν προσφερθῆ ἀπὸ γυναῖκες στὴν θεὰ γιὰ νὰ εὐνοήση τὸν τοκετό τους.

* * *

Ἡ θεὰ Ἄρτεμις τιμήθηκε στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὴν Μικρὰ Ἀσία, τόσο στὰ Ἱερά, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴ λαϊκὴ πίστι. Τὸ ἱερὸ της ζῶον ἦταν ἡ ἔλαφος. Στὴν Βραυρῶνα ὅμως, καθὼς εἴπαμε, προστίθεται καὶ ἡ ἄρκτος, ἀλλὰ καὶ ὁ ταῦρος, ἀφοῦ, κατὰ τὸν μῦθο ποὺ ἀναφέραμε στὴν ἀρχή, ἡ Ἄρτεμις τῆς Βραυρῶνος ἐλέγετο καὶ ταυροπόλος.

Ἡ θεὰ Ἄρτεμις ἦταν ἐκείνη ποὺ ἔδιδε τὴν ἁγνότητα στὸν μύστη γιὰ νὰ γίνη ἄξιος νὰ δεχθῆ τὸ φῶς τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ της.

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

★

Ὕψιστον ἀγαθὸν τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ

Πόλεμος οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν

ΣΤΙΛΠΩΝ Ο ΜΕΓΑΡΕΥΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ κ. Θ. Μεσσήνης τοποθετεῖ τὸ θέμα ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ-ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἐξ ἀφορμῆς χυδαιογραφημάτων καὶ ἐπιθέσεως Ἱεροκήρυκος

ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολιν» τῆς Κυριακῆς 2 Νοεμβρίου 1969:

Ἀρρώστησε βαρειὰ ὁ Πηνειός. Τὰ ψάρια του ψοφᾶνε. Ἡ παρόχθια βλάστησί του μαραίνεται. Τὰ ἄλλοτε γάργαρα νερά του σκοτώνουν, τώρα, τὰ ζῶα ἀντὶ νὰ τὰ ξεδιψάσουν. Ἡ Λάρισα καί μαζί της δέκα τέσσαρες παραπήνειες Κοινότητες ἀγωνιοῦν. Καὶ ἡ μοναδικὴ ὀμορφιὰ τῆς κοιλάδας τῶν Τεμπῶν διατρέχει θανάσιμο κίνδυνο... Αἰτία τοῦ κακοῦ: Τὰ δηλητηριασμένα ἀπόβλητα ἑνὸς ἐργοστασίου ἀχυροκυτταρίνης ποὺ ἐμόλυναν τὸν «γιὸ τοῦ Ὠκεανοῦ»... Κατὰ τὴν μυθολογία, ὁ Πηνειὸς ἦταν γιὸς τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Ζηθύος, καὶ πατέρας τοῦ βασιλιᾶ τῶν Λαπιθῶν, Ὑψέως. Ἄρρωστο τώρα, τὸ πανάρχαιο Θεσσαλικὸ ποτάμι ζητεῖ τὴν βοήθεια τῶν ἀνθρώπων...

Μπροστὰ στὴν δημιουργηθεῖσα δυσάρεστη κατάστασι, ὁ Δῆμος Λαρίσης καὶ δέκα τέσσαρες παραπήνειες κοινότητες προσέφυγαν στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας ἐναντίον τῶν ὑπουργικῶν ἀποφάσεων ποὺ ἔδιναν τὸ δικαίωμα εἰς τὸ ἐργοστάσιο τῆς ἀποχετεύσεως τῶν ἀποβλήτων στὸν Πηνειό.

Τὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 257)1968 ἀπόφασί του διέταξε τὴν ἀναστολὴ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ὡς ἄνω ὑπουργικῶν ἀποφάσεων.

Ἡ ἀπόφασις ὅμως τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἠγνοήθη καὶ πρὸ μηνὸς ἄρχισε πάλι ἡ ἀποχέτευσις τῶν ἀποβλήτων στὸν Πηνειό.

Διαμαρτυρόμενος ὁ τότε δήμαρχος Λαρίσης κ. Δ. Χατζηγιάννης παρητήθη.

Μετὰ τὴν παραίτησι τοῦ κ. Χατζηγιάννη διωρίσθηκε δήμαρχος ὁ μέχρι τότε πρόεδρος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, κ. Θᾶνος **Μεσσήνης.**

Ὁ νέος δήμαρχος, ὅμως, ἐνεπλάκη σὲ μία ἀπροσδόκητη δια-

μάχη, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπὸ ἄμβωνος καταγγελίας τοῦ ἱεροκήρυκος κ. Βασ. Παπανικολάου, ὅτι εἶναι τέκτων. Συγκεκριμένως, ὁ ἱεροκήρυξ (καθηγητὴς θεολόγος τοῦ Α΄ Γυμνασίου Θηλέων) τὴν παρελθοῦσα Κυριακὴ ὁμιλῶν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, εἶπε:

«Ἐνῶ ἔπρεπε νὰ χαροῦν ὅλοι οἱ Λαρισαῖοι διὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν καθηκόντων ὑπὸ τοῦ νέου δημάρχου, ἐχάρησαν μόνον οἱ 65 τῆς τεκτονικῆς στοᾶς του».

Ὁ κ. δήμαρχος ἀντέδρασε ἔντονα, δηλώσας μεταξὺ ἄλλων:

«Ἡ γνώμη τοῦ οἱουδήποτε περὶ τεκτονισμοῦ, μὲ ἀφήνει ἀδιάφορον. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαρτήσω τὴν φιλοσοφικήν μου διάθεσιν ἀπὸ τοὺς φανατικούς, τοὺς ἀπὸ σκοποῦ ὑβριστὰς καὶ τοὺς οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ζηλωτάς...»

Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Λαρίσης-Πλαταμῶνος καὶ Τυρνάβου κ.Θεολόγος ἠρωτήθη ἐὰν ἐγκρίνῃ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος, καὶ ἀπήντησε: ΝΑΙ διὰ τὰς γενικὰς περὶ Τεκτονισμοῦ ἀπόψεις, ΟΧΙ διὰ τὴν ἐπώνυμον μνείαν οἱουδήποτε καὶ δὴ τοῦ κ. δημάρχου.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Σημειωτέον, ὅτι ὁ κ. Θᾶνος Μεσσήνης — ἰατρὸς παθολόγος, μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν καὶ πνευματικῶν ὀργανώσεων, ἀλλὰ καὶ μέλος ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ Ἁγίου Νικολάου — ἤδη, πρὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ δημάρχου, εἶχεν ἀπευθύνει ἀναφορὰν εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην, ἐφιστῶν τὴν προσοχήν του ἐπὶ σκανδαλισμῷ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία ἐπεχειρεῖτο εἰς Λάρισαν, διὰ κυκλοφορίας βιβλίου τινὸς τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Χαραλ. Βασιλοπούλου, τέως ἡγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Πετράκη, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ξεσκέπασμα Μασωνίας», τὸ ὁποῖον ὁ κ. Μεσσήνης ἐχαρακτήρισεν ὡς «χυδαιογράφημα» γέμον δὲ τερατωδῶν συκοφαντιῶν, ὡς π.χ. ὅτι οἱ Τέκτονες «ἀσκοῦν μαύρην ἑωσφορικὴν μαγείαν, διδάσκονται καὶ διαδίδουν τὸ Ταλμούδ, παίρνουν μέρος εἰς ὄργια μὲ ἱέρειες, παρίστανται εἰς ἀνθρωποθυσίες, κάνουν χρῆσιν ναρκωτικῶν» καὶ ὅτι οἱ Ροταριανοὶ «ἔχουν γκαγκστερικὴν ὑπόστασιν καὶ ὅτι συνδέονται μὲ τὴν ὑπόθεσιν... ἐξαφανίσεως Χριστιανοπαίδων, τῶν ὁποίων τὰ πτώματα ἀνευρίσκονται ἄνευ ἴχνους αἵματος, διότι τοῦτο ἔχει ἀφαιρεθῆ διά... θρησκευτικὴν χρῆσιν» κ.λ.π., κ.λ.π.

«Νομίζω — ἔγραφεν ὁ κ. Μεσσήνης — ὅτι δικαιολογημένη εἶναι καὶ ἡ κατάπληξίς μου καὶ ἡ ἀγανάκτησίς μου, διότι τινὲς Ἱερωμένοι καὶ Ἱεροκήρυκες, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ Φῶς τοῦ Κόσμου, παρωθούμενοι ἀπὸ τὸ πάθος των καὶ βασιζόμενοι ἐπὶ τοῦ παχυλοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας των, διαβάλλουν ὡς ἐχθροὺς τῆς θρησκείας καὶ τῆς Κοινωνιας ἀνθρώπους εἰς οὐδὲν πταίσαντες καὶ ἀξίους κάθε τιμῆς, διὰ συκοφαντικῶν καὶ ὑβριστικῶν φράσεων, τὰς ὁποίας ὁ ὑπογράφων μετὰ μεγάλης συστολῆς καὶ αἰδοῦς ἔθεσεν ὑπ' ὄψιν τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος.

»Νομίζω ἀκόμη, ὅτι θὰ ἦτο λυπηρὸν καὶ ἀποκαρδιωτικόν, ἐὰν ταῦτα δὲν ἐξήγειρον τὴν ὑμετέραν Ἁγιότητα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν συνείδησιν παντὸς τιμίου ἀνθρώπου, διότι εἶναι τελείως ξένα καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ πρὸς τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πρώτων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἀντέτασσον τὴν θεόπνευστον διδασκαλίαν καὶ τοὺς εὐγλώττους Χριστιανικοὺς λόγους των ἐναντίον τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν κακοδόξων, ὅταν βεβαίως ὑπῆρχον τοιοῦτοι.

»Τοιουτοτρόπως, ὁ Ἅγιος Βασίλειος ἀντέταξε τας «Ἐπιστολάς» του εἰς τὴν Πλάνην τῶν Ἀρειανῶν, ὁ Τερτυλλιανὸς τὸν «Ἀπολογητικὸν» εἰς τὰς συκοφαντίας τῶν Ἐθνικῶν καὶ ὁ Ὠριγένης τὴν «Ἀναίρεσιν» εἰς τὰ σοφίσματα τῶν Ἐπικουρίων. Πάντες δὲ ἐπείσθησαν εἰς τοὺς λόγους των, ἐνῶ οὐδεὶς ἤθελε πεισθῆ ἐὰν οἱ Θεῖοι ἐκεῖνοι Πατέρες, ἀντὶ νὰ ἀναιρῶσι τὰ ἐπιχειρήματα τῶν κακοδόξων, περιωρίζοντο νὰ ὀνομάζουν αὐτοὺς ἑωσφόρους, σατανάδες, ἔχιδνες, μορφινομανεῖς, ὁμοφυλοφίλους κ.λ.π.

»Τὴν χυδαίαν αὔτην μέθοδον δὲν ἐσκέφθησαν ποτὲ νὰ μεταχειρισθῶσιν οὔτε ὁ Ἅγιος Κλήμης οὔτε ὁ Ἅγιος Βασίλειος, πιστεύοντες, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὅτε εἶπεν εἰς τοὺς Μαθητάς «Πορεύεσθε καὶ διδάξατε πάντα τὰ Ἔθνη», δὲν ἐννοοῦσε ὅτι ἡ διδαχὴ αὐτὴ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεται διὰ τοιούτων χυδαιογραφημάτων, δι' ὕβρεων καὶ διὰ συκοφαντιῶν.

»Ὁ δὲ Καθηγητὴς καὶ Ἱεροκήρυξ κ. Βασίλ. Παπανικολάου, κατὰ τρόπον ἥκιστα χριστιανικόν, κατὰ συχνὰ χρονικὰ διαστήματα καὶ ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος τῆς Ἐκκλησίας, ἀντὶ τοῦ κηρύγματος ἀγάπης, ἐκτρέπεται ἀναιτίως ἐναντίον ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων μὲ πάθος καὶ βιαιότητα μὲ ψεύδη καὶ φανατισμὸν καὶ μὲ χιλίας ἄλλας ἀνοήτους καὶ γελοίας ἐπινοήσεις, παραμορφώνων οὕτω καὶ αὐτὴν τὴν Θείαν φυσιογνωμίαν τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν Θείαν Αὐτοῦ διδασκαλίαν.

»Ἀδίστακτος ἠθικῶς, ξένος δὲ ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, προσπαθεῖ νὰ ἐξεγείρῃ τὰ γραΐδια, τοὺς ἀγραμμάτους, τοὺς φανατικοὺς καὶ τοὺς λοξούς, ὑλικόν, τὸ ὁποῖον πράγματι ἔχει ἀνάγκην τῆς ὀρθῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ τὸ ὁποῖον οὐδένα κίνδυνον διατρέχει — καθ' οἱονδήποτε τρόπον — ἐκ τοῦ Τεκτονισμοῦ, ὑποσκάπτει συνειδήσεις, τραυματίζει ψυχικῶς συνανθρώπους του, ἵνα ἱκανοποιήσῃ τὸ ἀνεξιχνίαστον πάθος του διὰ νὰ ἀποδείξῃ οὕτω, μόνος του, ὅτι εἶναι ξένος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας καὶ συνεπῶς ἀνάξιος νὰ χρησιμοποιῇ τὸν Ἄμβωνα τῆς Ἐκκλησίας.

»Κατόπιν τῶν ἐκτεθέντων, Σεβασμιώτατε, ἐπιθυμῶ νὰ παράσχω Ὑμῖν τὴν πλέον κατηγορηματικὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι οὐδὲν μῖσος τρέφω ἐναντίον ἐκείνων, διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν ὁποίων παραπονοῦμαι. Ὡς πιστὸν τέκνον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν διαθέτω ἐν τῇ καρδίᾳ μου χῶρον

διὰ κακίαν καὶ μῖσος. Καὶ συνεπὴς πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν ρῆσιν: «ὅστις λέγει, ὅτι τὸν Θεὸν ἀγαπᾶ, τὸν δὲ πλησίον αὐτοῦ μισεῖ, ψεύτης ἐστίν», δέομαι τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ αὐτῶν, λέγων: «ἄφες αὐτοῖς, Κύριε, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν».

»Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος...».

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ κ. Μεσσήνης ἀνεφέρετο εἰς τὴν καταγωγὴν τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐκ τῶν ἐργατικῶν συντεχνιῶν τῶν οἰκοδόμων καθεδρικῶν ναῶν, κατὰ τοὺς Μέσους Χρόνους, τονίζων ὅτι σήμερον εἶναι ὀργάνωσις πνευματικὴ καὶ φιλανθρωπική, ἐργαζομένη διὰ σκοποὺς ἠθικούς, ἐντίμους καὶ προοδευτικούς, ὅτι δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὰ θρησκευτικὰ θέματα καὶ εἰς τὴν πολιτικήν,ὅτι προσδέχεται μὲν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ ἄνδρας διαφόρων ἐθνικοτήτων καί θρησκειῶν, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ ἀπὸ ὅλους πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἤτοι ὁ Τεκτονισμὸς σέβεται τὴν θρησκείαν ἀπολύτως.

Περαιτέρω ἀναφέρει ἐπιφανεῖς ἄνδρας τοῦ Ἔθνους μας καὶ ξένων ἐθνῶν ὑπάρξαντας Τέκτονας ἐν οἷς ἱδρυτὰς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἀρχηγοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, τοὺς Πατριάρχας Ἰωακεὶμ Γ', Βασίλειον, Μελέτιον, Φώτιον, πλείστους ὅσους Μητροπολίτας, τὸν βασιλέα Γεώργιον Β', 12 πρωθυπουργοὺς τῆς Ἑλλάδος, πλείστους ἐξέχοντας Ἕλληνας κ.λ.π.

Καταλήγων ἀνέφερε τὰ κάτωθι:

«Σεβασμιώτατε,

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ὑλιστικὸς δρᾶκος ἀπειλεῖ τὴν νεολαίαν μας, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ τεχνικὸν σκέλος τοῦ πολιτισμοῦ μας ἐπάτησεν ἐπὶ τῆς Σελήνης, ἐνῶ ἡ ἀνθρωπότης παρέμεινεν ἀπὸ ἀπόψεως ἠθικῆς ἀναπτύξεως νανώδης, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» τείνει νὰ ἀντικατασταθῇ εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας ἀπὸ τὸν νόμον τῆς ζούγκλας, ὅστις ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κομμουνισμὸς καραδοκεῖ νὰ στηριχθῇ εἰς κάθε τι, τὸ ὁποῖον θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάσπασιν τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ὁλομελείας τῶν Ἑλλήνων, πρᾶγμα ὅπερ εἶναι συνυφασμένον μὲ αὐτὴν ταύτην τὴν Ἐθνικήν μας ὑπόστασιν, εὑρίσκονται — ἀτυχῶς, ἀτυχέστατα — μέλη τοῦ Ἱερατείου καὶ ἱεροκήρυκες, οἱ ὁποῖοι ἐπιτιθέμενοι κατὰ τοῦ τεκτονισμοῦ μὲ χυδαιογραφήματα καὶ μεθόδους μὴ ἐχούσας ἐπαφὴν μὲ τὸν Χριστιανισμόν, ἐκθέτουν ἀνεπανορθώτως τὸ γόητρον — ὄχι τῶν τεκτόνων — ἀλλ' αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας μας.

Τελευτῶν, αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διακηρύξω ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Ἁγιότητος ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Τεκτονισμός, ἔχων πλήρη ἐπίγνωσιν τῶν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Πατρίδα, τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκογένειαν καὶ Κοινωνίαν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ, ἔπραξε, πράττει καὶ θὰ πράξῃ πάντοτε τὸ καθῆκον του, ὡς Σωματεῖον ἀποτελούμενον ἐξ Ὀρθοφρονούντων καὶ ἠθικῶν ἀνθρώπων.»

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ διέταξε νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ πλὰξ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ!

Ὁ προκάτοχός του ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ εἶχεν ἐγκρίνει τὴν ἐντείχισιν

Ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον μεταδίδεται ὅτι, ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Ἀπόστολος διέταξε νὰ «ἀποτειχισθῇ» ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Φιλικῶν μαρμαρίνη ἐνεπίγραφος πλάξ, μνημονεύουσα τὰ τῆς ἀνοικοδομήσεως (δὶς) τοῦ ναοῦ δαπάναις ἀρχικῶς τῶν Τεκτόνων καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Στρατοῦ, κατόπιν. Αἱ διαμαρτυρίαι τῶν κ.κ. Ν. Βαρβιάνη, Σπ. Ἰθακησίου καὶ Ν. Ταμπαλῆ, τέως καὶ νῦν Σεβασμίων τῶν τεκτονικῶν στοῶν τῆς νήσου, εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν.

Βεβαίως, ἡ ἀφαίρεσις τῆς πλακὸς δὲν μεταβάλλει τὴν ἱστορίαν...

Ὁ ναὸς Ἁγίου Γεωργίου τῶν Φιλικῶν, ὁ συνδεδεμένος μὲ τὴν ὁρκωμοσίαν τῶν Φιλικῶν (Τεκτόνων διακεκριμένων, κατὰ τὸ πλεῖσταν) εἶχεν ἀνοικοδομηθεῖ τὸ 1925. Καταστραφεὶς δὲ ὑπὸ τῶν σεισμῶν, ἀνοικοδομήθη καὶ πάλιν τὸ 1955, συνετάγη δὲ τότε τὸ κάτωθι, ἱστορικῆς σημασίας, πρακτικόν, ὑπογραφὲν ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν, πολιτικῶν κ.λ.π. Ἀρχῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων τοῦ τοπικοῦ Τεκτονισμοῦ, εἰς μίαν φωτεινὴν ἐκδήλωσιν ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐξάρσεως:

Ἐν Ζακύνθῳ σήμερον, τὴν 21ην Μαΐου 1955, ἀφοῦ ἐτελέσθη περὶ ὥραν 10ην π. μ. ἐν τῷ εἰρημένῳ Ναῷ ἐπίσημος καθαγιασμὸς καὶ δοξολογία χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου Κου Χρυσοστόμου, μεθ' ἅπαντος τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, παρισταμένου καὶ τοῦ Ἁγίου Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Στροφάδων καὶ Ἁγίου Διονυσίου Κου Δανιὴλ Γιγάντε, συμφώνως πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 3937 Πρόγραμμα τελετῶν τοῦ Δήμου Ζακυνθίων, ἐπὶ τῇ 91η ἐπετείῳ τῆς Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς παραδόσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ.

Παρίσταντο: 1) ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου Κος Χρυσόστομος, 2) ὁ Νομάρχης Ζακύνθου κ. Κωνσταντῖνος Καλογερόπουλος, 3) ὁ Δημαρχῶν Ζακύνθου κ. Κωνσταντῖνος Ἀναγνωστόπουλος, 4) ὁ Προεδρεύων κ. Σπυρίδων Σιγοῦρος - Δεσύλλας

μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, 5) ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Στροφάδων καὶ Ἁγίου Διονυσίου Κος Δανιὴλ Γιγάντες, 6) ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῶν Ἰονίων Νήσων Συνταγματάρχης Μηχανικοῦ κ. Παυλίδης, 7) ὁ Διοικητὴς τοῦ 701 τάγματος Μηχανικοῦ κ. Στ. Πιτερὸς καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ὡς καὶ τμῆμα τῶν ἀνδρῶν τοῦ Τάγματος, 8) ὁ Διοικητὴς τῆς Διοικήσεως Χωροφυλακῆς Ζακύνθου Ταγματάρχης κ. Γεώργιος Ὀρφανόπουλος μετὰ τῶν Ἀξιωματικῶν, 9) ὁ Γυμνασιάρχης κ. Χρ. Ἀντίοχος μετὰ τοῦ Συλλόγου τῶν κ. κ. Καθηγητῶν καὶ τὸ Γυμνάσιον Ζακύνθου, 10) ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων κ. Φ. Οἰκονόμου μετὰ τοῦ Διδασκαλικοῦ κλάδου καὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων Ζακύνθου, 11) τὸ Προσκοπικὸν Σῶμα ὑπὸ τὸν Ἔφορον κ. Ἰωάννην Μεγαδούκαν, ἔφεδρον ὑπολοχαγὸν Πυροβολικοῦ, ὡς καὶ τὸ Σῶμα τῶν Ἑλληνίδων Ὁδηγῶν ὑπὸ τὴν Ἔφορον Δίδα Αἰκατερίνην Παρπαρία, Ἐπιμελήτριαν τῆς Δημ. Βιβλιοθήκης Ζακύνθου, καὶ ἅπαντες οἱ ἐπίσημοι καὶ προϊστάμενοι ὑπηρεσιῶν τῆς πόλεως Ζακύνθου, ὡς καὶ μέγας ἀριθμὸς πολιτῶν ὡς ἐπίσης καὶ τμῆμα τῆς ὑπὸ συγκρότησιν Φιλαρμονικῆς Ζακύνθου.

Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Διοικητὴς τοῦ 701 Τ. Μηχανικοῦ κ. Στ. Πιτερός, ὅστις καὶ παρέδωσε τὴν κλεῖδα τοῦ, παρὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ὑπ' αὐτὸν Τάγματος, ἀνοικοδομηθέντος Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ Κωδωνοστασίου ὡς ἀκριβῶς εἶχον πρὸ τοῦ καταστρεπτικοῦ σεισμοῦ τῆς 12ης Αὐγούστου 1953, πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ζακύνθου Κον Χρυσόστομον, ἐξάρας παραλλήλως τὴν σημασίαν τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Βωμοῦ ὡς Ἐθνικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ Στρατοῦ.

Ἠκολούθησε προσφώνησις τοῦ κ. Νικ. Ἀντ. Βαρβιάνη, ὑπὸ τὴν διπλῆν του ἰδιότητα, ὡς μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς Διατηρήσεως Ἱστορικῶν μνημείων, καὶ τῆς Τεκτονικῆς Στοᾶς «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς ὑπ' ἀριθ. 880», ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τὸν κ. Νομάρχην, τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν καὶ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην καὶ λοιποὺς διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ Ἐθνικοῦ αὐτοῦ Βωμοῦ, παρέδωκε τὰ ὑπ' αὐτοῦ διασωθέντα καὶ διαφυλαχθέντα μέχρι σήμερον εἰς τὸν Ναΐσκον τοῦ ἐν Ρωμηρίῳ ἀγροκτήματός του, ἐθνικὰ κειμήλια, τὴν εἰκόνα τοῦ Ἱεροῦ Τριμόρφου ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Ἠπειρώτης Ἱερεὺς Ἄνθιμος Ἀργυρόπουλος, ὡς καὶ ἄλλοι ἱερεῖς, ὥρκιζον τοὺς Φιλικούς, καὶ τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν κυριωτέρων ἐκ τῶν μυηθέντων μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Εἰς τὸν Κατάλογον τοῦτον ἀναφέρεται ὅτι εἶχον ὁρκισθῆ κατὰ τὰ ἔτη 1810—1821 πολλοὶ Ζακύνθιοι εὐγενεῖς, ἀστοὶ καὶ λαϊκοὶ ὡς καὶ οἱ ἀγωνισταὶ Κολοκοτρώνης, Νικηταρᾶς, Γρίβας, Πλαποῦται, Πετμεζέοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἑπομένως, τὸ ἱστορικὸν κει-

μήλιον τῆς ἱερᾶς εἰκόνος τοῦ Τριμόρφου εἶναι τὸ μόνον ἀπομεῖναν σύμβολον τοῦ στενοῦ ἐθνικοῦ δεσμοῦ τῆς Ζακυνθινῆς ψυχῆς μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Παρὰ τὸν Ναὸν τοῦτον ἐτάφη καὶ ἡ Αἰκατερίνη σύζυγος τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, τελευτήσασα ἐν Ζακύνθῳ τὴν 10ην Αὐγούστου 1820, τῆς ὁποίας τὰ ὀστᾶ μετεκομίσθησαν κατὰ τὸ 1836 εἰς Καρύταιναν ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ της Γενναίου.

Ἐπηκολούθησε προσφώνησις τοῦ Νομάρχου κ. Καλογεροπούλου, χαρακτηρίσαντος τὴν πραγματοποιηθεῖσαν πρώτην ἀντισεισμικὴν ἀνοικοδόμησιν ἐν τῇ πόλει ὄχι ὡς ἀπαίτησιν μόνον τοῦ Ζακυνθινοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὡς ἀξίωσιν ὅλου τοῦ Ἔθνους. Ἐζήτησε δὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἔργου ἀπὸ τὸν παριστάμενον Μητροπολίτην Ζακύνθου Κον Χρυσόστομον καὶ ηὐχαρίστησε τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν τῶν Ἰονίων Νήσων Συνταγματάρχην κ. Παυλίδην ὡς καὶ τὸν Διοικητὴν τοῦ 701 Τ. Μ. κ. Στ. Πιπερόν, καθὼς καὶ τοὺς κ. κ. Ν. Α. Βαρβιάνην, διὰ τὴν διάσωσιν καὶ διαφύλαξιν τῶν ἐθνικῶν κειμηλίων, καὶ Χ. Ἀγιάνογλου καὶ Π. Νινιόν, Νομομηχανικούς, διὰ τὴν ἐκπόνησιν τοῦ ἀντισεισμικοῦ σχεδίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ὑπὸ τῆς Νομομηχανικῆς Ὑπηρεσίας.

Ἐπίσης ηὐχαρίστησε τὰ ἁρμόδια Ὑπουργεῖα Οἰκισμοῦ καὶ Δημοσίων Ἔργων διὰ τὴν δωρεὰν παροχὴν τῶν χρησιμοποιηθέντων ὑλικῶν.

Κατόπιν ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου Κος Χρυσόστομος ὡμίλησε καταλλήλως περὶ Φιλικῆς **Ἑταιρίας, ἀποτελουμένης ἐκ** τεκτόνων καὶ μὴ τοιούτων, ἀλλ' εὐσεβῶν καὶ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ὁ δὲ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου κ. Σπ. Δεσύλλας ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Ἐνετειχίσθη ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνοικοδομήσεως, ἐνεπίγραφος πλὰξ ἀναφέρουσα τὴν ὑπὸ τοῦ 701 Τάγματος Μηχανικοῦ ἀνέγερσιν. Δὲν κατέστη ὅμως δυνατὸν νὰ ἐντειχισθῇ ἡ προηγουμένη, καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ μαρμαρίνη ἐνεπίγραφος πλὰξ ἀναγράφουσα «ἀνῳκοδομήθη ἐν ἔτει 1925 πρωτοβουλίᾳ καὶ φροντίδι τῆς Ἀγγλικῆς Στοᾶς Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς ἀριθ. 880 δαπάνῃ τῶν ἐλευθέρων τεκτόνων».

Παρηγγέλθη καὶ θέλει ἐντειχισθῇ ἑτέρα πλὰξ ὁμοία πρὸς τὴν καταστραφεῖσαν. Ἡ ἱστορικὴ Στοὰ Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς ὑπ' ἀρ. 880 ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 1814 διετήρησεν ἀπαραμείωτον τὴν ἐθνικήν της συνείδησιν καὶ τὴν πατριωτικήν της δρᾶσιν ἀλληλοδιαδόχως καὶ ὑπὸ τὰς τρεῖς μετονομασίας της «Ἀναγεννηθεὶς Φοῖνιξ», 1815, «Ἀστήρ», 1860, καὶ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς ὑπ' ἀριθ. 880» 1862. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σημερινὰ μέλη τῆς Στοᾶς ἔκριναν ἐπιβαλλόμενον καθῆκον, ὡς ἔπραξαν καὶ κατὰ τὸ 1925 καὶ σήμερον νὰ μὴ

παραλείψουν πᾶσαν δυνατὴν ἐνέργειαν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Φιλικῶν (ὅστις Ναὸς κατὰ τὸ 1664 ἐκαλεῖτο μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἰδιοκτήτου Ρωμανοῦ, κατὰ δὲ 1679 τοῦ τότε ἰδιοκτήτου Γεωργίου Λατινου) καὶ νῦν ὑπὸ τῶν Ζακυνθιων και τῶν ἄλλων Ἑλλήνων γνωστὸς ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ

Εἰς τὴν προσπάθειάν της ταύτην ἡ Στοὰ Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς συνήντησεν ὁμόφωνον τὴν ἀρωγὴν τοῦ Νομάρχου Ζακύνθου κ. Κ. Καλογεροπούλου, τῆς Στρατιωτικῆς Ἀρχῆς καὶ ὅλων τῶν Ἀρχῶν, καθὼς καὶ σύμπαντος τοῦ Ζακυνθίου Λαοῦ, διότι εἶναι γνωστὴ καὶ πανθομολογουμένη ἡ ἄμεσος σχέσις τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα Τεκτονισμοῦ μετὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

Τὸ παρὸν Πρακτικὸν ὑπογράφεται ὡς ἕπεται:

Ὁ Ζακύνθου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, Μητροπολίτης Ζακύνθου

ΚΩΝ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Νομάρχης Ζακύνθου

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΔΑΝΙΗΛ Γιγάντες, Ἡγούμενος Ἱερ. Μονῆς Ἁγίου Διονυσίου.

Λ. ΠΑΥΛΙΔΗΣ, Συνταγματάρχης Μηχανικοῦ, Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Σεισμοπλήκτων Νήσων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΡΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Ταγματάρχης, Διοικητὴς Χωροφυλακῆς Ζακύνθου.

ΚΩΝ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δημαρχῶν Ζακυνθίων.

ΣΠΥΡ. ΣΙΓΟΥΡΟΣ - Δεσύλλας, Ἀντιπρόεδρος Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ζακυνθίων.

ΦΩΤΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Ἐπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων Ζακύνθου.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ, Γυμνασιάρχης Ζακύνθου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΓΑΔΟΥΚΑΣ, Τοπικὸς Ἔφορος Προσκόπων Ζακύνθου.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΑΡΠΑΡΙΑ, Τοπικὴ Ἔφορος Ἑλληνίδων Ὁδηγῶν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΤ. ΒΑΡΒΙΑΝΗΣ, ἐκπρόσωπος Τεκτονικῆς Στοᾶς «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς ὑπ' ἀριθ. 880» καὶ μέλος Ἐπιτροπῆς Διατηρήσεως Ἱστορικῶν Μνημείων.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ὡς συντελεστὴς προόδου τῆς ἀστροναυτικῆς

Τῆς κ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΣ ΣΤΕΛΛΑΚΑΤΟΥ

«Οὐδὲν ἐν τῇ πράξει, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ φαντασίᾳ»

Ἄναυδος μένει σήμερον ὁ ἄνθρωπος ἀντικρύζων τὴν ἁλματώδη ἀνάπτυξιν τῆς διαστημικῆς ἐπιστήμης καὶ τὰς ἐκπληκτικὰς εἰς τὴν κυριολεξίαν ἀνακαλύψεις καὶ ἀποκαλύψεις της, αἱ ὁποῖαι κατήργησαν τὰ σύνορα τῆς φαντασίας καὶ ἀνέδειξαν τὸ χθεσινὸν ἀπίθανον καί ὄνειρον εἰς μεγαλειώδη πραγματικότητα.

Καὶ διερωτᾶται: ποίας δυνατότητας περικλείει τὸ πνευματικὸν κύτταρον καὶ ποῦ τείνει νὰ φθάση ἡ καταπληκτικὴ ἐξελίξεων τεχνολογία τῆς ἐποχῆς μας;

Παρεβιάσθησαν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τοῦ 20οῦ αἰῶνος αἱ πῦλαι τοῦ σύμπαντος διὰ τὰς ὁποίας ἐπιστεύετο μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὅτι θὰ ἀποτελοῦν τὸ «ταμποῦ τῶν αἰώνων».

Ἡ ἀσίγαστος περιεργεια τῆς ψυχῆς του, ἡ μαγεία καὶ ἡ ἕλξις τοῦ ἀγνώστου ποὺ τὸν προσμένει πίσω ἀπὸ τὰς διανοιγομένας πύλας, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, θὰ τὸν φέρουν ἀπρόσκλητον ἐπισκέπτην εἰς ἄλλους κόσμους καί πιθανῶς ἐξωγηΐνους πολιτισμούς.

Ἡ 4η Ὀκτωβρίου 1957 εἶναι ἱστορικὴ καὶ ἀνεπαναλήπτως μεγαλειώδης δια τὴν ἀνθρωπότητα ἡμέρα, διότι κατ' αὐτήν, ἡ πλέον πολύπλοκος καὶ πολυσύνθετος μηχανὴ ἡ ὁποία ἐξῆλθε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης χειρός, ἐστάλη εἰς τὸ Διάστημα προπομπὸς τῶν κατοίκων τοῦ πλανήτου μας καὶ ἀνιχνευτὴς τοῦ Σύμπαντος.

Ἀκολουθοῦν αἱ ἐπηνδρωμέναι πτήσεις, οἱ «περίπατοι» καὶ τὰ «ραντεβοῦ» εἰς τὸ διάστημα καὶ ἡ

πρόσφατος ἐπιτυχὴς περιφορὰ διαστημοπλοίου μὲ πλήρωμα, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων πέριξ τοῦ φυσικοῦ δορυφόρου τῆς γῆς μας, ἡ ὁποία ἐξουδετέρωσε, πλήρως, τὸ συναίσθημα τοῦ φόβου ποὺ κατελάμβανε τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλά, ἡ ἀνθρωπίνη προσπάθεια ἐστράφη καὶ εἰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας θέσεις τοῦ κοσμικοῦ χώρου.

Τὸ 1967, διαστημόπλοια ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἐνῶ τὸ 1965 ἄλλαι συσκευαὶ διαπιστώνουν διὰ πρώτην φορὰν ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἄρεως, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 225 ἑκ. μιλίων ἀπὸ τὴν Γῆν, ἀνέρχεται εἰς 10 μόλις μιλλιμπάρ.

Ὡς μαθηματικῶς βεβαία ἐξ ἄλλου προδιαγράφεται ἡ πρώτη «ἀπόβασις» εἰς τὴν Σελήνην, ἡ ὁποία ἐπιχειρεῖται ἐντὸς τῶν ἡμερῶν. Καί γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἔφθασεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τοιοῦτον βαθμὸν δυνατότητος καὶ ἐπιτυχίας; Καὶ πῶς προοιωνίζεται τώρα, μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος ἡ ὁριστικὴ εἴσοδός του εἰς τὸν χῶρον τοῦ θαύματος καὶ τοῦ μυστηρίου;

Βεβαίως, δὲν ἔφθασαν ἀπὸ τὴν μίαν στιγμὴν εἰς τὴν ἄλλην, οὔτε **ὡς ἐκ θαύματος ἢ διὰ μαγείας.**

Προϋπῆρξε μακρὰ περίοδος γιγαντιαίας προσπαθείας ὑποτάξεως τῶν στοιχείων αὐτῶν, εἰς τὴν σφαῖραν τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς πρακτικῆς τεχνικῆς ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δέ, γονίμου ἀναμίξεως, ἀναζυμώσεως καὶ κυοφορίας ὅλων τῶν γνωστῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ πνεύματος.

Ἡ σχέσις αὕτη μεταξὺ τοῦ χώρου τῆς τεχνολογίας ἢ τῆς διαστημικῆς ἐπιστήμης, γενικώτερον καὶ τοῦ χώρου τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πνεύματος, μὲ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὁραματισμοῦ τοῦ Ἰουλίου Βέρν, ἀπεδείχθη στενωτάτη. Αἱ δύο προαναφερθεῖσαι σφαῖραι εἶναι συγγενεῖς. Τὴν θέσιν αὐτὴν υἱοθέτησε καὶ ὁ σοφὸς Γερμανὸς καθηγητὴς Χέρμαν Ὄμπερθ, ὁ ὁποῖος ἔγραψε πρὸ καιροῦ, ὅτι «ἡ ἐπιστήμη τοῦ Διαστήματος, ἔχει μακρυνὸ πρόγονο τὸν μύθο καὶ τὴν φαντασία, πνευματικό της δὲ τέκνο εἶναι τὸ μυθιστόρημα».

Οὕτω, ἡ δόξα τῶν πρωτοπορειακῶν διαστημικῶν ταξειδίων, ἀνήκει ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν μυθιστορίαν.

Ἀσκοῦσα αὕτη ἓν εἶδος παιδαγωγίας καὶ χειραγωγήσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἀνύψωσε διὰ τῆς καλπαζούσης φαντασίας της εἰς ἀγνώστους κόσμους τῆς Θείας δημιουργίας καὶ τοῦ ἀγρίου μεγαλείου.

Μὲ βάσιν τὰ σύγχρονα ἐπιστημονικὰ δεδομένα, τὰς ἰσχυούσας γνώσεις εἰς τὸν τομέα τῆς τεχνικῆς καὶ τὴν συναρπαστικότητα τῶν ἐκφραστικῶν της μέσων, ἡ ἐπιστημονικὴ μυθιστορία κατώρθωσε νὰ ἐκθρέψη τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν μὲ τοιούτου εἴδους ὁραματισμούς.

Κατώρθωσεν ἐπίσης, νὰ προμυήση, νὰ προπαιδεύση καὶ ψυχολογικῶς νὰ προετοιμάση τὸν ἄνθρωπον, ὥστε ὁμαλῶς ἀπὸ τὸν

κόσμο τοῦ ἀνεφίκτου καὶ τοῦ ὀνείρου, νὰ μεταβῆ εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἐφικτοῦ καὶ τῆς πραγματικότητος.

Πρώτη ἡ ἐπιστημονικὴ μυθιστορία πραγματοποιεῖ τὸ μεγαλειῶδες πείραμα, ποὺ δὲν εἶχεν ἀποτολμηθῆ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τεχνολογίαν.

Πρῶτοι οἱ ἥρωές της, ζοῦν τὴν θαυμαστὴν περιπέτειαν τῶν διαπλανητικῶν ταξειδίων, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἡ φοβερὴ δοκιμασία των ξετρομάζει τὸν ἄνθρωπον καὶ βοηθεῖ τὴν ψυχήν του νὰ ἀντιμετωπίση κάποτε τὸ ἄγνωστον καὶ παρθένον σήμερον τῆς φυσικῆς καὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων.

Οὕτω τὸ ἐπιστημονικὸν μυθιστόρημα, ἔρχεται νὰ καλύψη μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐπιτακτικὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς μας. Τῆς ἐποχῆς, μὲ τὰς μεγάλας ἀνακαλύψεις καὶ τὰ ἰλιγγιώδη ἅλματα τῆς ἐπιστήμης καί τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ ἰδιότυπος ρόλος τοῦ ἐπιστημονικοῦ μυθιστορήματος, ἡ μεγάλη του μοναδικὴ προσφορὰ εἶναι μεταξὺ ἄλλων ὅτι ἐκλαϊκεύει τὰ σύγχρονα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης καὶ ζυμώνοντάς τα μὲ τὰ λογοτεχνικὰ μέσα ποὺ διαθέτει τὰ παρέχει ὡς εὔληπτον πνευματικὴν τροφὴν εἰς τὸ πολὺ ἀνειδίκευτον ἐπιστημονικῶς πλῆθος.

Χωρὶς δὲ νὰ κουράζη, χωρὶς νὰ καταπονῆ τὸν ἀναγνώστη, τὸν εἰσάγει μὲ τὸν τρόπον του εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ἐπιστήμης. Τὸν βοηθεῖ ν' ἀνέλθη εἰς ἄλλα πνευματικὰ ἐπίπεδα διάφορα ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς ζωῆς του. Εἰδικώτερον δὲ τὸ ἀστροναυτικὸν μυθιστόρημα μὲ τὰς ἀπαραιτήτους ἐπιστημονικὰς γνώσεις του παρέχει ἐκτὸς ἀπὸ τὴν βαθείαν μορφωτικήν του ἐπίδρασιν, πρωτοκαλλιεργεῖ εἰς τὰ πνευματικὰ ἐδάφη τοῦ ἁπλοϊκοῦ κυρίως ἀνθρώπου τὰ πρῶτα ἐπιστημονικὰ σπέρματα, πολύτιμον προσφορὰν εἰς τὸν τομέα τῆς ἀστροναυτικῆς καὶ τοῦ Διαστήματος.

Παραλλήλως, κεντρίζει τὴν περιέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ξεδιπλώνοντας τὶς πτέρυγες τῆς φαντασίας του διὰ μίαν κοσμικὴν πτῆσιν ἕως τὰς πύλας τοῦ μυστηριακοῦ Σύμπαντος.

Αἱ καταπληκτικαί ἐπιστημονικαὶ ἀνακαλύψεις εἰς τὴν Διαστημικὴν αἱ ὁποῖαι διεκδικοῦν, ἄλλωστε, τὸ προβάδισμα εἰς τὰς ἀνθρωπίνας ἐπινοήσεις, θὰ ἔμεναν ἄγνωστες καὶ ξένες διὰ τοὺς πολλούς, οἱ ὁποῖοι καθηλωμένοι εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τῶν ἐπιτεύξεων τῆς συγχρόνου Ἀστροναυτικῆς, ἐλάχιστον ἢ οὐδόλως θὰ ὑπωπτεύοντο τὰ γιγαντιαῖα ἅλματα τὰ ὁποῖα ἐπιτελεῖ.

Τοιουτοτρόπως, τὸ Ἀστροναυτικὸν μυθιστόρημα σχηματίζει τὴν γέφυρα ἡ ὁποία ἑνώνει τὰς δύο ἀντιθέτους ὄχθας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀγνοίας, καὶ σμικρύνει καὶ ἐξαλείφει τὸ ἄλλοτε μέγα χάσμα ποὺ ὑπῆρχε μεταξύ των.

Τὸ κενὸν αὐτό, κανένα ἄλλο ἴσως ἀνθρώπινο δημιούργημα δὲν δύναται νὰ καλύψη. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν μυθιστόρημα ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐπιτακτικὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς μας.

Οἱ ἐπιστήμονες λογοτέχνες ὅλων τῶν αἰώνων μὲ τὴν σφραγῖδα τῆς φαντασίας των ἔσχισαν τὸ πέπλο τοῦ μυστηρίου καὶ τοῦ δέους ποὺ ἐκάλυπτε ἑρμητικῶς τὰ μυστικὰ τῆς Φύσεως καὶ τοῦ Σύμπαντος.

Πρῶτοι αὐτοὶ ὤθησαν τοὺς ἐρευνητὰς νὰ τολμήσουν κατόπιν τὰ μεγάλα ἅλματα μέσα εἰς τοὺς κόσμους τῶν γοητευτικῶν των μύθων καὶ νὰ μετατρέψουν εἰς πραγματικότητα, ὅ,τι ἡ φαντασία των πρὸ πολλοῦ εἶχε συλλάβει.

Εἶναι αὐτοὶ ποὺ πρωτοσυνέλαβον μὲ τὰς εὐαισθήτους κεραίας των τὰ μηνύματα ἀπὸ τοὺς ἀσυλλήπτους χώρους τοῦ Σύμπαντος.

Οἱ ἐπιστήμονες λογοτέχνες μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ τοὺς πρώτους ἐκείνους ποιητὰς φιλοσόφους ποὺ ἐκινήθησαν μεταξὺ ἐκστάσεως καὶ λόγου, μὲ τοὺς μεγάλους δραματιστὰς τῶν Γραφῶν ποὺ προοιώνισαν τὴν ἐνανθρώπισιν τοῦ Θεοῦ, μὲ τοὺς πνευματικοὺς σκαπανεῖς καὶ προφήτας, ποὺ ἐνῶ οἱ ἴδιοι συνέλαβον πρῶτοι, δὲν διέθετον τὰ ἀπαραίτητα τεχνικὰ μέσα, τὰς γνώσεις, τὴν ἐμπειρίαν διὰ νὰ καταστήσουν χειροπιαστὴν τὴν σύλληψίν των. Καί οὕτω ἀναγκαστικῶς ἐσταμάτησαν εἰς τὰ σύνορα τοῦ μύθου.

Ἂς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι πρῶτοι οἱ τολμηροὶ Ἴωνες φιλόσοφοι ἀπ' τὰ βάθη τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος προσεπάθησαν μὲ τὸν νοῦ καὶ τὸ λογικόν των νὰ δώσουν ἐπιστημονικὴν ἑρμηνείαν, εἰς τὴν προέλευσιν τοῦ κόσμου καὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων, διότι δὲν τοὺς ἱκανοποιοῦσε πλέον ἡ μυθική.

Θέλησαν, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς των, ν' ἀποδείξουν, ὅτι ὁ κόσμος ἔγινεν ἀπὸ ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν. Παρεδέχθησαν, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπῆρξε μία μόνον οὐσία, ἥτις μὲ διαφόρους μεταβολάς της ἔγινε χῶμα, ὕδωρ, πῦρ, ἄστρα, ἥλιος, δένδρα, ἄνθρωποι.

Τὴν πρώτην αὐτὴν οὐσίαν, τὴν εἶπαν: «ἀρχήν».

Τὴν ἐφαντάσθησαν ὡς ὑλικὴν καὶ ὑπεστήριξαν ὅτι ὅλα ἔγιναν μὲ τὴν μεταβολὴν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, καὶ εἰς αὐτὴν θὰ ἐπανέλθουν ὅταν καταστραφοῦν.

Οὕτω, ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, πρωταρχικὴν οὐσίαν τοῦ Σύμπαντος θεωρεῖ τὸ ὕδωρ ποὺ δίδει παντοῦ κίνησιν, βλάστησιν καί ζωήν. Ὁ Ἀναξίμανδρος, τὸ ἄπειρον, δηλαδὴ κάτι τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν τὰ γνωρίσματα ἀλλὰ εἶναι ἀκαθόριστον. Ὁ Ἀναξιμένης, τὸν ἀέρα ποὺ ζωογονεῖ καὶ συγκρατεῖ τὸν κόσμον. Ὁ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, γεννεσιουργὸν οὐσίαν θεωρεῖ τὸ πῦρ. Κάτι τὸ ἀνήσυχον καὶ κινούμενον ποὺ κινεῖ καὶ μεταβάλλει τὸν Κόσμον. «Πάντα ῥεῖ, πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει».

Ὁ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, βάσιν τοῦ Σύμπαντος, θεωρεῖ τὸν ἀριθμόν.

Ὁ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, βλέπει ὅτι ὅλα εἰς τὸν κόσμον ἀποτελοῦν ἑνότητα, ὅλα εἶναι «Ἓν εἶναι τὸ πᾶν».

Ὁ Παρμενίδης ὁ

Ἐλεάτιος, εἰς τὴν αἰωνίαν κίνησιν καὶ ροὴν τοῦ Ἡρακλείτου ἀντιτάσσει τὴν ἀκινησίαν καὶ τὴν ἄρνησιν πάσης μεταβολῆς. Ἡ κίνησις καὶ ἡ μεταβολὴ εἶναι φαινόμενον, ἀπάτη. Ὁ κόσμος εἰς τὸ βάθος του μένει ἀκίνητος καὶ ἀμετάβλητος. Ὁ Δημόκριτος τέλος, θεωρεῖ τὸ ἄτομον ὡς πρώτην ὑπόστασιν τοῦ παντὸς καὶ καθίσταται ὁ πατὴρ τῆς ἀτομικῆς θεωρίας.

Ὅσον ἁπλοϊκαὶ καὶ ἂν φαίνωνται αἱ γνῶμαι τῶν ἀρχαίων αὐτῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων εἶναι φανερόν, ὅτι ὡδήγησαν ἀπὸ τὴν μυθολογικὴν στὴν ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν περὶ κόσμου.

Ἡ ἐπιστήμη τοὺς χρεωστᾶ τὴν γοητεία τοῦ μύθου ποὺ γαλούχησε τὰ νεανικά της χρόνια, διὰ νὰ ἀνδρωθῆ ὕστερον, σκλαβωμένη μὲν ἀπὸ αὐτὴν τὴν μυθικὴν γοητείαν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀστείρευτον λαχτάραν νὰ ζωντανεύση καὶ νὰ πλησιάση τὰ πλάσματά της.

Οὕτω καὶ τῆς συγχρόνου διαστημικῆς ἐπιστήμης, προπομπὸς καὶ κέντρισμα καὶ ἰσχυρὸς μαγνήτης ἕλξεως εἰς κόσμους αἰωνίου μυστηρίου καὶ μεγαλείου προϋπῆρξε τὸ ἐπιστημονικὸν μυθιστόρημα.

Ὅλως ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι μεγάλοι ὁραματισταὶ μυθιστοριογράφοι, μὲ τὰς ὑπερόχους συλλήψεις τῆς δημιουργικῆς των φαντασίας, ἤνοιξαν τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ἡ σύγχρονος διαστημικὴ ἐπιστήμη, διὰ νὰ πραγματοποιήση ὅ,τι ἐκεῖνοι, προπορευόμενοι τῆς ἐποχῆς των, προφητικῶς καὶ ἀξιοθαυμάστως εἶχον συλλάβει.

Ὁ Ἰούλιος Βέρν, (1882—1905) εἰς τὰ πλήρη φανταστικῶν περιπετειῶν, ἐρειδόμενα ὅμως ἐπὶ ἐπιστημονικοῦ ὑποβάθρου, πάμπολλα ἔργα του, περιέγραψε προφητικὰς ἐφευρέσεις καὶ ἐφαρμογάς, γενομένας πολὺ ἀργότερον.

Δὲν εἶναι δὲ τυχαῖον τὸ γεγονός, ὅτι οἱ διαστημικοὶ ἐπιστήμονες. ἐπέτυχαν τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ Διάστημα καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Γῆν, κατὰ παρόμοιον περίπου τρόπον μὲ ἐκεῖνον τῶν ἡρώων τοῦ Ἰουλίου Βέρν, οἱ ὁποῖοι ἐξετοξεύθησαν μάλιστα καὶ ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Φλωρῖδος, ὅπου εὑρίσκεται τὸ κοσμοδρόμιον Κένεντυ.

Τὸ ἐπηνδρωμένον φανταστικὸν διαστημόπλοιον τοῦ Ἰουλίου Βέρν, κινούμενον διὰ τῆς τεραστίας ὠστικῆς δυνάμεως, ὑπερνικᾶ τὴν ἕλξιν τῆς Γῆς, μεταφέρεται εἰς τὸ Διάστημα, ταξιδεύει εἰς τὸ ἀχανὲς ἄπειρον ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἐλλείψεως βαρύτητος καὶ πιέσεως, καὶ ἐπιστρέφει μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα εἰς τὴν Γῆν, προσθαλασσούμενον εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν.

Τὴν αὐτὴν ἀφετηρίαν, τὴν αὐτὴν πορείαν καὶ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον ἐπιστροφῆς, χρησιμοποιοῦν σήμερον καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ Διαστημικοί.

Οἱ σύγχρονοι δὲ λογοτέχναι, ἀπελευθερωμένοι ἀπὸ τὸ λογοτεχνικὸν «κόμπλεξ» ἔναντι τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων, μετὰ τὴν πρώτην ἐκτόξευσιν δορυ-

φόρου εἰς τὸ Διάστημα, ἀπὸ θαυμασμόν, ἀγάπην καὶ πάθος πρὸς τὴν διαστημικὴν τεχνολογίαν καλλιεργοῦν λίαν εὐδοκίμως τὴν ἐπιστημονικὴν μυθιστορίαν, μὲ ῥηξικέλευτα καὶ πρωτοποριακὰ ἔργα.

Πλήρως ἐνήμεροι ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτεύξεων τῆς ἐποχῆς μας, γνωρίζουν ἄριστα νὰ συνυφαίνουν τὸν μῦθον μὲ τὴν πραγματικότητα, τὸν ρωμαντισμὸν μὲ τὸν ρεαλισμόν, τὸν ἰδεαλισμὸν μὲ τὸ πρακτικὸν πνεῦμα, τὸ ἀνέφικτον μὲ τὴν θεωρίαν μὲ τὸ ἐφικτὸν εἰς τὴν πρᾶξιν.

Καὶ αὐτὸ δὲν σημαίνει βεβαίως, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ θεωρία μετεβλήθη εἰς ἑτερόφωτον καὶ ἑτεροκίνητον μεταμορφώνουσα τὰς ἀρχὰς καὶ ἀξίας τῆς ἐπιστήμης.

Ὄχι. Ἡ ἐπιστημονικὴ μυθιστορία τῆς ἐποχῆς μας, ἐμποτίζεται μέχρις ἑνὸς σημείου, ἀπὸ τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν μεθοδολογίαν καὶ ἐκμεταλλεύεται τὰ ἐπικαιρικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ παραμένει πιστὴ εἰς τὴν ἀποστολήν της, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Οὗτοι, διὰ τῆς θαυμαστῆς γονίμου φαντασίας των, προποθεύονται, συλλαμβάνουν τὸ ἀσύλληπτον, προσδιορίζουν στόχον, σχηματοποιοῦν τὸ νεφελῶδες καὶ ἀσχημάτιστον, δραματίζονται, ἐκστασιάζονται, γονιμοποιοῦν καὶ ἀναπλάθουν ἀστάθμητα στοιχεῖα τοῦ νοῦ, διὰ νὰ ἔλθη ὕστερον ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνολογία διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μέσων της καὶ νὰ δώσουν ὑλικὴν ὑπόστασιν εἰς τὰς ἐμπνεύσεις ἐκείνων.

Εἶναι εἰς ὅλους γνωστόν, ὅτι μυθιστοριογράφοι πρὶν ἀπὸ δεκάδας ἐτῶν ὡμίλησαν διὰ ταξίδια μεταξὺ τῶν ἄστρων τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ὕπαρξιν ὄντων εἰς ἄλλους πλανήτας. Ἀλλά, μόλις πρὸ μηνῶν, ὁ διευθύνων τὸ τμῆμα προκεχωρημένων διαστημικῶν μελετῶν καὶ σχεδίων τοῦ Ἀμερικανικοῦ Πενταγώνου, δόκτωρ Χέρμπερτ Φ. Γιόρκ, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς: Ἄλλα ὄντα, εἰς τὸ Σύμπαν, περισσότερον ἀνεπτυγμένα ἀπὸ ἐμᾶς, ἐπισκέπτονται αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένους ὁμόρους των. Ἴσως νὰ μᾶς ἐπισκέπτονται καὶ ἐμᾶς μὲ τοὺς ἱπταμένους δίσκους των, καί νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν μὲ ἄλλους τρόπους ποὺ δὲν γνωρίζομεν. Δὲν ἔχω τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν, ὅτι κάποια ἡμέρα εἰς τὸ ἐγγὺς ἢ ἀπώτερον μέλλον τὰ ταξείδια μέσα εἰς τὸν Γαλαξίαν μας καὶ εἰς ἄλλους Γαλαξίας, θὰ καταστοῦν ἐφικτὰ καὶ θὰ ἐπισκεπτώμεθα τοὺς ὁμόρους μας καὶ θὰ δεχόμεθα, κατὰ καιροὺς τὰς ἐπισκέψεις των.

Εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς ἐπιστημονικῆς μυθιστορίας σφυρηλατοῦνται καὶ χαλκεύονται τὰ μεγάλα σχέδια καὶ αἱ μεγάλαι ἐπινοήσεις τοῦ τεχνικοῦ καὶ πνευματικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Ἐκεῖ, ἀνοίγονται τὰ μεγάλα θεμέλια, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα θὰ οἰκοδομήση ἐν καιρῷ ἡ τεχνική, περισσότερον θαυμαστά, ὅταν θὰ διαθέτη τὰ κατάλληλα πρὸς τοῦτο μηχανικὰ μέσα.

Ἐὰν δέ, ἀποδειχθῇ ἀληθής, ἡ ἐσχάτως κυκλοφορήσασα πληροφορία διὰ τὴν θεωρίαν Εὐρω-

παίων (Γερμανῶν) καὶ Ἀσιατῶν (Ἰαπώνων) ἐπιστημόνων ὅτι αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν βαρύτητα καὶ ὑπὸ ὡρισμένας προϋποθέσεις ἐξουδετερώνουν ταύτην, τότε καταργουμένων τῶν σήμερον ἐν χρήσει θερμοχημικῶν καυσίμων, ἅτινα καὶ πλεῖστα δύσλυτα προβλήματα λόγῳ τοῦ βάρους των παρέχουν, τότε ὁ ἄνθρωπος τοῦ μέλλοντος, ὡς ἐλεύθερον πουλὶ θὰ ἵπταται ὄχι μόνον εἰς τὸ ἡλιακὸν σύστημα τὸ ἰδικόν μας, ἀλλὰ καὶ πέραν τούτου, κατὰ πολὺ μακρύτερον καὶ εὐρύτερον.

Βεβαίως, μὲ τὰ σημερινὰ τεχνικὰ μέσα, ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν Σελήνη, νὰ κατασκευάσῃ διαστημικὴν ἐξέδραν πέριξ τῆς Γῆς, νὰ ἐξαπολύσῃ τηλεκατευθυνόμενα διαστημόπλοια πρὸς τοὺς πλησιεστέρους πλανήτας, δυσκόλως ὅμως θὰ δυνηθῇ νὰ φθάσῃ μακρύτερον, λόγῳ τοῦ βάρους τῶν καυσίμων καὶ ἀναγκαίων προωστικῶν πυραύλων.

Μία ἀνθρωπίνη ἀποστολὴ εἰς τὸν Ἄρην, μὲ τὰ σημερινὰ δεδόμενα, θὰ ἀπαιτοῦσε κατὰ τὰς προβλέψεις τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1 κατασκευαστοῦ πυραύλων Ἀμερικῆς δόκτορος Βέρνερ Φὸν Μπράουν, δαπάνην ἥτις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ καλυφθῇ ἀπὸ τοὺς προϋπολογισμοὺς Ἀμερικῆς καὶ Ρωσίας ἡνωμένων.

Πραγματικὴ ἐπανάστασις εἰς τὸν τομέα τῆς Ἀστροναυτικῆς θὰ σημειωθῇ μόνον ὅταν ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπ' εὐθείας χρησιμοποίησις τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας ὡς κινητηρίου δυνάμεως.

Τότε, καὶ ἡ ἐξερεύνησις ὁλοκλήρου τοῦ ἰδικοῦ μας ἡλιακοῦ συστήματος θὰ καταστῇ δυνατή, καὶ ἡ πτῆσις πρὸς ἄλλα ἡλιακὰ συστήματα τουλάχιστον θεωρητικῶς, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιχειρηθῇ, ὑπὸ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν νὰ ἐπιτευχθῇ ταχύτης ἴση μὲ τὴν τοῦ φωτός, χρησιμοποιουμένων τῶν φωτονικῶν πυραύλων, τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Εὐγενίου Ζέγκερ, θεμελιωτοῦ τῆς μαθηματικῆς αὐτῆς θεωρίας, καὶ νὰ καταργηθῇ ὁ παράγων χρόνος.

Ἄλλως, ὁ ἄνθρωπος θὰ μείνῃ διὰ παντὸς αἰχμάλωτος τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος.

Διὰ τοὺς νέους δὲ τῆς ἐποχῆς μας, ἐποχῆς κατ' ἐξοχὴν κοσμογονικῆς καὶ ταραχώδους, καὶ ἀλληλοσυγκρουομένων, ἠθικῶν, πνευματικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν προσανατολισμῶν, τὸ ἐπιστημονικὸν μυθιστόρημα ἀποτελεῖ ἰσχυρότατον μαγνήτην ἕλξεως πρὸς τὸν κλάδον τῆς διαστημικῆς τεχνολογίας καὶ τεχνικῆς.

Τοῦτο, δὲν παρέχει εἰς αὐτοὺς μόνον πνευματικὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τρόπον εὔληπτον καὶ ἁπλοῦν τοὺς ἐνημερώνει πλήρως ἐπὶ τῶν συγχρόνων διαστημικῶν ἐπιτεύξεων τοῦ ἀνθρώπου, τοὺς ἐξοικειώνει μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν διαστημικὴν ὁρολογίαν, τοὺς κεντρίζει τὸ ἐνδιαφέρον δι' αὐτήν, καὶ τοὺς ὠθεῖ τέλος νὰ ἀκολουθήσουν τεχνικὰ ἐπαγγέλματα καὶ εἰδικώτερον κλάδον τῆς διαστημικῆς τεχνολογίας.

Ἑπομένως, τὸ ἀστροναυτικὸν μυθιστόρημα συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν δημιουργίαν εὐστα-

λῶν φυτωρίων, τὰ ὁποῖα θὰ τροφοδοτοῦν διαρκῶς μὲ νέον αἷμα τὸν κλάδον τῆς Ἀστροναυτικῆς, ἐξασφαλιζομένης πλήρως καὶ κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ, τῆς στελεχώσεως καὶ συνεχείας τῆς τιτανείας καὶ ὑπερόχου αὐτῆς προσπαθείας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς κατάκτησιν τοῦ διαστήματος.

Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν νέων τούτων διαθέτουν τὴν σφραγῖδα τῆς δωρεᾶς, ἀσφαλῶς θὰ ἀποτελέσουν τὴν μελλοντικὴν πλειάδα κορυφαίων ἐπιστημόνων τῆς Διαστημικῆς Τεχνολογίας.

Καὶ εἰς τὴν χώραν μας, κοιτίδα ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, ἀκένωτον δὲ δεξαμενήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤντλησαν πολιτισμὸν καὶ πρόοδον ὅλοι οἱ λαοὶ τοῦ κόσμου, καλλιεργεῖται σήμερα κατὰ τρόπον θαυμαστόν, ἡ ἐπιστήμη τῆς Ἀστροναυτικῆς καὶ τοῦ Διαστήματος.

Ἡ πατρὶς τοῦ Ἰκάρου καὶ τοῦ Δημοκρίτου, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑστερήσῃ ἔναντι τῆς πανανθρωπίνης αὐτῆς μεγαλειώδους προσπαθείας.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, καὶ ὅταν δὲν προπορεύεται ἡ Ἑλλάς, εἰς τὸν τεχνικὸν πολιτισμὸν λόγῳ ἐλλείψεως ὑλικῶν μέσων, προηγεῖται εἰς τὸν πνευματικόν, κατευθύνοντας καὶ φωτίζοντας ἄλλους μὲ τὸ ἀνέσπερόν της φῶς.

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ "ΟΜΟΙΟΠΑΘΗΤΙΚΗΣ"

Περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου συνῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν νῆσον Κῶ τὸ 24ον διεθνὲς συνέδριον τῆς «ὁμοιοπαθητικῆς», συστήματος θεραπευτικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐθεμελίωσεν ὁ Γερμανὸς ἰατρὸς κ. Σαμουὴλ Χάνεμαν. Κατὰ τὸ συνέδριον αὐτὸ ἀνεκοινώθησαν διάφοροι ἐργασίαι σχετικῶς μὲ τὰς τελευταίας ἐξελίξεις τῆς ὁμοιοπαθητικῆς.

Ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ ἀκολουθεῖ γραμμὴν ριζικὰ ἀντίθετον πρὸς τὴν παραδοσιακὴν Ἰατρικήν, ἡ ὁποία ἐξελίσσεται ὁλοένα εἰς πλέον λεπτομερεῖς «εἰδικότητες». Σ' αὐτὴν τὴν τάσι τῆς «ἀναλύσεως» καὶ τοῦ «καταμερισμοῦ» ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ ἀντιτάσσει τὴν θεωρία ὅτι ὁ ὀργανισμὸς εἶναι ἕνα ἑνιαῖον σύνολον, τοῦ ὁποίου ἡ θεραπεία θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεται δι' ἑνὸς καὶ μόνον φαρμάκου, τὸ ὁποῖον νὰ ξεριζώση ὅλα τὰ συμπτώματα «ταυτοχρόνως» καὶ εἰς βάθος, ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατή, ὁποιαδήποτε «μετάστασις» τῆς ἀσθενείας.

Ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ Ἰατρικὴ δὲν σταματᾶ στὴν θεωρία, ἀλλὰ φιλοδοξεῖ νὰ παρέχη στὸν γιατρὸ καὶ τὰ μέσα νὰ ἐπιτύχη αὐτὸ τὸ ἀξιόλογον ἀποτέλεσμα: Διαθέτει φάρμακα, τὰ ὁποῖα, ἔχοντα προκαλέσει πειραματικῶς ἕνα σύνολον συμπτωμάτων εἰς ὑγιᾶ ἄτομα, ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ θεραπεύσουν ἀσθένειες μὲ παρόμοια συμπτώματα.

Τὰ φάρμακα τῆς Ὁμοιοπαθητικῆς δὲν ἔχουν «τοξικότητα» ἢ «παρενέργεια», διότι εὑρίσκονται ἀραιωμένα εἰς μεγάλον βαθμόν, δηλ. ἀπὸ ἀραιώσεις 1 : 10.000.000 καὶ ἄνω.

Ὁ μηχανισμὸς τῆς δράσεώς των ἔχει ἐξηγηθῆ ὡς ἑξῆς:

Τὰ συμπτώματα ποὺ παρουσιάζει ἕνας ἀσθενής, ὅταν εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος ἀσθενείας, δὲν εἶναι παρὰ ἡ προσπάθειά του νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν (θεωρία τοῦ Selye).

Ἡ δημιουργία φλεγμονῆς, διαρροίας, ἐμέτου, ὑψηλοῦ πυρετοῦ κ.λ.π. δὲν εἶναι παρὰ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ὀργανισμὸς μάχεται ἐκείνην τὴν ὥραν. Διὰ τοῦ ὁμοιοπαθητικοῦ φαρμάκου, λοιπόν, ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐνίσχυσις τῆς προσπαθείας τοῦ ὀργανισμοῦ δι' αὐτὸ καὶ παρατηρεῖται μία ἐντελῶς προσωρινὴ ἐπαύξησις τῶν συμπτωμάτων, σὰν ἕνα εἶδος θεραπευτικῆς κρίσεως.

Διὰ νὰ δράση τὸ φάρμακον τῆς Ὁμοιοπαθητικῆς πρέπει νὰ ἔχη πράγματι προκαλέσει εἰς ὑγιεῖς, ὅ λ α τὰ συμπτώματα τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐὰν ἔχη προκαλέσει μόνον μέρος αὐτῶν, τότε τὸ φάρμακον δὲν θὰ δράση διόλου, καὶ ὁ γιατρὸς πρέπει πάλι νὰ μελετήση τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀσθενοῦς, διὰ νὰ ἀνεύρη ἄλλο κατάλληλον φάρμακο. Ἑπομένως συνάγεται ὅτι κάθε ἀσθενὴς χρειάζεται τὸ δικό του «ἀτομικὸ» φάρμακο.

Τὰ φάρμακα τῆς Ὁμοιοπαθητικῆς εἶναι ἁπλὲς οὐσίες ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸ φυτικόν, τὸ ζωικὸν καὶ τὸ ὀρυκτὸν βασίλειον. Ἡ κατεργασία των εἶναι λεπτὴ

καὶ πρωτότυπος: Ἐνῶ δηλ. τὰ διαλύματα ὑποβάλλονται σὲ ἀλλεπάλληλες ἀραιώσεις, δέχονται συγχρόνως διαδοχικὲς ἰσχυρότατες δονήσεις, ὥστε, διὰ τῆς συνεχοῦς κατατμήσεως τῆς ὕλης καὶ τῆς συγχρόνου δονήσεως, νὰ ἐνεργοποιοῦνται εἰς ἀπίστευτον βαθμόν.

Ἀνάλογα φαινόμενα ἐμφανίσεως ἐνεργείας μετὰ τὴν κατάτμησιν τῆς ὕλης, ἔχομε κατὰ τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου, ὅπως ἐπίσης συμβαίνει νὰ ἐμφανίζεται ἐνέργεια εἰς τὰ μόρια μιᾶς μάζης λευκωμάτων, ὅταν αὐτὴ ἡ μᾶζα κατατμηθῆ καὶ φθάση εἰς μοριακὴν κατάστασιν. Ἐνῶ δηλαδὴ τὰ μόρια, ἐφ᾽ ὅσον εὑρίσκονται εἰς τὴν μᾶζαν ἦσαν εἰς μίαν στατικὴν κατάστασιν, μόλις ἔπαψαν νὰ συνδέωνται τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο, ἀποκτοῦν μίαν αὐτόματον συνεχῆ κίνησιν, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κίνησις τοῦ Μπράουν».

Ἀνάλογον φαινόμενον ἐνεργοποιήσεως λαμβάνει χώραν καὶ κατὰ τὴν διεργασίαν τῶν ὁμοιοπαθητικῶν φαρμάκων, ὅπου ἐκλύεται καὶ διαποτίζει τὸν διαλύτην ἡ θεραπευτικὴ ἐνέργεια τοῦ φαρμάκου.

Κατὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς θεωρίας αὐτῆς, ἡ Ὁμοιοπαθητικὴ πιθανὸν νὰ προσφέρη τὴν τελικὴν λύσιν στὸ πρόβλημα τῆς ὑγείας τοῦ ἀτόμου πλήν, ὅμως, ἡ παραδοχὴ καὶ ἡ καθολικὴ ἐφαρμογή της ἀνήκει εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον.

ΕΙΡΗΝΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ-ΜΠΑΧΑ
Νευρολόγος-Ψυχίατρος

ΣΗΜ.: Εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται νὰ κατατοπισθοῦν περισσότερον ἐπὶ τοῦ θέματος, γνωρίζομεν ὅτι ἐκυκλοφόρησε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γεωργίου Βυθούλκα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ χρονικὸ τῆς Ὁμοιοπαθητικῆς».

Στοῦ πόνου τὸ κρεββάτι...

Θλῖψις — Πόνος,
σκυφτὸ τὸ κεφάλι...
Βουβὸ πέφτει τὸ δάκρυ
στῆς κώχης τὴν ἄκρη.

Σῶμα - ψυχὴ μέσα στὴν πάλη...
Ξάφνου φτερουγίζει
Ἡ Ἐλπίδα...
Πεταλουδίζει ἡ βλεφαρίδα

Κι' ἔρχεται ἡ ταπεινὴ
Ὑπομονή,
— Δῶρο θεῖο —
Κρίκος σφιχτὸς νὰ δέση
τὸ Πᾶν σὲ Ἕνα...

Κι' ἡ σκέψη λέει στὸ νοῦ — ποὺ
(βλέπει πιὸ βαθειὰ —
Τὸν λόγο τοῦ Πόνου
Δοκιμασία — Κάρμα..

Ἄγνωστε κι' ἀθώρητε καὶ Παν-
(ταχοῦ Παρὼν —
— Βαθειά μας — Σ' εὐχαριστῶ καὶ
(σ' εὐλογῶ

Δύναμί μας καὶ ούράνια ἐλπίδα,
ποὺ μᾶς γεμίζεις τὴν ψυχὴ
τυλίγοντας μὲ ὑπομονὴ
καὶ μὲ ὑπερκόσμιο Φῶς
τὸ μικρό μας Εἶναι...

ΖΕΤΤΑ ΔΟΥΚΑ

Ὠδὴ στὴ Φύση

Δὲν ἔχω τὴν πνοὴ τρανοῦ ποιητοῦ
τὴν Τέχνη Σου νὰ ὑμνήσω,
Κύριε καὶ Πλάστη μου...
Θέλω ἁπαλά, γλυκὰ καὶ ἁπλᾶ
τὸ θαῦμα Σου νὰ τραγουδήσω,
τὸ θάμπωμά μου στὸ χαρτὶ νὰ ζωγραφίσω...

Ὡς τὴν ψυχὴ βυθίζομαι σὲ ἀνθούς,
σὲ δεντροφυλλωσιὲς καὶ σὲ κορμούς.
Καὶ στοῦ οὐρανοῦ τὰ πετεινὰ
καὶ στοὺς ἀθώρητους τῶν ὠκεανῶν βυθούς,
σμίγω ζωὴ σὰν τὴν δική μου,
μὲ νόμους θαυμαστοὺς καὶ μυστικούς.

Σὰν νὰ μοῦ γνέφουν... καὶ νὰ μὲ καλοῦν.
Θρόισμα ἡ φωνή τους ἁπαλό,
τὸ χρῶμα τους ροδίζει γελαστὸ
καὶ βάλσαμο στὶς πίκρες μου ἡ πνοή τους,
ὄντας τὸ ἀγέρι τὰ φυλλώματα σαλεύει...
Γροικάω τὴ Δύναμί Σου στὴ φωνή τους
καὶ τ' ἀγαπῶ! Ὅλα σου!...
Καὶ ἄνθη καὶ δέντρα καὶ φυτὰ καὶ ζῶα.

Ἀτέλειωτη στὰ στήθεια μου ἡ στοργή.
Καὶ ὡς τρυφερὰ μὲ μάτια, μὲ ψυχὴ
καὶ μὲ καρδιά μου τὰ θωρῶ,
νιώθω βαθειά,
πὼς τὴ ζωὴ τὴν ἴδια μου ἀγαπῶ.

ΙΩΑΝΝΑ ΔΡΙΒΑ — ΜΑΡΑΒΕΛΙΔΟΥ

ΑΥΤΟΕΞΕΤΑΣΗ

Ὑπὸ **ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΙΒΟΥ**

Ἀνάγκη ἀπαραίτητη νὰ κάνωμε τακτικά, κάθε τόσο, τὸν ἀπολογισμὸ τῆς ὕπαρξής μας, νὰ διαπιστώνωμε τὴ στασιμότητα ἢ τὴν πρόοδό μας, τὰ κέρδη καὶ τὶς ζημίες μας, ἀκριβῶς ὅπως μιὰ ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση. Μᾶς λείπει ὅμως ἡ ἠρεμία γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ κι' ἡ αὐτοσυγκέντρωση. Μᾶς λείπει ἡ μοναξιά, ἡ μεγάλη εὐεργετικὴ μοναξιά, ἀπαραίτητη γιὰ τὴ γνωριμία καὶ τὴ συμφιλίωσή μας μὲ τὸ μέγα ἄγνωστο ποὺ λέγεται «ἑαυτός».

Μόνοι, μέσα σὲ βαθειὰ περισυλλογή, στραμμένοι στὰ ἔγκατα τοῦ ἐνδόμυχου κόσμου μας, σὲ μιὰ τολμηρὴ ἐνδοσκόπηση, ἐνώπιοι — ἐνωπίῳ, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ καταληφθοῦμε ἀπὸ ἀπόγνωση, ἀπὸ τρόμο, μπρὸς στὴν ἀσχήμια καὶ τὴ γυμνότητά μας, μπρὸς στὴ μικρότητα τῶν ἐνδιαφερόντων μας καὶ τὸ μάταιο σπατάλημα τῶν ἡμερῶν μας στὴν ὑπηρεσία τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν παθῶν μας. Μιὰ ζωὴ μονολιθικὴ στὴν τρομερὴ διαμόρφωσή της, γεμάτη ἀπὸ ζωϊκὸν αὐτοματισμὸ σ' ὅλες τὶς ἀντιδράσεις της.

Ἴσως ἡ στιγμὴ αὐτὴ τῆς ἀπόγνωσης καὶ τῆς ἀνησυχίας μπρὸς στὸν ἀληθινὸν ἑαυτό μας νἆναι ἡ πιὸ κατάλληλη γιὰ μιὰν ἀλλαγή, μιὰν ἐπανάσταση. Τὰ πέπλα ποὺ μᾶς τυφλώνουν ἕνα - ἕνα ν' ἀρχίσουν νὰ σχίζωνται, οἱ παρωπίδες τοῦ ἐγωϊσμοῦ νὰ παραμερίσουν, τὰ τείχη τῆς διαμόρφωσής μας νὰ ὑποχωρήσουν.

Κι' ὅμως, ἂν καὶ τὸ βλέπωμε, ἂν καὶ τόσο πολὺ τὸ ἐπιθυμοῦμε ν' ἀλλάξωμε, οἱ περισσότεροι λίγο ἀντιδροῦμε ἢ δὲν κάνομε τίποτε.

Δὲν κάνομε τίποτε ἀπὸ ἔλλειψη δύναμης καὶ θέλησης, ἀπὸ ἔλλειψη ἐσωτερικῆς πειθαρχίας καὶ τάξης, ἀπὸ ὀλιγοπιστία καὶ ὀλιγωρία, ἀπὸ ψυχικὴ νωθρότητα καὶ τεμπελιά, ἀπὸ νύστα θανάτου. Κι' ἡ ὕπαρξή μας λιμνάζει ἔτσι ἀκίνητη σὰν τὰ στεκούμενα, θολά, κοιμισμένα νερά.

* * *

Εἴμαστε βέβαιοι πὼς ἔχομε πολὺ προχωρήσει, πὼς βαδίζομε ἐπάνω στὴ στενή, ἀνηφορικὴ ἀτραπό, ὅταν ὅλα μᾶς ἔρχονται εὐνοϊκὰ καὶ βολικά. Μὰ ὅταν οἱ δοκιμασίες τῆς ζωῆς, οἱ μικρὲς ἢ οἱ μεγάλες, οἱ προσβολές, οἱ ἀδικίες χτυπᾶνε τὴν πόρτα μας, τότε διαπιστώνομε ξαφνα πόσο πίσω εἴμαστε ἀκόμη. Τότε βλέπομε πὼς ἀκόμη ἡ λεωφόρος μιλάει μέσα μας μὲ χιλιάδες φωνές.

Μέσα μας κι' ἡ λεωφόρος κι'

ἡ στενὴ ἀτραπός, δύο μεγάλα ἀντίρροπα ρεύματα.

Ἡ λεωφόρος εἶναι ἡ φωνὴ τῶν πολλῶν, τοῦ περιβάλλοντός μας, ἡ φωνὴ τῶν δικῶν καὶ τῶν φίλων μας. Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ παρελθόντος μας μὲ τὶς κεκτημένες συνήθειες καὶ τὴ μακροχρόνια προσαρμογή μας, κι' ὁλόκληρο τὸ Εἶναι μας ἕλκεται ἀκόμη πρὸς αὐτήν, ταλαντεύεται ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ τοὺς θορύβους της.

Ἐνῶ γιὰ νὰ βαδίσωμε σταθερὰ πάνω σ' αὐτὴ τὴ στενή, ἀνηφορικὴ ἀτραπό, τὴν λιγοπάτητη, τὴ γεμάτη κακοτοπιὲς καὶ παγίδες ποὺ πληγώνουν καὶ ξεσχίζουν τὰ πόδια μας, χρειάζεται θάρρος καὶ δύναμη, προσπάθεια συνεχὴς κι' ἀκατάβλητη, ἐπιμονὴ καὶ πίστη στὸν σκοπό, φωτεινὸ φάρο τοῦ μακρυνοῦ ταξιδιοῦ.

Μόνοι, ἐγκαταλελειμένοι, παραπατῶντας μὲς στὸ σκοτάδι, σκοντάφτωντας, μὲ πληγωμένα πόδια καὶ πόνους ἀφόρητους, χωρὶς νὰ στρεφώμαστε πίσω, χωρὶς νὰ μᾶς παρασύρη ὁ ἀντίλαλος τῆς μακρυνῆς λεωφόρου, ν' ἀνεβαίνωμε ἀδιάκοπα, χωρὶς ἀνάπαυση πάνω στὴ στενὴ ἀτραπό. Λέμε μόνοι... Μὰ πόσοι ἄλλοι θὰ πρέπει ἀσφαλῶς νὰ πορεύωνται μαζί μας, ἀπὸ ἄλλα αὐτοὶ παράλληλα μὲ μᾶς μονοπάτια, μὲ τὰ μάτια καρφωμένα πάνω στὸν ἴδιο σκοπό. Κάπου, κάποια Ἀθηνᾶ ἴσως, μᾶς παραστέκει στὸ δύσκολο ἀνέβασμα, κάποιος Ἥφαιστος μπορεῖ νὰ μᾶς ἐφοδιάση μὲ ὅπλα μυστικά, ἀκατάβλητα.

Θεολογία χωρὶς θεόν;

Τοῦ Nicola Abbagnano

Θεὸς δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ θὰ ὑπάρξη: αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημα τῆς νέας θεολογίας ἢ «θεολογίας δίχως Θεό», ἡ ὁποία ἀρχίζει νὰ παίρνη πλατειὰ διάδοσι στὶς διαμαρτυρόμενες χώρες. Θεὸς δὲν ὑπάρχει: δηλαδὴ δὲν ὑφίσταται ὡς ἀπόλυτος ἢ ὑπερβατικὴ πραγματικότης, ὡς μυστήριο ἢ πρόσωπο, ὡς δημιουργὸς τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ θὰ ὑπάρξη: δηλαδὴ θὰ πραγματοποιηθῆ ὡς ἔργο τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινότητος, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος μάθη νὰ ζῆ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Θεοῦ καὶ πραγματώση τὴν ἀγάπη ποὺ ἐκεῖνος ἐδίδαξε.

Αὐτὴ ἡ ἐσχατολογικὴ ἐλπίδα τῶν νέων θεολόγων ποὺ προβλέπουν, μὲ τὸ τέλος τοῦ σημερινοῦ κόσμου, ἕνα «Βασίλειο τῆς Χάριτος» στὸ ὁποῖο δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον πόλεμοι, ἀνισότητες καὶ ἀντιθέσεις, δὲν βρίσκει ὑποστήριξι στὴ σύγχρονη ἀνθρωπολογία καὶ κοινωνιολογία, ποὺ ρέπουν πρὸς τὴν ἀπαισιοδοξία ὡς πρὸς τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλά, παραδόξως, βρίσκουν κάποιο στήριγμα στὴ βιολογία καὶ κυρίως στὴ θεωρία τῆς ἐξελίξεως. Τὸν περασμένον αἰῶνα ἡ θεωρία αὐτὴ εἶχε υἱοθετηθῆ ἀπὸ τὸν θετικισμὸ ὡς ὅπλο ἐναντίον κάθε θρησκευτικῆς πίστεως: γιατί, ἐὰν ἡ ἐξέλιξις εἶναι ἱκανὴ νὰ δημιουργήση ἀπὸ τὴν νεκρὰ ὕλη τὴ ζωή, τὴ συνείδησι καὶ τὴν διάνοια, ποιός λόγος ὑπάρχει νὰ ἐπικαλούμεθα τὴν δημιουργικὴ δρᾶσι τοῦ Θεοῦ; Ἀλλὰ ὁ Μπέρξον ἑρμήνευε κιόλας τὴν ἐξέλιξι ὡς προϊὸν μιᾶς πνευματικῆς ἐνεργείας, ποὺ ὑπεισέρχεται στὴν ὕλη, τὴν ζωογονεῖ καὶ τὴν ὀργανώνει καὶ ἔτσι διεκήρυττε ὅτι ἡ πραγματικὴ λειτουργία τοῦ σύμπαντος εἶναι νὰ εἶναι «μία μηχανὴ ποὺ παράγει τοὺς Θεούς». Στὰ τελευταῖα χρόνια ἡ θεωρία τοῦ Γάλλου Ἰησουίτη Τεγιὰρ ντὲ Σαρντέν, ποὺ ἦταν καὶ διάσημος παλαιοντολόγος, κατέκτησε ἕνα ποσοστὸ βιολόγων. Κατὰ τὴν θεωρία αὐτή, ὁλόκληρος ὁ ζωντανὸς κόσμος εἶναι ἕνας μοναδικὸς ὀργανισμός, ποὺ ἀναπτύσσεται βαθμιαῖα ἀπὸ τὶς ἀπαρχὲς ἕως τὸ τελικό του σημεῖο. Τὸ σημεῖο αὐτό, τὸ ὠμέγα, πρὸς τὸ ὁποῖο τείνει, εἶναι μία Θεία Ὑπερσυνείδησις ποὺ θὰ περιλάβη καὶ θὰ συνενώση ἐντός της ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀφήνοντας, ὡστόσο, στὸν καθένα τους τὴν ἰδιαίτερή του ἀτομικότητα.

Ἡ καλὴ θέλησις τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ ἀδελφοσύνη θὰ κατευθυνόταν ἀπὸ τὸν ἴδιο προσανατολισμὸ τῆς ζωτικῆς ἐξελίξεως· αὐτὴ ἡ ἐξέλιξις δὲν μπορεῖ νὰ καταλήξη σ' ἕνα ἀδιέξοδο, δὲν μπορεῖ ν' ἀνακαιτισθῆ ἀπὸ διαμάχες καὶ πράξεις βίας, γιατί, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς καὶ σὲ ὅλη τὴν διαδρομή της, κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν τάσι να συνενώση, σὲ μιὰν ἀθάνατη ἀγάπη, ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γείτονες καὶ μακρυνούς, ζωντανοὺς καὶ νεκρούς.

Αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ λίγα μηνύματα ἐλπίδας ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν κάποια ἀπήχησι μέσα στὸ φαιὸ κλῖμα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐξελισσομένη πάνω στὸ μικρὸ καὶ ἀσήμαντο πλανήτη μας, ἡ ζωὴ κατώρθωσε νὰ περάση ἀπὸ τὶς ἁπλούστερες καὶ πρωτόγονες μορφὲς στὶς πολυσύνθετες καὶ πιὸ ἀρθρωμένες μορφὲς τῶν ἀνωτέρων ὀργανισμῶν καὶ ἐπέτρεψε στὸν ἄνθρωπο νὰ ἐπηρεάζη σὲ ὡρισμένον βαθμὸ τὶς συνθῆκες τοῦ περιβάλλοντός του, κατορθώνοντας νὰ τὶς ἀντιμετωπίζη μὲ περισσότερες πιθανότητες ἐπιτυχίας. Ἡ συνείδησις καὶ ἡ διανοια καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπο ἱκανὸ νὰ δημιουργῆ διαφόρους τύπους πολιτισμοῦ καὶ τρόπων ζωῆς, νὰ ὀργανώνεται σὲ ὁμάδες, μέσα στὶς ὁποῖες πολλαπλασιάζει τὴν ἱκανότητά του ν' ἀντιμετωπίζη μ' ἐπιτυχία τὴν πρόκλησι τοῦ περιβάλλοντος. Καὶ ἡ ἀδιάκοπη αὔξησις τῶν γνώσεών του τοῦ προσφέρει πάντοτε νέα μέσα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι αὐτῆς τῆς προκλήσεως.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι θετικοὶ παράγοντες, ἀλλὰ μποροῦν ἐπίσης νὰ ἐνεργήσουν —ὅπως καὶ ἐνεργοῦν— σὰν παράγοντες ἀρνητικοί. Οἱ διαφορὲς

Ὅλα αὐτὰ εἶναι θετικοὶ παράγοντες, ἀλλὰ μποροῦν ἐπίσης νὰ ἐνεργήσουν —ὅπως καὶ ἐνεργοῦν— σὰν παράγοντες ἀρνητικοί. Οἱ διαφορὲς

ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀνάμεσα στοὺς πολιτισμούς, ἀνάμεσα στὶς ἀνθρώπινες ὁμάδες, παρέχουν λαβὴ σὲ παρεξηγήσεις καὶ συγκρούσεις κάθε λογῆς. Ἕνα πρᾶγμα εἶναι βέβαιο: ὅτι κανένας ἄνθρωπος, καμμιὰ ἀνθρώπινη ὁμάδα δὲν μπορεῖ νὰ σωθῆ ἀπὸ μόνη της ἀπὸ τὴν καταστροφή: ἡ ἀπομόνωσις εἶναι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιατὶ μειώνει τὶς ζωτικὲς δυνάμεις ποὺ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπαυξάνει τὶς δυνατότητες συγκρούσεων. Ἀκόμα καὶ ἡ ἐλπίδα, ποὺ ἡ ἐξέλιξις τῆς ζωῆς μπορεῖ νὰ ἐνθαρρύνη καὶ νὰ ἐμπνεύση γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου κρέμεται ἀπὸ μιὰ λεπτὴ κλωστή: Ἀπὸ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ λαμβάνη ἀποφάσεις λογικὲς καὶ ρεαλιστικές, νὰ διανοῆται καὶ νὰ θέτη σ' ἐφαρμογὴ συγκεκριμένα σχέδια, ποὺ ἂν δὲν ἀνοίγουν τὶς πόρτες μιᾶς νέας Ἐδέμ, μιᾶς ζωῆς γεμάτης εὐτυχία, τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἐξαλείψη ἢ νὰ μειώση τὰ ἰσχυρότερα κίνητρα τῆς πάλης, τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ἀπελπισίας.

NICOLA ABBAGNANO

«Ἐλεύθ. Κόσμος», 19 Ὀκτ. 1969

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Κρεμλῖνο

Ἔγχρωμη ἀμερικανικὴ ὑπερπαραγωγὴ μὲ σκηνοθεσία τοῦ Μάικλ Ἄντερσον ἀπὸ τὴν νουβέλλα τοῦ Μόρρις Γουὲστ «Στὰ χνάρια τοῦ Μεγάλου Ψαρᾶ». Πρωταγωνιστοῦν: Ἄντονυ Κουὴν (ὁ Ρῶσος Πάπας Κύριλλος), Λῶρενς Ὀλίβιε (Ρῶσος πρωθυπουργός), Ὄσκαρ Βέρνερ (Τέλεμοντ, διπλωμάτης τῆς Ἁγίας Ἕδρας), Νταίηβιντ Τζάνσεν (ρεπόρτερ τῆς τηλεοράσεως), Τζὼν Γκίλγουντ (ὁ Πάπας ποὺ ἀντικαθιστᾷ ὁ Κύριλλος), Βιττόριο ντὲ Σίκα (Καρδινάλιος Ριναλντι), Λέο Μὰκ Κὲρν (Καρδινάλιος Λεόνε) κλπ.

Ἡ ἱστορία, ὑποτίθεται ὅτι διαδραματίζεται στὸ προσεχὲς ἢ τὸ ἀπώτερο μέλλον, ὅπως τὰ ἔργα τῆς «ἐπιστημονικῆς φαντασίας». Σὲ μιὰ κρίσιμη γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα στιγμὴ (τὰ 800 ἑκατομμύρια τῶν Κινέζων ποὺ λιμοκτονοῦν, εἶναι ἕτοιμα νὰ δεχθοῦν ὡς μόνη λύσι τὸν πόλεμο) ὁ πλήρης φρονήσεως πρωθυπουργὸς τῆς Ρωσίας ἀπελευθερώ-

νει τὸν συμπατριώτη του καθολικὸ ἐπίσκοπο Κύριλλο ποὺ ἐπὶ μία εἰκοσαετία ἐξέτιε στὴν Σιβηρία μιὰ ποινὴ καταναγκαστικῶν ἔργων στὴν ὁποία τὸν εἶχε καταδικάσει τὸ καθεστώς. Τὸν Κύριλλο παραλαμβάνει ὡς διπλωματικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ Βατικανοῦ ὁ κληρικὸς Τέλεμοντ, ἐθνολόγος «ποὺ τὸ πρόβλημα τῶν μεγάλων λιμῶν τῆς Ἀσίας τὸν ἔκανε φιλόσοφο» καὶ τοῦ ὁποίου τὰ συγγράμματα, ἐπειδὴ θεωροῦνται «κάπως» αἱρετικὰ δὲν ἔχουν δημοσιευθῆ. Στὴ Ρώμη ὁ Κύριλλος ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ ἀντιμετωπίζει δημοσιογράφους, τηλεόρασι καὶ καρδινάλιους, δίνει τὴν ἐντύπωσι ἀνθρώπου ποὺ οἱ δοκιμασίες δὲν τὸν ἔχουν λυγίσει, τὸ ἐναντίον παρουσιάζει ἕνα κρᾶμα ἀγωνιστικότητος καὶ ταπεινωσύνης τὸ ὁποῖο ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἰδιαιτέρως ἐκείνη τὴν στιγμὴ τὸ χρειάζεται.

Ἐνῶ ὁ φίλος του ἱερέας Τέλεμοντ μὲ τὴν πολλὴ ριζοσπαστικὴ γιὰ τὰ γοῦστα τῶν κύκλων τοῦ Βατικανοῦ σκέψι ἀνακρίνεται ἀπὸ ἕνα εἰδικὸ συμβούλιο, ὁ παλιὸς Πάπας ποὺ εἶχε χειροτονήσει καρδινάλιο τὸν Κύριλλο πεθαίνει, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν θεαματικὴ κηδεία του, τὸ Κονκλάβιο τῶν καρδιναλίων κλείνεται κατὰ τὴν παράδοσι στὸ Βατικανὸ ὅπου θὰ συνεδριάζη ὡς νὰ ἐκλέξη τὸν νέο Πάπα. Ὕστερα ἀπὸ πολλὲς ἄκαρπες συνεδριάσεις, ἀπροσδόκητα ὁ ζυγὸς κλείνει πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κύριλλου ὁ ὁποῖος ἐκλέγεται σχεδὸν παμψηφεί. Εἶναι ὁ πρῶτος μὴ Ἰταλὸς καὶ ὁ πρῶτος Ρῶσος Πάπας. Καὶ ὁ τρόπος ποὺ «φοράει τὰ παπούτσια τοῦ Ψαρᾶ», περπατάει δηλαδὴ στὰ χνάρια τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, δείχνει μιὰ νέα ἀντίληψι ὡς πρὸς τὰ χρέη τοῦ πνευματικοῦ ἡγέτη 800 ἑκατομμυρίων καθολικῶν. Εἰσακούοντας τὴν παράκλησι τοῦ Ρώσου πρωθυπουργοῦ Καμένεβ, θὰ συναντηθῆ μὲ τὸν «ἡγέτη» τῶν Κινέζων γιὰ νὰ μεσολαβήση γιὰ τὴν εἰρήνη. Καὶ τὴν ἡμέρα τῆς μεγαλειώδους ἐπίσημης στέψεώς του θὰ ἀναγγείλη στὸ ποίμνιό του ποὺ κατακλύζει τὴν μεγάλη πλατεῖα μπροστὰ στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τὴν ἀπόφασί του νὰ διατεθοῦν ὅλα τὰ πλούτη καὶ ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἀνακούφισι τῶν φτωχῶν λαῶν τοῦ τρίτου κόσμου.

Ἡ σύντομη αὐτὴ περίληψι ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναγκαστικὰ λείπουν ὅλα τὰ «προσωπικὰ» ἐπεισόδια, καθὼς κι' ἐκεῖνα ποὺ ξαλαφρώνουν ἢ κάνουν πιὸ γραφικὴ τὴν διήγησι εἶναι ὡστόσο ἀρκετὴ γιὰ νὰ δείξη ὅτι πρόκειται γιὰ ἕνα εἶδος ἐπιφυλλίδας ὅπου τὰ καλὰ αἰσθήματα ἔχουν τὴν δύναμι νὰ ἐξουδετερώνουν καὶ τὶς πιὸ πολύπλοκες πραγματικότητες, καὶ ὅπου οἱ ἄνθρωποι, τὰ κίνητρά τους, ἡ δρᾶσι τους, σκιτσάρονται μ' ἕναν τρόπο ἐντελῶς γραμμικό, μονοεπίπεδο, ὅπως ἁρμόζει στὶς κινηματογραφικὲς ὑπερπαραγωγὲς καὶ τὰ «μπὲστ σέλλερς» ποὺ μὲ τὶς ὑπεραπλουστεύσεις τους καὶ τὴν ἀφέλειά τους ὑπόσχονται «ψυχαγωγία χωρὶς ταλαιπωρία». Κατὰ τὸ πρότυπο τῶν «Τριῶν σωματοφυλάκων» πάντοτε, ὅπου τὰ αἰσθήματα εἶναι εὐγενῆ καὶ γενναῖα, οἱ κακοὶ ξεχωρίζουν ἀπὸ τοὺς καλοὺς καὶ ὁ ἀναγνώστης ἢ ὁ θεατὴς ξέρει πολὺ καλὰ ποιοὺς ἀγαπᾶ καὶ ποιοὺς ἀπεχθάνεται...

Στὸν «Ἄνθρωπο», ἐν τούτοις, ὀφείλει κανεὶς ν' ἀναγνωρίση τὴν ἔλλειψι κακοῦ γούστου, μιὰ κάποια σεμνότητα στὴν διήγησι καὶ πραγματικὰ ἁγνὲς προθέσεις.

Τόσο ὁ συγγραφεὺς ὅσο καὶ ὁ σκηνοθέτης τῆς ταινίας, «συνέλαβαν» καὶ ἀπέδωσαν ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμεῖ καὶ εὔχεται τὸ συλλογικὸ ὑποσυνείδητο ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνθρώπων, ποὺ ζητᾶ ἀπὸ τοὺς θεσμοὺς ἐνεργέστερη παρουσία, ἀπὸ τοὺς κάθε λογῆς ἡγέτες μιὰ πιὸ γενναιόκαρδη, πιὸ ριζοσπαστικὴ ἀντίληψι καὶ δρᾶσι, καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ζωῆς, αἴσθημα εὐθύνης καὶ «παστρικώτερο» παιχνίδι...

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΛΚΑΝΗ

«Ἀπογευματινή», 2 Δεκ. 1969

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις ΧΡΗΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ε. Δ. Δανοπούλου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου: Αἱ συζητήσεις τοῦ κ. Λυρκείου.

Ἕνας ὀγκώδης τόμος περιλαμβάνει τὰ κείμενα ραδιοφωνικῶν συζητήσεων ἀπὸ τὸν Στρατιωτικὸ σταθμό, ποὺ ἔγιναν πρὶν λίγα χρόνια πάνω σὲ θέματα ἐπιστημονικά. Ἦσαν, κατ' ἀνάγκην, ἐκλαϊκευμένα. Ὡστόσο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τεχνοτροπία τῶν ἐρωταποκρίσεων, ποὺ σπάει τὸν πάγο ἀνάμεσα στὴν Ἐπιστήμη καὶ τὸ πολὺ κοινόν, καὶ τὶς ἁπλουστεύσεις, ὁ ὅλος χειρισμὸς τῶν θεμάτων ἐμφανίζει δύο μεγάλα προσόντα: Τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν προσπάθεια μυήσεως στὴν Ἐπιστήμη, κατὰ τρόπον ὥστε, ὄχι νὰ συσσωρευθοῦν ψυχρὲς γνώσεις, ἀλλὰ νὰ ἐμπεδωθῆ ἕνα γενικώτερο καὶ εὐρύτερο πνεῦμα, νὰ γίνη μιὰ ἀνώτερη καλλιέργεια. Ὁ κ. Καθηγητὴς ἐπιτυγχάνει στὴν ἀποστολή του, διότι στὴν διεξαγωγὴ θεμάτων, ὅπως ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ἄνθη, ἡ θερμοκρασία καὶ ἡ ζωή, ὁ κόσμος τῶν ζώων, τὸ ἔνστικτον, τὸ θυμικόν, οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες κ.ἄ., βρίσκει τὸν τρόπο, ὄχι μόνον νὰ τὰ διανθίση μὲ λεπτὸ χιοῦμορ, ἀλλὰ καὶ —κυρίως— νὰ τὰ ἐντάξη στὸν γενικὸ σκοπὸ τῆς πνευματικότητος. Τὴν πνευματικότητα, ἄλλως τε, τὴν πιστεύει ὡς ἕνα δρόμο πρὸς τὴν ἀλήθεια. Ἕναν ἀπὸ τοὺς σπουδαίους δρόμους... Καὶ τὸν ἄνθρωπο, τὸν πιστεύει ὡς «ψυχοσωματικὸν μεταφυσικὸν ὄν», ποὺ παίρνει μορφὴ ἀνάλογη πρὸς τὴν ἔνταση τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων τῆς ὑπάρξεώς του, ἐνῶ θεωρεῖ ὅτι τέλεια μορφὴ εἶν' ἐκείνη, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν σύνθεση τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων τῆς ὁλότητος. Ὑπηρετεῖ λοιπὸν τὴν πνευματικότητα. Καὶ τὴν ὑπηρετεῖ μὲ τρόπο ὑποδειγματικό.

Φυσικά, ἀπὸ ἕνα κείμενο προωρισμένο γιὰ ραδιοφωνικὴ μετάδοση δὲν δικαιοῦται νὰ περιμένη κανεὶς ἐπεκτάσεις ἔξω ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς «καθέδρας». Ἔτσι, στὸ θαυμάσιο κείμενο γιὰ τὴν ζωὴ τῶν χελιῶν, δίνει ὅ,τι ἡ Ἐπιστήμη ἔχει διαπιστώσει γιὰ τὴν μυστηριώδη «θάλασσα τῶν Σαργασσῶν» καὶ ἐκεῖ σταματᾶ. Δὲν μνημονεύει κἂν τὶς ὑποστηριγμένες ἀπὸ καιρὸ ἀπόψεις τῶν ἀποκρυφιστῶν γιὰ τὸν ἀπώτερο στὸν χρόνο λόγο τῶν χελιῶν νὰ πρα-

γιατοποιοῦν, ἐπὶ γενεὲς γενεῶν, τὴν πορεία ἀπὸ τὴν Εὐρώπη σ' αὐτὴ τὴ θάλασσα τῶν φυκιῶν στὴ μέση τοῦ Ἀτλαντικοῦ, γιὰ νὰ ἀφήσουν τὰ αὐγά τους καὶ νὰ ἑτοιμάσουν τὴν ἑπόμενη γενεά. Μερικοὶ ἀποκρυφισταὶ μιλοῦν γιὰ ἕναν πανίσχυρο ἀταβισμὸ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς «χαμένης ἠπείρου», τῆς Ἀτλαντίδος... Ἀλλά, ὁ κ. Καθηγητὴς περιορίζεται στὰ γεγονότα. Δὲν εἶναι ἄλλος ὁ προορισμός του. Καὶ τὸ ὅτι μιλοῦσε ἀπὸ σταθμὸ ραδιοφωνικὸ (καὶ ὄχι π.χ. ἀπὸ βῆμα αἰθούσης) εἶναι δικαιολογία ἐπαρκής. Ὁπωσδήποτε, αὐτὲς οἱ τεχνολογημένες «συζητήσεις», μὲ τὴν οἰκειότητα, τὸ δροσερὸ ὕφος, τὸν πλοῦτο τῶν γνώσεων καὶ τὸν στόχο τῆς πνευματικῆς καλλιεργείας, συγκροτοῦν μιὰ πολὺ ἀξιόλογη προσφορά.

Λεονὰρ ντὲ Βρίς: Τὸ βιβλίο τοῦ ἀτόμου. Μετάφρασις Μιράντας Μυράτ.

Ἕνα πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίο γιὰ τὸν «αἰῶνα τοῦ ἀτόμου». Ἀπευθύνεται βεβαίως ὄχι σὲ εἰδικοὺς ἐπιστήμονες, ἀλλὰ σὲ κάθε μορφωμένον ἄνθρωπο καὶ ἰδίως στὴν νεολαία, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρεται σήμερα, περισσότεραν ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, γιὰ τὶς σημαντικώτατες ἀνακαλύψεις στὸν τομέα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ποὺ ἐπλάτυναν τὸν ὁρίζοντα τῆς σκέψεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπέφεραν ἀφάνταστες μεταβολὲς στὸν τρόπο τῆς συγχρόνου ζωῆς. Ὅλες οἱ ἀνακαλύψεις τῶν δύο τελευταίων αἰώνων, ἀφοῦ γίνεται μιὰ ὡραία ἀναδρομὴ εἰς τὸ παρελθὸν ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν Δημόκριτο, περιγράφονται κατὰ τρόπον συναρπαστικὸν καὶ καταβάλλεται ἐπιτυχὴς προσπάθεια νὰ ἐξηγηθοῦν καὶ στοὺς ἀμυήτους τὰ μυστήρια τῶν Φυσικῶν Νόμων, μέσα στὰ ὁποῖα κατώρθωσε νὰ διεισδύση ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψις. Τὸ βιβλίο διακοσμεῖται ἀπὸ ἕνα πλῆθος ἐπεξηγηματικῶν εἰκόνων καὶ ἡ μετάφρασίς του ἀπὸ τὴν ἐξαίρετη καλλιτέχνιδα ἀπεκάλυψεν ἄλλον ἕνα ἀκόμη τομέα ἐπιτυχεστάτης ἐνασχολήσεώς της.

Λεφτέρη Ραφτόπουλου Κάτι ἀπ' τὴν Ἀμερική.

Βιβλίο ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων. Διακρίνεται γιὰ τὴν ἁπλότητα τῶν εἰκόνων, τὴν διεισδυτικότητα τῶν παρατηρήσεων καὶ γιὰ τὸν διάχυτο τόνο τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὑπάρχει μιὰ ζωντάνια στὸ ὕφος καὶ μιὰ ἀνθρώπινη ζέστα παντοῦ.

Ζέττας Δούκα : Ἀναμνήσεις τῆς Μυρτούλας.

Βιβλίο προωρισμένο γιὰ τὸν παιδόκοσμο. Γραμμένο μὲ ἀγάπη, ποὺ τὴν μεταγγίζει ἡ τέχνη τῆς συγγραφέως. Τὰ θέματα τοῦ ἀφηγήματος εἶναι προσεκτικὰ διαλεγμένα, γιὰ νὰ καλλιεργήσουν καὶ ἀναπτύξουν τὴν ἀγάπη πρὸς τὴ φύσι καὶ ὅλα τὰ ὄντα.

Ἄρη Χατζιδάκι: Ἀπὸ τὸ Φόδελε στὸ Τολέδο.

Κατὰ τὴν παρουσίασι τοῦ συγγραφέως, εἶναι «θεατρικὴ ἀνασύνθεση τῶν βιογραφικῶν στοιχείων» τοῦ μεγάλου ζωγράφου Ἔλ Γκρέκο. Ὁ συγγραφεὺς δέ-

χεται τὸ Φόδελε ὡς τόπο γεννήσεως τοῦ Θεοτοκόπουλου, γιατὶ ὁ σχετικὸς θρῦλος τοῦ φαίνεται περισσότερο πρόσφορος στὸ δραματικὸ σχῆμα. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἱστορικὰ ἀμφισβητούμενο στοιχεῖο, κατὰ τὰ ἄλλα, ὁ συγγραφεὺς ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴν παράδοσι καὶ ἀποδίδει θεατρικὰ τὸν ἀληθινὸ χαρακτῆρα τοῦ Ἔλ Γκρέκο, ὑπερήφανου, ἀτίθασσου, ἀγωνιστοῦ, στὶς ἐπαφές του μὲ τὸν βασιληὰ τῆς Ἱσπανίας, μὲ τὴν Ἱερὴ Ἐξέτασι καὶ ὅλο τὸ περιβάλλον του.

Β. Η. Βογιατζόγλου: Δανάη, 1966. Στὸν ἀστερισμὸ τῆς παρθένου, 1969.

Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «Δανάη» ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ σειρὰ συναισθηματικὰ ἀφιερώματα στὰ φυσιολατρικὰ πλαίσια ἑνὸς νησιοῦ, ἐνῶ ἡ ἄλλη συλλογὴ ἔχει ὡς πλαίσια κυρίως ἀρχαίους καὶ σύγχρονους ἐπαρχιακοὺς τόπους.

Ὁ ποιητὴς διακρίνεται, στὴν πρώτη ἰδίως συλλογὴ («Ἀγωνία», «Ὄνειρο στὴ θάλασσα» καὶ «Περιδέραιο») γιὰ τὴν περιεκτικὴ βραχυλογία, γενικώτερα δὲ ἀπὸ τὴν προσπάθεια δημιουργίας ξεχωριστοῦ ὕφους, μὲ τὴν χρῆσι λέξεων τῆς καθαρευούσης καὶ δὴ μετοχῶν (ἐπιλήσμων, λαθροβιοῦσα, μαρμαίρουσα λήθη κ. ἄ.). Ἡ δεύτερη συλλογὴ ἔχει μιὰ ἐπιγραμματικότητα. Παράδειγμα, τὸ «Μουσεῖο»:

> Μυστήριο τὸ αἴνιγμά τους διατηροῦνε οἱ κοῦροι,
> ἀρχαϊκοί, γιγάντιοι· στὸ ἀμυδρὸ χαμόγελό τους
> ἰσόβια ἡ θλίψη ἀκινητεῖ. Ἴσως κάποιας ἀγάπης
> ρίζες τοὺς κρατοῦν ἀκόμα μέγιστες,
> ἡρωϊκὲς μορφὲς ἀξεπέραστου κάλλους.

Λούλας Κωνσταντινίδου: Μάνας μορφὲς καὶ εἰκόνες.

Πλούσια, γενικά, ἡ θεματογραφία τῆς Μάνας. Ἀλλὰ σ' αὐτὴν τὴν συμπαθητικὴ συλλογή, ἀρχίζει μὲ μιὰ ἀσυνήθιστη κοσμογονικὴ εἰκόνα, μὲ τὸ ποίημα «Κραυγὴ τῆς Γῆς»: Κι' ἦταν τῆς μάνας γῆς κραυγή, γιὰ τὸ βλαστάρι, χλωμὸ κλωνάρι, νὰ στηριχτῆ ἀπ' τὴ ρίζα τὴν λεπτή...

Ἀνάλογη ποικιλία θεμάτων φανερώνεται καὶ μὲ τὰ ποιήματα, ποὺ εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ θεὲς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὴν τοῦ Χριστοῦ, ἕως τὴν ἁπλῆ καὶ Ἑλληνίδα Μάνα, τὴν Μητέρα ἀνώνυμη καὶ πολύμορφη μητέρα τοῦ λαοῦ.

Πλαίσια φυσιολατρικά, τόνοι ἁπαλοί, εὐγενικὰ αἰσθήματα καὶ μιὰ συνθετικὴ αἰσιοδοξία γιὰ τὴ ζωὴ ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς κ. Κωνσταντινίδου.

Στέλιου Κυριακίδη: Ἀκατοίκητες αὐγές.

Ὁ ποιητὴς ἔχει τὸ βαρὺ καὶ ἀπαισιόδοξο, ἀλλὰ τόσο φυσιολογικό, ὕφος πολλῶν νέων, ποὺ τοὺς πλημμυρίζει ἡ αἰσθηματικότης. Λίγες χαρακτηριστικὲς φάσεις: «Βραχήκαμε σ' ὅλες τὶς βροχές... πόσο μᾶς κούρασε ἡ

ζωή... πῶς θὰ μπορέσωμε νὰ ἀδειάσωμε τὴν δεξαμενὴ τῶν δακρύων, ποὺ μαζέψαμε στάλα — στάλα».

Ὡστόσο, ἡ βαθύτερη τάσις, ποὺ ἐκφράζεται στὸ ποίημα «Οἱ ταπεινοί», εἶναι ἡ ἀποδέσμευσις ἀπὸ τὶς καθιερωμένες ἰδέες καὶ ἡ περιφρόνησις τῆς ἡσυχίας ποὺ ἐκεῖνες προσφέρουν, ἡ περισυλλογὴ στὴν πνευματικὴ μοναξιά, γιὰ μιὰ ἐσωτερικὴ λύτρωσι. Γι' αὐτοὺς γράφει: «Δὲν ἀκολούθησαν ὁμάδες) δὲ φοβήθηκαν μόνοι) κι' αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία τους) ἀνάβλυζε τὴν ἀρετή). Ὑπῆρξαν δυνατοί) γιατὶ δὲν ἔκρυψαν) καμμιὰ ἀδυναμία τους».

Εὐαγγέλου Ν. Ἀσπιώτη: Νοσταλγικά.

«Ἡ φωνὴ τῆς καρδιᾶς, ἡ λαχτάρα τῆς ψυχῆς μὲ τὸ πέταγμα τοῦ νοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ποὺ πόνεσε, ποὺ ἀγάπησε, ποὺ νοστάλγησε πολὺ στὴ ζωή του» — κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς ποιητικῆς συλλογῆς, αὐτὸ εἶναι τὰ «Νοσταλγικά» του. Ἀφιερωμένα στὴν ἀγαπημένη πατρίδα του, τὴν Σῦρο. Δὲν εἶναι μόνον πατριδογραφικά. Δίνουν καὶ ἀνθρώπινα αἰσθήματα εὐγενικά, στὰ φυσιολατρικὰ πλαίσια ἢ στὶς μορφὲς τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων τοῦ νησιοῦ.

Κύπρου Χρυσάνθη: Δελφικὲς ἀμφικτυονίες.

Μονόπρακτο, ἀφιερωμένο σὲ μιὰ Κυπριακὴ ἄποψι τῆς Δελφικῆς παραδόσεως. Προβάλλει τὸ οἰκουμενικὸ ἰδεῶδες τῆς εἰρήνης καὶ συνεργασίας τῶν λαῶν.

Ἕνωση κι' ἀδελφότητα κι' εἰρή-
(νη τῶν λαῶν,
τὸ Δελφικὸ παγκόσμιο κέντρο
(κατεργάζεται
μὲ ἀγῶνες, συναντήσεις καὶ συ-
(νέδρια,
ἀνάμιχτα θρησκευτικά, πολιτικὰ
(κι' ἀθλητικά.

Ἀλλά, δὲν παραλείπει καὶ τὸ ἐσωτερικὸ μήνυμα τῶν Δελφῶν γιὰ τὴν ἀνώτερη πνευματικὴ καλλιέργεια καὶ μετουσίωσι.

Τὸν ἔρωτα τοῦ σώματος
ἅμα τὸν μεταπλάθεις
σ' ἔρωτα πνευματικό,
διπλᾶ κερδίζεις.

Καὶ στὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ πολυγράφου Κυπρίου διανοητοῦ διακρίνομε τὴν εὐχέρεια καὶ πλαστικότητα τοῦ στίχου, μαζὶ μὲ τὴν γλωσσικὴ προσφορά.

Τοῦ ἰδίου: Ἀέτιος Ἀμιδηνός.

Ἕνα μονόπρακτο ἀφιερωμένο στὸν ἀρχίατρο στὴν αὐλὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Τοῦ ἰδίου: Κύπριοι δειπνοσοφιστές.

Πρόκειται περὶ ὁμιλιῶν διαφόρων Κυπρίων ἐπιστημόνων καὶ διανοουμένων, μελῶν τοῦ ὁμίλου τῶν «δειπνοσοφιστῶν», οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅτι ὁ πνευματικὸς διάλογος εἶναι ἀποδοτικώτερος «σὲ στιγμὲς εὐφορίας» (στομαχικῆς). Τὰ θέματα ποικίλα καὶ ἐνδιαφέροντα.

Ἄννας Κοντογεώργη: Ἀστρικὴ μεταμόρφωση.

Ἡ ποιήτρια, τῆς ὁποίας ὁ προσανατολισμὸς εἶναι γνωστὸς

καὶ ἀπὸ προηγούμενη ἐργασία της, φαίνεται νὰ ἐννοῆ «ἀστρική μεταμόρφωση» τὴν ἐσωτερικὴ ἐκείνη ἀλλαγὴ στὸν ἄνθρωπο, σὰν ξεφύγη ἀπὸ τὴν δυνάστευση τοῦ ζωικοῦ στοιχείου («ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα γυρεύουμε τὴ ζωή») γιὰ νὰ κοινωνήση μὲ τὸ νόημα τοῦ κόσμου, ποὺ εἶναι ἡ ἑνότης τῶν πάντων («εἴμαστε ἕνα, χωρὶς τὸ χρόνο ποὺ σκλαβώνει, χωρὶς τὸ αὔριο, χωρὶς τὸ χτὲς καὶ τὸ σήμερα»).

Ἡ πορεία εἶναι ἐπίμονη καὶ ὀδυνηρὴ («Καθὼς περνούσαμε τὰ σκοτεινὰ φαράγγια τῆς ἀστρικῆς γῆς, ἡ σάρκα γέμιζε σκουριὰ καὶ τὰ δάκρυα γίνονταν πετρωμένα σκαλοπάτια»). Ἡ ἀναζήτησις τῆς λυτρώσεως φαίνεται μάταιη, ἀφοῦ «τὶς ἐλπίδες τὶς εἴχαν δεμένες οἱ τάφοι». Ἀλλά, ἡ ἐφιαλτικὴ σκηνογραφία θ' ἀλλάξη ὅταν ὁ ἄνθρωπος «μάθη νὰ μετρᾶ χωρὶς τὸ χρόνο», δηλαδὴ χωρὶς μέτρο τὴν μικρή του ἀτομικὴ ἀσημαντότητα, προσπαθώντας νὰ συλλάβη τὴν ἀπρόσωπη πραγματικότητα. Ὅταν κατορθώση νὰ σβύση κάθε ἀτομικὸ πόθο, θὰ πλησιάση «στὴν πηγὴ τῶν ἀστεριῶν».

Ἐπίσης «εἶναι μακρυὰ ἡ αναμονὴ γιὰ τῆς ψυχῆς τὸ ἀνέβασμα» στὸν κόσμο τῆς αἰώνιας ἀλλαγῆς...

Καθὼς βλέπομε, τὸ ἔργο τῆς ποιήτριας εἶναι μιὰ πρόκλησι γιὰ ἑρμηνεία. Ἴσως ἀποφεύγει νὰ γίνη σαφέστερη, γιατὶ πιστεύει ὅτι «κανεὶς δὲν ψήφισε ἀποτέλεσμα γιὰ σένα». Θὰ τὸ «ψηφίση» κανείς, ὁ ἴδιος, γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Ὁπωσδήποτε, τὸ ποίημα αὐτό, ποὺ ἔχει ἑνότητα θέματος σὲ διάφορες κλιμακώσεις, μαρτυρεῖ γιὰ τὸν πνευματικὸ κόσμο τῆς ποιήτριας.

1970:

15ον ΕΤΟΣ ΤΟΥ "ΙΛΙΣΟΥ„

Η ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ 60 ΔΡΑΧ.
('Εξωτερικοῦ $ 2,50)

Θερμῶς παρακαλοῦνται
οἱ ἀγαπητοὶ συνδρομηταὶ

Νὰ ΣΤΕΙΛΟΥΝ ΤΗΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥΣ
ἐντὸς τοῦ 'Ιανουαρίου 1970

ΚΑΙ

ΝΑ ΕΓΓΡΑΨΟΥΝ ΦΙΛΟΥΣ ΤΩΝ ἢ
νὰ μᾶς στείλουν διευθύνσεις ὑποψηφίων συνδρομητῶν, γιὰ νὰ τοὺς στείλωμε τεύχη - δείγματα, δωρεάν.

Ο «ΙΛΙΣΟΣ» ΕΧΕΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Βοηθῆστε την!

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ο ΑΠΟΛΛΩΝ 12 ΣΤΗ ΣΕΛΗΝΗ

Στὶς 6.22΄ τὸ ἀπόγευμα τῆς 14ης Νοεμβρίου (ὥρα Ἑλλάδος) ἕνας γιγαντιαῖος πύραυλος ἐξαπέστειλε στὸ ἀπέραντο διάστημα τὸ δεύτερο Σεληνόπλοιο «Ἀπόλλων 12» μὲ ἐπιβάτες τρεῖς, πάλι, ἀστροναῦτες, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο (Τσάρλς Κόνρατ καὶ Ἄλλαν Μπήν) ἀπεβιβάσθηκαν στὴ Σελήνη, ἐνῶ ὁ τρίτος (Ρίτσαρντ Γκόρντον) ἐκυβερνοῦσε τὸ κυρίως διαστημόπλοιον σὲ τροχιὰ γύρω ἀπὸ τὸν δορυφόρο τῆς Γῆς.

Ἂν καὶ ἡ δεύτερη αὐτὴ πτῆσις πρὸς τὴν Σελήνη εἶχε περισσότερο δραματικὸ χαρακτῆρα (μὲ τὸ κτύπημα κεραυνοῦ) καὶ εὐρύτερο ἐπιστημονικὸ στόχο (μεγαλύτερη παραμονὴ στὴ Σελήνη καὶ διεξαγωγὴ εἰδικῶν ἐργασιῶν), ἡ κοινὴ γνώμη τῆς ἀνθρωπότητος τὴν παρηκολούθησε μὲ μειωμένο ἐνδιαφέρον. Ἡ Σελήνη εἶχε ΗΔΗ κατακτηθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα 11». Τώρα, ἡ ἀνθρωπότης περιμένει ἄλλες, πιὸ δυνατὲς συγκινήσεις...

ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΥ ΦΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ

Κατὰ τὸ 1980 —ἐδήλωσεν ὁ διευθυντὴς τοῦ Κέντρου διαστημικῶν πτήσεων Η.Π.Α. Βέρνερ φὸν Μπράουν— θὰ πρέπει νὰ ἔχωμε ἕναν ἢ πολλοὺς διαστημικοὺς σταθμοὺς σὲ τροχιὰ γύρω ἀπὸ τὴν Γῆ, συναρμολογημένους ἀπὸ ὀχήματα, ποὺ θὰ ἔχουν τεθῆ σὲ τροχιὰ μὲ χωριστὲς ἐκτοξεύσεις. Οἱ διαστημικοὶ αὐτοὶ σταθμοὶ θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι κέντρα γιὰ ἔρευνες, ἐπικοινωνίες, μετεωρολογικὲς παρατηρήσεις, διάφορες κατασκευαστικὲς διαδικασίες καὶ γιὰ τὴν παρακολούθηση διαφόρων πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν πάνω στὴν Γῆ. Κατὰ τὸ 1985 καθένας ἀπὸ αὐτοὺς θὰ μπορῆ ἀνέτως νὰ στεγάζη περὶ τὰ 100 ἄτομα. Τὰ ταξίδια, μεταξὺ Γῆς καὶ διαστημικῶν σταθμῶν, θὰ γίνωνται μὲ πυραυλοκίνητα ἀεροπλάνα, πολλαπλῆς χρήσεως, ποὺ θὰ μεταφέρουν 15 ἕως 25 ἄτομα ἐπὶ πλέον τοῦ ἄλλου φορτίου.

Προγραμματίζονται, ἐξ ἄλλου, καὶ ἄλλα ταξίδια στὴ Σελήνη γιὰ τὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὸ 1970, ποὺ θὰ γίνουν μὲ πυραύλους «Κρόνος V» καὶ διαστημόπλοια τὰ ὁποῖα ἤδη κατασκευάζονται. Ἐάν, ἔπειτα ἀπὸ τὰ ταξίδια αὐτά, προκύψη ἡ ἀνάγκη γιὰ περισσότερες ἐξερευνήσεις τῆς Σελήνης, τότε θὰ μπορούσαμε νὰ δημιουργήσωμε, κατὰ τὸ 1980, μία ἢ περισσότερες ἡμιμόνιμες βάσεις πάνω στὴ Σελήνη.

Μέχρι τοῦ 1980 θὰ ἔχουν κατέβει ἐπίσης στὴν ἐπιφάνεια τοῦ Ἄρη μὴ ἐπηνδρωμένα διαστημόπλοια γιὰ δειγματοληψίες τοῦ ἐδάφους του καὶ θὰ ἔχουν γίνει οἱ προετοιμασίες γιὰ τὸ πρῶτο ἐπηνδρωμένο ταξίδι στὸν ἐρυθρὸ πλανήτη. Ἡ πρώτη ἐπηνδρωμένη προσεδάφισις στὸν Ἄρη θὰ μποροῦσε νὰ γίνη τὸ 1982, ἐφ' ὅσον φυσικὰ καθορισθῆ αὐτὸ σὰν βασικὸς ἐθνικὸς στόχος τῆς διαστημικῆς ἐξερευνήσεως.

Οἱ μὴ ἐπηνδρωμένες ἐξερευνήσεις τῶν ἄλλων πλανητῶν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος θὰ πολλαπλασιάσουν αἰσθητὰ τὶς γνώσεις μας γιὰ νὰ ἄλλα οὐράνια σώματα. Ἕνα ἢ δύο διαστημόπλοια, ποὺ θὰ ἐκτοξευθοῦν τὸ 1976-1978, ὅταν θὰ ὑπάρχη ἡ σχετικὴ δυνατότης ἐκτοξεύσεως «παράθυρο» στὸ Διάστημα, θὰ ἀρχίσουν τὸν μεγάλο γῦρο πρὸς τὸν Δία, Κρόνο, Οὐρανὸ καὶ Ποσειδῶνα, γῦρος ποὺ θὰ κρατήση δέκα περίπου χρόνια.

ΔΙΑ ΤΡΙΒΗΣ ΕΓΙΝΕ Η ΓΗ

Ἀπὸ τὴν περιδίνησι ἑνὸς νεφελώματος ἐκ κοσμικῆς ὕλης καὶ ἀερίων καὶ τοὺς στροβίλους ποὺ ἐδημιουργήθησαν καὶ ἐκινοῦντο περὶ τὸν Ἥλιον ἐσχηματίσθησαν, διὰ τῆς τριβῆς, οἱ συγκεντρώσεις ὕλης, ποὺ ἀπετέλεσαν τοὺς πλανήτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Γῆ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ «πρωτοπλαστικὴ» θεωρία, τὴν ὁποίαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἀνέπτυξε, εἰς τὸ Ἵδρυμα Εὐγενίδου, κατὰ τὸ Συμπόσιον «Ὁ Πλανήτης Γῆ», ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀστρονομίας κ. Δ. Κωτσάκης.

Τὸ δεῖγμα ἐκ τοῦ σεληνιακοῦ ἐδάφους —εἶπεν ὁ κ. Κωτσάκης— ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἡλικία τῆς Σελήνης εἶναι 3,5 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, τῆς Γῆς 4,5 καὶ τοῦ Ἡλίου 5 δισεκατομ. ἐτῶν. Ἡ Γῆ καὶ ἡ Σελήνη ἔχουν, πιθανῶς, κοινὴν καταγωγήν, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐξακριβωθῆ πληρέστερα ἀπὸ τὰ προσεχῆ διαστημικὰ ταξίδια.

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ

Ἕνα βιβλίο, «Οἱ ἑβραϊκοὶ μῦθοι», ποὺ ἔγραψαν ὁ γνωστὸς Ἄγγλος ποιητὴς καὶ κλασικὸς φιλόλογος Ρόμπερτ Γκραίηβς καὶ ὁ Ἰσραηλινὸς Ραφαὴλ Πατάϊ ἀποτελεῖ μιὰ πρωτότυπη ἑρμηνεία τοῦ κεφαλαίου Γένεσις τῆς Βίβλου καὶ ἕνα τολμηρὸ συσχετισμό της μὲ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς μύθους.

«Οἱ ἑβραϊκοὶ μῦθοι» ἀναφέρονται στὴ Γένεσι, τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ πέντε βιβλία τῆς Πεντατεύχου, ἀπὸ τὴν αὐγὴ τῆς Δημιουργίας ὣς τὴν μετανάστευσι στὴν Αἴγυπτο. Παραλλήλως πρὸς τὸ κείμενο παρατίθεται μιὰ ἀκριβὴς καὶ λεπτὴ σύγκρισις τῆς ἱερᾶς ἑβραϊκῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μὲ τάσι νὰ τονισθοῦν, ὄχι τόσον οἱ διαφορές, ὅσον οἱ συγγένειες. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο βρίσκεται ὁ νεωτερισμὸς τοῦ βιβλίου στὸν παραλληλισμὸ δύο μεγάλων πολιτισμικῶν παραδόσεων.

Ὅτι οἱ δύο αὐτὲς παραδόσεις συμπίπτουν σὲ ἀρκετὰ σημεῖα, φαίνεται, βεβαίως, ἐκπληκτικὸ

σὲ ὅλους ἐκείνους, ποὺ δὲν ἔρχονται σὲ συνεχῆ ἐπαφὴ μὲ τὰ ἱερὰ κείμενα. Οἱ εἰδικοί, ἀντιθέτως, δείχνουν νὰ μὴ ἐκπλήσσωνται. Πάντως, ἡ Βίβλος μοιάζει, ὕστερα ἀπὸ τὸν περίεργο αὐτὸ ὑπομνηματισμό, σὰν τοπίο κάτω ἀπὸ διαφόρους χρωματιστοὺς προβολεῖς.

Ἡ ἴδια θάλασσα, ἡ Μεσόγειος, ἔλουσε μὲ τὰ γαλανά, ἥσυχα, κύματά της καὶ τοὺς δύο πολιτισμούς. Εἶναι, φυσική, λοιπόν, ἡ ὕπαρξις ὁμοίων μύθων, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν εὐθύνη τῆς γυναίκας.

Ἡ Γένεσις ἀποδίδει στὴν Εὔα τὴν ἁμαρτία ποὺ προεκάλεσε τὴν πτῶσι τῶν πρωτοπλάστων. Ἡ ἑλληνικὴ Μυθολογία «φορτώνει» στὶς πλάτες τῆς Πανδώρας τὴν εὐθύνη ὅτι «ἀπελευθέρωσε» ὅλα τὰ κακὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀνοίγοντας τὸ περίφημο κουτὶ - δῶρο τῶν θεῶν. Ὁ μισογυνισμὸς ἀποτελεῖ ἔτσι τὴ βάσι τῶν δύο παραδόσεων. Ἀλλὰ οἱ «ἁμαρτίες» καὶ τῶν ἀρρένων δὲν ξεχνιοῦνται.

Τὸ κακὸ παράδειγμα δίνει ὁ Ζεύς, ποὺ σὲ παιδικὴ σχεδὸν ἡλικία καθήρεσε τὸν πατέρα του, τὸν Κρόνο, συμπεριφερόμενος κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τὸν Χὰμ ἀπέναντι στὸν πατέρα του Νῶε. Ἀλλά, ἐνῶ ἡ Βίβλος, ποὺ δὲν ἀνέχεται τὶς νεανικές... ἀπείθειες, καταδικάζει τὸν Χὰμ στὴν αἰώνια δουλεία, ὁ ἑλληνικὸς μῦθος ἐπιβραβεύει τὸν Δία καὶ τὸν ἐγκαθιστᾶ στὸ θρόνο τοῦ πρώτου τῶν θεῶν.

Ὅσο γιὰ τὴ γέννησι τοῦ Ἀβραάμ, ποὺ ἡ μητέρα του τὸν ἐγκατέλειψε, μωρὸ ἀκόμη, σὲ μιὰν ἀπρόσιτη σπηλιά, γιὰ νὰ μὴν τὸν σκοτώση ὁ Βασιλεὺς Νεμρώδ, εἶναι γνωστό, ὅτι οἱ μῦθοι ὅλων τῶν παλαιῶν πολιτισμῶν περιέχουν διηγήσεις ἡρώων, ποὺ σώθηκαν σὲ παιδικὴ ἡλικία ἀπὸ σφαγὲς ἀθώων: Ἀπὸ τὸν Μωυσῆ ὥς τὸν Οἰδίποδα, ἀπὸ τὸν Θησέα ὥς τοὺς Ρωμύλο καὶ Ρῶμο, τὰ μωρὰ συνήθως μεγάλωσαν τρεφόμενα ἀπὸ τὸ γάλα ζώων, λύκων, ἄρκτων ἢ αἰγῶν, ποὺ φέρθηκαν πάντα μὲ μεγαλύτερη καλωσύνη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Εἶναι ἐπίσης προφανὴς ὁ παραλληλισμὸς μεταξὺ τῆς Κιβωτοῦ τοῦ Νῶε καὶ τῆς Κιβωτοῦ, ποὺ παρεχώρησε ὁ Ζεὺς στὸν Βασιλέα Δευκαλίωνα, ποὺ τὸν ἀπειλοῦσαν κι' αὐτὸν τὰ νερὰ κάποιου κατακλυσμοῦ. Αὐτὲς οἱ ἐπεμβάσεις τῆς Θείας Προνοίας, γιὰ νὰ διασωθοῦν ἑκάστοτε οἱ ὀλίγοι «δίκαιοι» ἀπὸ τὴν ἐξόντωσι τῶν πολλῶν ἁμαρτωλῶν, συναντῶνται σὲ ἀνάλογες συνθῆκες τόσο στοὺς ἑβραϊκούς, ὅσο καὶ στοὺς ἑλληνικοὺς μύθους. Ὁ Φιλήμων καὶ ἡ Βαυκὶς διαφεύγουν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τῆς πόλεώς τους, ὅπως ὁ Λὼτ καὶ ἡ οἰκογένειά του διαφεύγουν ἀπὸ τὸν ὄλεθρο τῶν Σοδόμων.

Γιὰ τὸν Λὼτ ὑπάρχει, ὅμως, κ' ἕνας δεύτερος παραλληλισμός: Βλέπει τὴν γυναῖκα του νὰ μεταβάλλεται σὲ στήλη ἅλατος, γιατὶ γύρισε νὰ κοιτάξη πίσω της, παρὰ τὴν προειδοποίησι. Κάτι ὄχι ἀκριβῶς ὅμοιο, ἀλλὰ ἀρκετὰ συγγενές, συμβαίνει σ' ἕνα ἄλλο περίφημο ζευγάρι, στὴν Εὐρυδίκη καὶ στὸν Ὀρφέα: Ὁ Ὀρφέας κατορθώνει νὰ ξαναπά-

ρη ἀπὸ τὸν Ἅδη τὴν ἀγαπημένη του, ποὺ εἶχε πεθάνει, ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ μὴ γυρίση νὰ τὴν κοιτάξη. Ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ τηρήση τὴν ὑπόσχεσί του· γυρίζει καὶ τὴν ξαναχάνει.

ΚΑΥΣΙΣ ΝΕΚΡΩΝ

Ἀθηναϊκὴ ἐφημερὶς ἔθεσε τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον μπορεῖ νὰ εἰσαχθῆ καὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν, γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τοῦ κορεσμοῦ τῶν νεκροταφείων τῆς Πρωτευούσης. ΟΧΙ ἀπήντησαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος καὶ ὁ δήμαρχος κ. Ρίτσος. Διὰ λόγους παραδόσεως (ἤτοι ψυχολογικούς).

Ἡ καῦσις ἢ ἡ μὴ καῦσις τῶν νεκρῶν δὲν ἀποτελεῖ δόγμα πίστεως — ἐδήλωσεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Ἡ δὲ ἄποψις ὅτι γιὰ τὴν προσδοκωμένη ἀνάστασι χρειάζονται τὰ ὀστᾶ γυμνὰ καὶ ξηρά, στηρίζεται —εἶπε— σὲ πεπλανημένη ἑρμηνεία τοῦ ὁράματος τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ, ξένη δὲ πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν διδασκαλία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ Μακαριώτατος προσέθεσε:

«Εἰς τὸ ἀρχαιότατον μνημεῖον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως, τὸ Μαρτύριον τῶν ἐν Λουγδούνῳ μαρτυρησάντων, ἡ σκέψις ὅτι τὰ ὀστᾶ χρειάζονται διὰ νὰ ἀποτελέσουν τὴν ἀπαρχὴν τῆς Ἀναστάσεως, καθίσταται τὸ ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ καὶ εἰρωνείας τοῦ ἀγνώστου Χριστιανοῦ συγγραφέως ὡς παρανόησις εἰς τὴν ὁποίαν μόνον οἱ παντελῶς ἀγνοοῦντες τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποπέσουν. Λέγει λοιπόν: «Τὰ σώματα τῶν Μαρτύρων παντοίως παραδειγματισθέντα καὶ αἰθριασθέντα ἐπὶ ἡμέρας ἕξ, μετέπειτα καέντα καὶ αἰθαλωθέντα ὑπὸ τῶν ἀνέμων κατεσαρώθη εἰς τὸν Ροδανὸν ποταμόν, πλησίον παραρρέοντα, ὅπως μηδὲ λείψανον αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἔτι. Ταῦτα δὲ ἔπραττον ὡς δυνάμενοι νικῆσαι τὸν Θεὸν ἀφελέσθαι αὐτῶν τὴν παλιγγενεσίαν, ἵνα —ὡς ἔλεγον ἐκεῖνοι δηλ. οἱ διῶκται— μηδὲ ἐλπίδα σχῶσιν Ἀναστάσεως». (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία. Ε΄ Ι, 62 - 63).

ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

Αὐστραλὸς Ψυχίατρος, ὁμιλῶν ἐνώπιον συμποσίου τὸ ὁποῖον ἐπραγματοποιήθη στὴν Μελβούρνη, μὲ συμμετοχὴ τετρακοσίων ψυχιάτρων ἐκ διαφόρων χωρῶν, συνέστησε τὴν χρῆσι τοῦ ἀνατολικοῦ μυστικισμοῦ καὶ ἀποκρυφισμοῦ γιὰ τὴν θεραπεία τοῦ ἄγχους.

Ὁ δρ. Ἀΐνσλι Μήρς, ψυχίατρος τῆς Μελβούρνης, ἀνέλυσε λεπτομερῶς εἰς τοὺς συναδέλφους του τὴν τεραστία σημασία τῆς αὐτοϋπνώσεως γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ἀγχωδῶν καταστάσεων ἐν γένει.

«Ἐμελέτησα, εἶπε, τὸν ἀνατολικὸ μυστικισμὸ καὶ ἀποκρυφισμὸ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὰ Ἰμαλάϊα, ὡς ἐπίσης καὶ ἐπὶ ἑνὸς ἀσκητικοῦ Ἰνδοῦ γιόγκι, ὀνόματι Σίβα Πούρι Μπάμπα, ὁ ὁποῖος ζοῦσε πλησίον τοῦ Χατμαντοῦ καὶ κατώρθωσε νὰ φθάση εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 134 ἐτῶν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εὑρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν ἀπολύτου γαλήνης, τὴν ὁποίαν, ὁμολογῶ, δὲν ἔχω μέ-

χρι στιγμῆς συναντήσει εἰς οὐδένα ἄλλον».

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ δρ. Μῆρς εἶπε ὅτι, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν τελευταίων δυόμισυ ἐτῶν, ἐφήρμοσε τὴν μέθοδο τοῦ αὐτοϋπνωτισμοῦ ἐπὶ διακοσίων πενήντα ἀσθενῶν, πασχόντων ἐξ ἀγχώδους καταστάσεως, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ὑπερέβησαν κατὰ πολὺ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐπετύγχανον κατὰ τὸ παρελθὸν διὰ τῆς χρήσεως περισσότερον «ὀρθοδόξων» μεθόδων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΥΓΓΝΩΜΗΣ

Στὴν περιοχὴ Χάντερς τοῦ Σὰν Φρανσίσκο, τῶν Η.Π.Α., μιὰ ὁμάδα νεαρῶν ἐσκότωσε τὸν ὁδηγὸ λεωφορείου γιὰ νὰ τοῦ πάρη τὶς εἰσπράξεις. Ἡ χήρα του, κυρία Ντίξι Γουΐτεντ, ἐδήλωσε ὅτι θὰ ἤθελε ὁ θάνατος τοῦ συζύγου της νὰ ὁδηγήση σὲ κάτι καλὸ γιὰ τὴν κοινωνία, ὅπως θὰ τὸ ἤθελε καὶ τὸ ἴδιο τὸ θῦμα. Ἵδρυσε λοιπὸν ἕνα Ἐπιμνημόσυνο ταμεῖο, κατέθεσε ἡ ἴδια ἕνα ποσὸν καὶ παρώτρυνε νὰ κάμουν τὸ ἴδιο καὶ ὅσοι θέλουν νὰ τιμήσουν τὴν μνήμη τοῦ συζύγου της, ἀντὶ ἄλλων εἰσφορῶν ἢ ἐκδηλώσεων. Τὸ ταμεῖο αὐτὸ θὰ ἔχη σκοπὸ τὴν παροχὴ βοηθείας στὰ ἀπροστάτευτα παιδιὰ τῆς περιοχῆς Χάντερς, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ξεπήδησαν καὶ οἱ δολοφόνοι...

Ἂς σημειωθῆ ὅτι ἡ χήρα Γουΐτεντ εἶναι φτωχὴ καὶ ἔχει τρία κορίτσια νὰ φροντίση μονάχη της τώρα... Ἔδωσε, ὡστόσο, ἕνα σπάνιο παράδειγμα χριστιανικῆς συγγνώμης καὶ ἀνιδιοτελείας.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλ. Κλαυθμῶνος) εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 10.30 — 12.30.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολάς, μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟΜΟΙ

Τιμὴ τόμων παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ 60. Τιμὴ τεύχους δρχ. 10. Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη ὑπ' ἀριθ. 1 - 4, 8, 11 - 18, 23, 25 - 26, 28 - 30, 32 - 33, 40, 44. 49 - 50, 55 - 58, οὔτε τόμοι 1956 1959, 1962, 1967 - 1968.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ:

Δημ. Ἀλεξόπουλος, Μιχαλακοπούλου 160. Τάκης Δελιδάκης. Ἡρακλείου 4, Πειραιεύς. Σπῦρος Κανελλάκης, Κύπρου 121. Κ. Κατσαμπέκης, Ἀριστοτέλους 150. Δημ. Λεβαντῆς, Πλατ. Καρύτση 10. Μαρ. Λινάκης, Πλατ. Ὁμονοίας 16. Κιμ. Παυλίδης, Κύπρου 46. Παντ. Ρηγόπουλος, Καμπάνη 2. Σπ. Σταματελᾶτος, Ἐθνικὴ Τράπεζα. Κ. Τσάκωνας, Φ. Νέγρη 62. Γεώργ. Τσάλτας, Ἀραχώβης 15. Ἐλβίρα Τσίκνα, Ἱεροσολύμων 19 - 21. Ἀθαν. Γσοῦλος, Φιλοτίμου 19. Εὐ. Χήτας, Ἀστυπαλαίας 17.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Γεώργ. Λίγγος, Ἁγ. Βαρβάρας 19, Καβάλα. Κων. Μερέσης, Μπιζανίου 51, Θεσσαλονίκη. Β. Μπαντέκας, Ἕβρου 3, Ἀλεξανδρούπολις. Στ. Σταυριανάκης, Γυμνασιάρχης, Χορτατσῶν 1, Ἡράκλειον, Χ. Χαραλάμπους, Σολωμοῦ 10, Δράμα.

ΚΥΠΡΟΣ

Τεύχη «Ἰλισοῦ», τόμοι καὶ βιβλία, στὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἀντωνίου Στυλιανοῦ, Λεμεσός.

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Ἀνδρέας Βερδέλης, Ἀθῆναι
Γ. Γεροντόπουλος, »
Κων. Θεώνης, »
Ἰακωβος Κλεώπας, »
Παναγιώτης Μιχελῆς, »
Κων. Μπίσυλας »
Διονύσιος Πετρουτζῆς, »
Ἰωάννης Τεσμετζῆς, »
Γ. Καραπαναγιώτης, Μυτιλήνη
Κων. Τζώρτζης, Πρέβεζα
Ἰσαὰκ Φάϊς, Λάρισα
Παν. Χρονόπουλος, Πάτραι
Σωτ. Βαφιάδης, Ἀργεντινή.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Ἀνώνυμος συνεισέφερε δρχ. 3.000 ὑπὲρ τῶν Θεοσοφικῶν ἐκδόσεων τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι. Τὸ Διοικ. Συμβούλιον θερμῶς εὐχαριστεῖ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΕ Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

(Μὲ τὴ σειρὰ λήψεως)

Κύπρος Χρυσάνθης: Καλλιγράμματα, Κύπρος 1969.

Κώστας Ν. Τριανταφύλλου: Διηγήματα, Πάτρα 1969.

Γεώργιος Ν. Βυθούλκας: Τὸ Χρονικὸν τῆς Ὁμοιοπαθητικῆς, (Εἰσαγωγὴ καὶ σχόλια εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἑνὸς συγχρόνου θεραπευτικοῦ συστήματος), Ἀθῆναι 1969.

Ἀνδρέας Λασκαράτος: Τουριστικὰ θέματα, Ἀθῆναι 1969.

Ζέττα Δούκα: Ἀναμνήσεις τῆς Μυρτούλας (Παιδικὸν Διήγημα), Ἀθῆναι 1969.

Δρ Θεοφάνης Ν. Μανιᾶς: Ὁ γεωμετρικὸς γεωδαιτικὸς τριγωνισμὸς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ χώρου, Ἀθῆναι 1969.

Ἄρης Χατζηδάκης: Ἀπὸ τὸ Φόδελε στὸ Τολέδο — EL GRECO, Ἡράκλειον 1969.

Κύπριοι Λεωνοσοφιστὲς Α', (Ἐπιμελείᾳ Κύπρου Χρυσάνθη). «Πνευματικὴ Κύπρος», Λευκωσία 1969.

Ἀλέξανδρος Τζαζόπουλος: Ἀνάλεκτα (Σκέψεις καὶ Κριτικὰ σημειώματα), τεῦχος 1ον, τεῦχος 2ον, Ἀθῆναι 1969.

Εὐάγγελος Ν. Ἀσπιώτης: Νοσταλγικὰ (Ποιήματα), Ἀθήνα 1969.

Ἄννα Κοντογεώργη: Ἀστρικὴ Μεταμόρφωση (Ποίημα), Ἀθήνα 1969.

Ν. Π. Πολυχρόνης: Σκόρπιες Θύμησες, Ἀθῆναι 1969.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἠπειρωτικὴ Ἑστία (207 - 8 Ἰουλ. - Αὔγ. 69), (209 - 10 Σεπτ. - Ὀκτ. 1969).

Σμύρνα (14 Ὀκτ. 69), (15 Νοεμ. 1969).

Κρίκος (226 Ὀκτ. 69), (227 - 8 Νοεμ. - Δεκ. 69).

Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς (222 Ὀκτ. 69), (223 Νοεμ. 69).

Ἡ Χαραυγὴ τῆς Ἀληθείας (23 Σεπτ. 69, 24 Ὀκτ. 69).

Σάλπισμα (13 Σεπτ. 69), (14 Ὀκτ. 69).

Πνευματικὴ Παράδοση (1 Ὀκτ. 69), (2 Νοεμ. 69).

Βῆμα τῶν Συγγραφέων (3 Ἰουν. - Ἰουλ. 69).

Τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς (31 - 2 Ἰουλ. - Αὔγ. 69).

Κρητικὴ Ἑστία (190 Ἰαν. 69).

Τὰ Νειάτα (44 Ὀκτ. 69).

Ὁ Φυσιολάτρης (252 Ὀκτ. - Νοεμ. 69), (253 - 4 Δεκ. 69).

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ «ΙΛΙΣΟΥ» ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος.
Ζάκυνθος: Ν. Ταμπαλῆς.
Ἡράκλειον: Λ. Κουντῆς
Θεσσαλονίκη: Γ. Βαρᾶνος
» Ν. Δραγώνας
» Δ. Νάσκος.
Καλαμάτα: Ἀ. Οἰκονομόπουλος.
Κάλυμνος: Δρ. Κωλέττης.
Κοζάνη: Στέλλα Τσιομπάνου
Κομοτηνή: Ι. Ζωγραφόπουλος
Λάρισα: Π. Ἀργυρόπουλος
Μυτιλήνη: Γ. Κακαδέλλης
Ξάνθη: Εὔελπις Ράνος
Ρόδος: Μ. Φωστιέρης
Σῦρος: Π. Ζαραφωνίτης
Τρίκαλα: Χρυσ. Ζήσης
Χαλκίς: Ἰω. Χριστοβασίλης
Ἀμμόχωστος: Ἀνδ. Τσόκκος
Λεμεσός: Ἀντ. Στυλιανοῦ.
Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς.
Πάφος: Κ. Καθητζιώτης.
Τουρκία: Γ. Βακαλόπουλος.

Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

Εὔχεται πρὸς ὅλους τοὺς φίλους του:

ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Ὑγείαν — Γαλήνην — Πρόοδον

διὰ τὸ Νέον Ἔτος 1970

★

«ΙΛΙΣΟΣ»	ἔτους	1966	σελίδες	342
»	»	1967	»	390
»	»	1968	»	448
»	»	1969	»	424

Ο «ΙΛΙΣΟΣ» ἀνταποδίδει τὴν ὑποστήριξι τῶν φίλων του.

★

ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ Ο «ΙΛΙΣΟΣ» προσδοκᾶ:

1. Ἔγκαιρον ἀνανέωσιν τῆς συνδρομῆς τῶν φίλων του.

2. Προσπάθειαν διευρύνσεως τοῦ κύκλου τῶν συνδρομητῶν.

3. Παραγγελίαν τῆς εἰδικῆς Ἐπιλογῆς Τριετίας 1956 - 1958.

4. Ὑποδείξεις περαιτέρω βελτιώσεως τοῦ περιοδικοῦ. —

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ 1969

Σελ.

ΔΙΑΦΟΡΑ:

Ἡ συνδρομὴ τοῦ « Ι Λ Ι Σ Ο Υ »

διὰ τὸ 1970 (καθὼς καὶ διὰ τὸ 1969)

εἶναι δρχ. 60 (ἐξωτερικοῦ 75)

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

Τύποις: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Ε.Π.Ε. ☎ 631.675—926.963

ΑΙΟΛΟΥ 70 · ΤΗΛ. 312.322 · ΑΘΗΝΑΙ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ 25 · ΤΗΛ. 831.768 · ΑΘΗΝΑΙ
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ 289 · ΤΗΛ. 968.467 · ΚΑΛΛΙΘΕΑ